

Sumqayıt Regional Mədəniyyət və Turizm İdarəsi
Sumqayıt şəhər Səməd Vurğun adına Mərkəzi Kitabxana

Molla Pənah Vəqif - 300

Biblioqrafik göstərici

Sumqayıt – 2017

M ü n d ə r i c a t

I. BÖYÜK AZƏRBAYCAN ŞAIRİ MOLLA PƏNAH VAQIFIN 300 İLLİK YUBİLEYİNİN KEÇİRİLMƏSİ HAQQINDA AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI PREZİDENTİNİN SƏRƏNCAMI	4
II. TƏRTİBÇİDƏN	5
III. MOLLA PƏNAH VAQIFIN HƏYATI	6
IV. SİYASİ FƏALİYYƏTİ	8
V. YARADICILIĞI	10
VI. MOLLA PƏNAH VAQIFIN HƏYAT VƏ YARADICILIĞININ ƏSAS TARİXLƏRİ	15
VII. GÖRKƏMLİ ŞƏXSİYYƏTLƏR MOLLA PƏNAH VAQIF HAQQINDA	17
VIII. MOLLA PƏNAH VAQIFIN HİKƏT VƏ NƏSİHƏTLƏRİ	23
IX. ƏSƏRLƏRİ	25
X. DÖVRİ MƏTBUTDA ÇAP OLUNUMŞ ƏSƏRLƏRİ	26
XI. ƏSƏRLƏRİ MƏCMUƏLƏRDƏ	27
XII. MOLLA PƏNAH VAQIF HAQQINDA	29
12.1. KİTABLARDA	29
12.2. DÖVRİ MƏTBUTDA	38
XIII. VAQIF POEZİYA GÜNLƏRİ DÖVRİ MƏTBUTDA	45
XIV. M.P. VAQIFIN ELMİ DÜNYAGÖRÜŞÜ	47
14.1. KİTABLARDA	47
14.2. DÖVRİ MƏTBUTDA	48
XV. MOLLA PƏNAH VAQIF ƏDƏBİYYATDA VƏ İNCƏSƏNƏTDƏ	49
15.1. KİTABLARDA	49
15.2. DÖVRİ MƏTBUTDA	51
XVI. Распоряжение Президента Азербайджанской Республики о проведении 300-летнего юбилея великого азербайджанского поэта Моллы Панаха Вагифа	53
XVII. ЖИЗНЬ МОЛЛА ПАНАХА ВАГИФА	54
XVIII. Первый визирь Карабахского ханства	55
XIX. Неожиданное спасение	57
XX. Как были собраны произведения поэта	58
XXI. Поэтическое творчество Вагифа	59
XXII. ОСНОВНЫЕ ДАТЫ И ЖИЗНИ И СОЗДАНИЯ МОЛЛА ПАНАХ ВАГИФА	64
XXIII. Высказывания выдающихся личностей о Молла Панаха Вагифа	67
XXIV. ПРОИЗВЕДЕНИЯ МОЛЛА ПАНАХА ВАГИФА	69
XXV. МОЛЛА ПАНАХА ВАГИФА О НЁМ	70
25.1. В КНИГАХ	70
25.2. В ГАЗЕТАХ И ЖУРНАЛАХ	73
XXVI. МОЛЛА ПАНАХ ВАГИФ В ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ЛИТЕРАТУРЕ И В ИСКУССТВЕ В КНИГАХ	74
XVII. О НЁМ НА АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ	75
XVIII. KÖMƏKÇİ GÖSTƏRİCİLƏR	76
28.1. MOLLA PƏNAH VAQIFIN ƏSƏRLƏRİNİN ƏLİFBA GÖSTƏRİCİSİ	76
28.2. MOLLA PƏNAH VAQIF HAQQINDA YAZILAN ƏSƏRLƏRİN ƏLİFBA GÖSTƏRİCİSİ	78
28.3. MOLLA PƏNAH VAQIF HAQQINDA YAZILAN ƏSƏRLƏRİN ƏLİFBA GÖSTƏRİCİSİ	80
28.4. MOLLA PƏNAH VAQIF HAQQINDA DÖVRİ MƏTBUTDA YAZAN MÜƏLLİFLƏRİN ƏLİFBA GÖSTƏRİCİSİ	82
28.5. MOLLA PƏNAH VAQIF HAQQINDA DÖVRİ MƏTBUTDA YAZILAN ƏSƏRLƏRİN ƏLİFBA GÖSTƏRİCİSİ	84
28.6. MOLLA PƏNAH VAQIFIN POEZİYA GÜNLƏRİ HAQQINDA DÖVRİ MƏTBUTDA YAZAN MÜƏLLİFLƏRİN ƏLİFBA GÖSTƏRİCİSİ	86

28.7. MOLLA PƏNAH VAQIFİN POEZİYA GÜNLƏRİ HAQQINDA DÖVRİ MƏTBUATDA YAZILAN ƏSƏRLƏRİN ƏLİFBA GÖSTƏRİCİSİ	87
28.8. MOLLA PƏNAH VAQIFİN ELMİ DÜNYAGÖRÜŞÜ HAQQINDA YAZAN MÜƏLLİFLƏRİN ƏLİFBA GÖSTƏRİCİSİ	88
28.9. MOLLA PƏNAH VAQIFİN ELMİ DÜNYAGÖRÜŞÜ HAQQINDA YAZILAN ƏSƏRLƏRİN ƏLİFBA GÖSTƏRİCİSİ	89
28.10. MOLLA PƏNAH VAQIFİN ELMİ DÜNYAGÖRÜŞÜ HAQQINDA DÖVRİ MƏTBUATDA YAZAN MÜƏLLİFLƏRİN ƏLİFBA GÖSTƏRİCİSİ	90
28.11. MOLLA PƏNAH VAQIFİN ELMİ DÜNYAGÖRÜŞÜ HAQQINDA DÖVRİ MƏTBUATDA YAZILAN ƏSƏRLƏRİN ƏLİFBA GÖSTƏRİCİSİ	91
28.12. MOLLA PƏNAH VAQIF HAQQINDA ƏDƏBİYYATDA VƏ İNCƏSƏNDƏ YAZAN MÜƏLLİFLƏRİN ƏLİFBA GÖSTƏRİCİSİ	92
28.13. MOLLA PƏNAH VAQIF HAQQINDA ƏDƏBİYYATDA VƏ İNCƏSƏNƏTDƏ YAZILAN ƏSƏRLƏRİN ƏLİFBA GÖSTƏRİCİSİ	93
28.14. MOLLA PƏNAH VAQIF HAQQINDA DÖVRİ MƏTBUATDA YAZAN MÜƏLLİFLƏRİN ƏLİFBA GÖSTƏRİCİSİ	94
28.15. MOLLA PƏNAH VAQIF HAQQINDA DÖVRİ MƏTBUTDA YAZILAN ƏSƏRLƏRİN ƏLİFBA GÖSTƏRİCİSİ	94
XXIX. ВСПОМАГАТЕЛЬНЫЕ УКАЗАТЕЛИ НА РУССКОМ ЯЗЫКЕ	96
29.1. АЛФАВИТНЫЙ УКАЗАТЕЛЬ ПРОИЗВЕДЕНИЙ О МОЛЛА ПАНАХА ВАГИФА	96
29.2. АЛФАВИТНЫЙ УКАЗАТЕЛЬ АВТОРОВ ПРОИЗВЕДЕНИЙ О МОЛЛА ПАНАХА ВАГИФА	96
29.3. АЛФАВИТНЫЙ УКАЗАТЕЛЬ ПРОИЗВЕДЕНИЙ. О МОЛЛА ПАНАХА ВАГИФА	97
29.4. АЛФАВИТНЫЙ УКАЗАТЕЛЬ АВТОРОВ ПРОИЗВЕДЕНИЙ О МОЛЛА ПАНАХА ВАГИФА	97
29.5. АЛФАВИТНЫЙ УКАЗАТЕЛЬ ПРОИЗВЕДЕНИЙ О МОЛЛА ПАНАХА ВАГИФА	98
29.6. АЛФАВИТНЫЙ УКАЗАТЕЛЬ АВТОРОВ ПИСАВШИХ О МОЛЛА ПАНАХ ВАГИФЕ ЛИТЕРАТУРЕ И ИСККУСТВЕ	98
29.7. АЛФАВИТНЫЙ УКАЗАТЕЛЬ ПРОИЗВЕДЕНИЙ О МОЛЛА ПАНАХ ВАГИФЕ ЛИТЕРАТУРЕ И ИСККУСТВЕ	98
29.8. АЛФАВИТНЫЙ УКАЗАТЕЛЬ ПРОИЗВЕДЕНИЙ О МОЛЛА . ПАНАХ ВАГИФЕ НА АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ	99

Böyük Azərbaycan şairi Molla Pənah Vaqifin 300 illik yubileyinin keçirilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

2017-ci ildə böyük Azərbaycan şairi Molla Pənah Vaqifin anadan olmasının 300 illiyi tamam olur. Adının YUNESKO-nun “2016–2017-ci illər üçün görkəmli şəxslərin və əlamətdar hadisələrin yubileyləri proqramı”na daxil edilməsi Azərbaycanın çoxəsrlik zəngin ədəbiyyatı tarixində silinməz izlər qoymuş bu qüdrətli söz ustasının yaradıcılığındakı humanist dəyərlərə verilən yüksək qiymətin təzahürüdür.

Molla Pənah Vaqif öz ənənələri ilə seçilən ədəbi məktəb yaratmış ölməz sənətkardır. O, əhəmiyyətini əsrlərdən bəri qoruyub saxlayan bənzərsiz poeziya nümunələri meydana gətirməklə milli ədəbiyyatın yeni istiqamətdə inkişafına təkan vermişdir. Azərbaycan şairi Vaqifin sayəsində tarixinin növbəti mərhələsinə qədəm qoymuşdur. Onun klassik bədii fikir salnaməmizin parlaq səhifələrindən birini təşkil edən irsi müasir dövrdə də insanların əxlaqi-mənəvi kamilləşməsinə xidmət göstərir. Azərbaycan tarixinə həmçinin siyasi xadim kimi daxil olan Vaqif taleyüklü məsələlərin həllində müdriklik və uzaqqörenlik nümayiş etdirmişdir.

Vaqifin yaradıcılığı daim tədqiq obyektinə çevrilmiş, əsərləri kütləvi tirajla nəşr edilmiş və yubileyi keçirilmişdir. 1982-ci il yanvarın 14-də ulu öndər Heydər Əliyevin bilavasitə təşəbbüsü və iştirakı ilə Azərbaycanın qədim mədəniyyət mərkəzi Şuşa şəhərində şairin məzarı üzərində ucaldılmış əzəmətli məqbərənin açılışı olmuşdur. 1992-ci il mayın 8-də Ermənistanın silahlı quldur dəstələri işğala məruz qoyduqları Şuşada bütün beynəlxalq hüquq normalarını pozaraq mədəniyyət nümunələrinə qarşı vandalizm aktları törətmiş və 600-ə yaxın tarixi-memarlıq abidəsini talayıb məhv etmiş, o cümlədən Xurşidbanu Natəvanın, Üzeyir Hacıbəylinin, Bülbülün ev-muzeylərini və Molla Pənah Vaqifin məqbərəsini dağıtmışlar.

Vaqif irsinin azərbaycançılıq məfkurəsi işığında daha dərinləndirilib öyrənilməsi bu gün də aktuallığını qoruyan və həllini gözləyən mühüm məsələlərdəndir.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq, böyük Azərbaycan şairi Molla Pənah Vaqifin 300 illik yubileyinin layiqincə keçirilməsini təmin etmək məqsədi ilə qərara alıram:

1. Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyi və Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası ilə birlikdə, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin təkliflərini nəzərə almaqla, Molla Pənah Vaqifin 300 illik yubileyinə həsr olunmuş tədbirlər planını hazırlayıb həyata keçirsin.

2. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti bu Sərəncamdan irəli gələn məsələləri həll etsin.

İlham Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 12 yanvar 2017-ci il

II

TƏRTİBÇİDƏN

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 2017-ci ildə 12 yanvar tarixli Sərəncamı ilə Azərbaycan poeziyasının görkəmli nümayəndəsi Molla Pənah Vaqifin anadan olmasının 300 illik yubileyi qeyd edilir.

2016-cı il YUNESKO-nun xətti ilə Azərbaycanın klassik ədəbiyyatının iki görkəmli nümayəndəsi İmadəddin Nəsimi və Molla Pənah Vaqif ili elan edilmişdir.

YUNESKO-nun xətti ilə hər iki qüdrətli şairin anılması Azərbaycan üçün dəyərli bir hadisə sayılır. Yubiley münasibətilə Sumqayıt şəhər S.Vurğun adına Mərkəzi Kitabxana tərəfindən “Molla Pənah Vaqif – 300” adlı biblioqrafik vəsait tərtib olunmuşdur.

Vəsait şairin 1961-2017-ci ilədək nəşr olunan əsərlərini, eyni zamanda həyat və fəaliyyəti haqqında yazılan materialları əhatə edir. Biblioqrafik vəsaitdə “M.P.Vaqifin həyat və yaradıcılığının əsas tarixləri”, “Görkəmli şəxsiyyətlər M.P.Vaqif haqqında”, “M.P.Vaqifin hikmət və nəsihətləri”, “M.P.Vaqifin əsərləri”, “M.P.Vaqifin həyat və yaradıcılığı haqqında” bölmələri öz əksini tapmışdır. Vəsaitdə həmçinin şairin kitabları və dövrü mətbuatda çap olunmuş əsərləri, aftoreferat, monoqrafiyalar, dövrü mətbuatda çap olunan məqalələr toplanmışdır. Həmçinin dövrü mətbuatda çap olunan məqalələr “Molla Pənah Vaqif bədii ədəbiyyatda və incəsənətdə” bölmələrinə ayrılmışdır. Vəsaitdə bölmələr daxilində ədəbiyyat xronoloji qaydada əlifba sırası ilə verilmişdir.

Göstərici azərbaycan və rus dillərində tərtib olunmuşdur. Biblioqrafik vəsaitdən istifadəni asanlaşdırmaq məqsədi ilə “M.P.Vaqifin əsərlərinin əlifba göstəricisi” və “M.P.Vaqif haqqında yazan müəlliflərin əlifba göstəricisi” bölmələrindən ibarət köməkçi aparat tərtib edilmişdir.

Biblioqrafik vəsait mütəxəssislər, tədqiqatçılar, kitabxanaçılar, tələbələr və geniş oxucu kütləsi üçün nəzərdə tutulmuşdur.

III

MOLLA PƏNAH VAQİFİN HƏYATI

**Qəlbindəki arzularla köçdü dünyadan,
Keçdi aylar, ötdü illər, dəyişdi zaman.
İnsan kimi nəfəs aldı bu yerdə insan
Kaş görəydi bu günləri gözü Vaqifin,
Əyləşəydi söz taxtında özü Vaqifin**

S. Rüstəm

Gözəl şeir, söz təravətini heç bir zaman itirmir. Əsrlər keçir, nəsillər bir-birini əvəz edir, əsil sənət əsəri olan şeirlər həmişə dodaqlarda səslənir, ürəklərə təsir edir, dillərdə əzbər olaraq yaşayır. Belə şeirlərin tərif və təbliğə ehtiyacı yoxdur. Onlar çap olunmasalar da, öz ömürlərini ecazkar bir qüdrətlə uzadırlar. Elə bil sözlərin sehirkar quruluşu, onlara yeni həyat və qüvvət verir. Əsrlərin imtahanlarından çıxıb unudulmayan belə əsərlər klassik irsimizin ən gözəl nümunələridirlər. Molla Vaqif də öz təravətini əsrlərcə yaşadan klassik şeirimizin ölməz nümunələrini yaratmış sənətkarlardan biridir.

Vaqif öz əbədi və siyasi fəaliyyətilə xalqa bağlı mütərəqqi şəxsiyyətlərdən biri olduğu kimi, Azərbaycan ədəbiyyatının yeni istiqamətdə inkişafına kömək etmiş qüdrətli bir sənətkardır.

Molla Pənah Vaqif 1717-ci ildə Qazax mahalının Qıraç Salahlı kəndində anadan olmuşdur. Şairin əsl adı Pənah, atasının adı Mehdi ağa, təxəllüsü isə Vaqif olmuşdur. Yazı-poza işlərini bacardığına, ziyalı bir şəxs olduğuna görə ona xalq arasında "Molla" titulu verilmiş və o, "Molla Pənah" adı ilə tanınmışdır. Vaqif yüksək təhsil görmüş, ana dilindən əlavə ərəb-fars dillərini, bir sıra dini və dünyəvi elmləri kifayət qədər mənimsəmişdir. Onun mükəmməl təhsil almasında dövrünün tanınmış alimlərindən olan müəllim Şəfi Əfəndinin böyük rolu olmuşdur.

1759-cu ildə Gürcüstan sərhədində baş verən qarışıqlıq nəticəsində Qazax mahalının bir neçə ailəsi kimi Vaqifin ailəsi də doğma yurdlarını tərk edib Qarabağ xanlıqlarına köçməyə məcbur olur. Vaqif burada məktəbdar kimi çalışır. O, məktəbdə çalışdığı vaxt, eyni zamanda, şeirlər də yazaraq yavaş-yavaş məşhurlaşır. Bir sənətkar kimi bu dövrdə maddi cəhətdən o qədər də zəngin yaşamamış, nisbətən kasıb güzəran keçirmişdir. Bunu onun yaradıcılığının həmin dövründə qələmə aldığı "Bayram oldu" qoşmasında aydın görmək olar.

Vaqif sonra Şuşa şəhərinə köçərək, orada məktəb seçib köhnə peşəsini davam etdirir. Lakin bu zaman Vaqifin şairlik şöhrəti hər tərəfə yayılmış idi. Şairin şöhrətini eşidən Qarabağ hökmdarı İbrahim xan onu saraya dəvət edib, eşik ağası yəni daxili işlər üzrə vəzir təyin edir. Lakin Vaqif az bir müddət ərzində öz ağıl və istedadı ilə böyük nüfuz qazanır, xanlığın bütün daxili və xarici işlərini öz əlinə alır. Təxminən 27 il müddətində sarayın ən mötəbər adamlarından biri kimi tanınır.

Vaqif Qarabağ xanlığının möhkəmlənməsi uğrunda çalışan bacarıqlı bir dövlət xadimi kimi çox işlər görmüşdür. Xüsusən xanlığın mərkəzi şəhərinin abadlaşdırılmasında və təmiri işlərində onun böyük rolu olmuşdur.

Vaqif dövründə Azərbaycan bir sıra xanlıqlara ayrıldı. Vaqif bacarıqlı bir dövlət xadimi kimi bu parçalanmanın ölkənin mədəni-iqtisadi inkişafında ciddi maneə olduğunu anlayır və var qüvvəsi ilə xanlıqları birləşdirməyə can atırdı. Lakin bu mümkün olmadığı şəraitdə ölkənin təhlükəsizliyini təmin etmək üçün şair Rusiya ilə olan əlaqələri daha da möhkəmlətməyə

başlayır. Bu zaman İrandan Ağa Məhəmməd şah Qacar tərəfindən gözlənilən təhlükəni hiss edən Vəqif ölkəni müdafiəyə hazırlaşır, bu məqsədlə qonşu dövlətlərlə ittifaq bağlayır, Rusiya ilə siyasi əlaqələri möhkəmləndirirdi. Məhz Vəqifin belə bir siyasi fəaliyyəti nəticəsi olaraq Qarabağ xanlığı Şuşa qalasını Qacarin hücumundan müdafiə edib qoruya bilir.

Lakin Qarabağ xanlığı Qacarin ikinci hücumunu dəf etməyə müvəffəq ola bilmir. Buna həm Rusiya ordusunun uzaqlaşması, həm də ölkədə baş verən fəlakət imkan vermir. 1797-ci ildə Şuşa qalasını işğal edən Qacar Vəqifi də zindana saldırır. Lakin Vəqif, Qacarin öldürülməsi ilə əlaqədar olaraq həbsdən qurtarır. Bu münasibətlə yazılan “Ey Vidadi”, gərđiđi-dövrani-kəcrəftərə bax” misrası ilə başlayan qəzəlinde şair həmin məsələyə toxunmuşdur.

Ağa Məhəmməd şah Qacarin məğlubiyyətindən sonra İbrahim xanın qardaşı oğlu Məhəmməd bəy Cavanşir xanlığı öz əlinə alır. Təzə Qarabağ xanı əmisinin bütün yaxın adamları kimi Vəqifə də pis münasibət bəsləyir və onu öldürmək üçün bəhanə axtarır.

Bu zaman Vəqifin vəziyyəti daha da ağırlaşır. Şairin “Görmədim” müxəmməsi də onun keçirdiyi belə ağır zamanlarda qələmə almışdır. Nəhayət, Vəqif İbrahim xanın dalısınca qasid göndərib yazdığı məktubda xandan tez qayıtmasını xahiş edir. Lakin məktubu aparan qasid tutulur və Vəqifin xana yazdığı həmin məktub ələ keçir. Məhəmməd bəy Cavanşir 1797-ci ildə şairi oğlu Əli ağa ilə birlikdə Şuşa şəhərində öldürtdür.

Bütün həyatını xalqa, vətənə xidmət işinə sərf etmiş, xalqıyla yaxından bağlı bir yaradıcılığa malik şairin həyat yolu belə faciə ilə bitir. Vəqif edam edildikdən sonra onun evi talan olunur. Bütün bunlar Vəqif irsinin bizə qədər gəlib çatmamasına səbəb olur. Talan zamanı şairin əsərlərinin çox hissəsi itib-batmış, divan və əlyazmaları məhv olmuşdur. Lakin xalq sevimli şairinin şeirlərini hafizələrdə yaşatmış, müxtəlif vasitələrlə Vəqifin əsərlərinin müəyyən qismini mühafizə etməyə müvəffəq ola bilmişdir. Vəqif yaradıcılığının hafizələrdə qalan və ədəbiyyat maraqlıları tərəfindən köçürülüb saxlanılan ayrı-ayrı nümunələri bizə çata bilmişdir.

Aşıqlar, xalq şairləri Vəqif irsini məhəbbətlə sevib onun yaradıcılığını yüksək qiymətləndirmişlər. Hələ şairin müasiri olan Aşiq Əli ona xitabən yazdığı şeirdə Vəqif yaradıcılığını belə qiymətləndirir :

Bu əsrdə şairlərin xanısan.
Müdərrisə bərabərsən yeni sən.
Lütfün mədənisən, fəzlin kanısan
Eşidənlər sözüñ səminə gəlmiş.

IV

SIYASİ FƏALİYYƏTİ

Vəqif geniş xalq kütlələri içərisindən çıxıb, nəhayət dövlət xadim kimi yüksəlməyə müvəffəq ola bilmiş mütərəqqi şəxsiyyət olduğundan, sənətkarlıq qüdrətini və siyasətdəki bacarığını hər kəsdən əvvəl qiymətləndirən xalq “hər oxuyan Molla Pənah olmaz” zərb-məsəlini yaratmaqla şairə qiymət vermişdir.

H. Araslı

Vəqif saraya düşdükdən sonra özü sünni olsa da, xanın inandığı şiə məzhəbini qəbul edir. Birinci vəzir olduqdan sonra xanlığın xarici siyasətinə rəhbərlik edir. O vaxt Azərbaycanda vəziyyət çox gərgin və mürəkkəb idi. 1747-ci ildə Nadir şah Əfşarın öldürülməsindən sonra Azərbaycanda müstəqil xanlıqlar yaranmışdı. Lakin bu xanlıqların müəyyən iqtisadi, siyasi və hərbi uğurlarına baxmayaraq, onların başı üzərində hər an öz müstəqilliklərini itirmək təhlükəsi dolaşırdı. Azərbaycanda aparıcı rol oynamaq uğrunda Rusiya, İran və Osmanlı mübarizə aparırdı. Qonşu xanlıqlar və hətta Gürcüstan da müstəqillik üçün təhlükəyə çevrilmişdilər. Fasiləsiz feodal müharibələri və güclü qonşuların daimi basqınları Qarabağ xanlığını məcbur edirdi ki, yaxın xanlıqlarla dil taparaq, aparıcı dövlətlərdən dəstək alsın. İbrahim xan Gürcüstanla ittifaqa girir və onlar birlikdə Rusiyadan dəstək istəyirlər. 1783-cü ildə gürcü çarı II İrakli Rusiya təbəəliyini qəbul edir və Vəqif bir il sonra Tiflisdə həmin ölkələr arasında müqavilənin imzalanması mərasimlərində iştirak edir. Tiflisdə olduğu zaman Vəqif şəhərin tərifinə, gürcü gözəllərinə və İraklinin oğlu şahzadə Eulona həsr olunmuş şeirlər yazır.

1783-cü ildə İbrahimxəlil xan II Yekaterinaya məktub yazaraq, ondan xahiş edir ki, Qarabağ xanlığını Rusiya təbəəliyinə qəbul etsinlər. İbrahim xan çətin bir seçim qarşısında qalmışdı: o ya Rusiyanı, ya da İranda hakimiyyətə gəlmiş Ağa Məhəmməd şah Qacarı seçməli idi. İbrahimxəlil xan çox düşünmədən Rusiyaya üstünlük verir. Məsələ onda idi ki, hələ qədim zamanlardan Qarabağ buraya köçürülmüş qacarlarla məskunlaşdırılmış və 200 il ərzində burada qacarların Ziyadoğlular boyundan olan şəxslər hökmranlıq etmişdi. Ağa Məhəmməd şah Qarabağ xanlığını tutmaq istəyərkən bunu müəyyən qədər qacarların pozulmuş hüquqlarının bərpası ilə motivləndirmək fikrinə düşmüşdü. Ağa Məhəmməd şah Qarabağa yaxınlaşdıqca, İbrahimxəlil xan II İrakli ilə daha artıq yaxınlaşmağa başlayır. Vəqif Ağa Məhəmməd şah qarşı birləşmək üçün İbrahimxəlil xanın, II İraklinin, İrəvan hakimi Məhəmməd xanın və Talış hakimi Mir Mustafa xanın danışıqlarında iştirak edir.

Qarabağ üzərinə yürüşə hazırlaşarkən Ağa Məhəmməd şah İbrahimxəlil xandan ona tabe olmasını və bunun rəmzi kimi oğlunu onun yanına girov göndərməsini tələb edir. İbrahimxəlil xan buna razı olmur. 1795-ci ildə Ağa Məhəmməd şahın qoşunları Araz çayını keçərək, Şuşa istiqamətində irəliləməyə başlayırlar. Şuşalılar Vəqifin başçılığı altında müdafiə olunmaq üçün hazırlıq görürlər. Şuşanın mühasirəsi uzanır və Ağa Məhəmməd şah İbrahimxəlil xanı qorxutmaq məqsədilə öz saray şairinə tapşırır ki, ona bir məktub yazsın. Məktub bu məzmununda olur: "Fələyin mancanağından bəla daşları yağır, sən isə əbləhcəsinə şüşə içərisində oturmusan?"

Həmin beyt yazılmış kağızı oxa bərkidərək, qalaya atırlar. Qarabağ xanının birinci vəziri Vəqif buna cavab yazaraq, elə həmin yolla Qacara çatdırır. Cavabın məzmunu belə idi:

"Əgər məni qoruyan mənim tanıdığımdırsa, şüşəni daş içərisində də salamat saxlar." Vəqifin beyti Ağa Məhəmməd şahın qəzəbinə səbəb olur və o, top atəşlərini davam etdirmək

əmrini verir. Lakin yenə heç nə alınmır. Şuşanın 33 günlük mühasirəsi qalanın müdafiəçilərini sarsıtmır və şah məcbur olub, mühasirəni dayandıraraq, Gürcüstana yola düşür.

Qalanın müdafiəsində Vaqif özü də şəxsən iştirak etmişdi. Şairin atıcılıq məharəti xalq arasında həтта rəvayətlər də yaradıb. Deyirlər ki, bir erməni toyunda atıcılıq yarışını keçirilir və bu yarışdan da Vaqif qalib çıxır.

1796-cı ildə qraf Valerian Zubovun başçılıq etdiyi rus qoşunları Şamaxıdan keçərək, Qarabağ sərhədlərinə gəlirlər. İbrahimxəlil xan öz oğlu Əbülfət xanın başçılığı ilə onun yanına elçilər göndərir. Bu heyətə Vaqif və tanınmış Qarabağ əmirlərinin oğlanları da daxil olurlar.

Səfərət geri dönərkən İbrahimxəlil xanla birlikdə Vaqifə də II Yekaterinanın adından qiymətli hədiyyələr verilir. Vaqifə bahalı daş-qaşla bəzədilmiş əsa düşür. İbrahimxəlil xan bu müddətdə II Yekaterina ilə məktublaşmasını davam etdirir. Xanın həmin məktublarının mətnini Vaqif yazırdı və imperator tezliklə onun güclü yazı qabiliyyətini müəyyənləşdirir. 1784-cü ildə Q.A.Potyomkinə yazdığı məktubunda Yekaterina qeyd edirdi ki, İbrahim xanın məktubları özünün ədəbiliyi və zərifliyi ilə İrandan və Türkiyədən gələn bütün məktubları üstələyir. Rusiya hökmdarı öz favoritindən həmin məktubların müəllifinin kimliyini müəyyənləşdirməyi və onun səhhəti ilə maraqlanmağı xahiş edir. 1796-cı ildə II Yekaterina vəfat edir. Yeni imperator I Pavel Qafqazdakı rus qoşunlarını geri çağırır. Ağa Məhəmməd şah bundan istifadə edərək, onun üzünə ağ olmuş xanları cəzalandırmaq istəyir. Elə həmin il o, yeni yürüşə çıxır və bu yürüşünü Şuşadan başlayır.

Bu dəfə İbrahimxəlil xan qalanı döyüşsüz təslim edir və öz qohumları, yaxın adamları və kiçik dəstəsi ilə Azərbaycanın şimalına qaçır. Lakin məlumdur ki, Vaqif, o vaxt xanın özü ilə götürdüyü adamların içində olmayıb. İran qoşunlarının Şuşaya girməsindən bir həftə sonra onu tutub İbrahimxəlil xanın qardaşı Məhəmməd həsən bəyin sarayına gətirirlər. Ağa Məhəmməd şah burada yerləşmişdi.

Şairin şimala gedən xanın dəstəsinə daxil olmamasını, bir neçə cür izah edirlər. Yozumlardan birinə görə, guya Vaqif Cəmil ağa adlı bir şəxslə Tiflisə gedibmiş və geri qayıdanda Ağa Məhəmməd şahın adamları onu həbs edirlər. Başqa bir izaha görə, guya o, şahdan qaçıb canını qurtarır, ancaq Cavad xan tərəfindən tutulub, Qacara təhvil verilir.

Başqa bir ehtimal da var ki, guya şəhər hələ Qacara qədər İbrahimxəlil xanın düşmənləri tərəfindən tutulubmuş və Vaqif də şah gəlməmişdən əvvəl həbs olunubmuş. Qalanın döyüşsüz təslim edilməsini də bununla izah etmək olar.

Bundan sonra daha müəmmalı hadisələr baş verir. Məşhur tarixçi Mirzə Camalın (İbrahimxəlil xan Şuşaya qayıtdıqdan sonra Vaqifin yerini məhz o tutmuşdur) yazdığına əsasən, Vaqifi səhərə yaxın saraya gətirirlər və Ağa Məhəmməd şah tapşırır ki, səhəri gün onu edam etsinlər. Ən qəribəsi budur ki, Mirzə Camalın yazdığına əsasən, elə həmin axşam o, hansısa günahlarına görə, dan yeri söküləndə özünün də üç xidmətçisini edam etmək tapşırığı veribmiş. Ancaq Ağa Məhəmməd şah özü səhərə sağ çıxmır. Onun edam edəcəyi həmin üç xidmətçi maneəsiz olaraq, şahın yatağına girərək, onu qətlə yetirirlər.

İran şahının qətlindən dərhal sonra Qarabağ xanlığının başına İbrahimxəlil xanın yaxın qohumlarından olan Məhəmməd bəy Cavanşir keçir. Belə görünür ki, Vaqif xilas ola bilər. Lakin belə olmur və baş vəzirin azad edilməsindən az sonra Məhəmməd bəy Cavanşir onu və oğlu Əli bəyi edam etdirir. Böyük sənətkarın edam olunma səbəbləri tarixçilər arasında müxtəlif cür yozulur.

Danışır ki, qətl günü fərraşlar onları xanın yanına aparmağa gəldiklərini söyləyirlər. Yolda Əli bəy atasından soruşur ki, xan yuxarıda otura-otura bizi aşağı niyə aparırlar? Vaqif cavabında söyləyir: "Bizi çoxlarını göndərdiyimiz yerə aparırlar". Vaqifi Şuşada böyük şərəflə dəfn edirlər. Həтта məzarının üstündə kiçik bir məqbərə də tikilir ki, bura da sonradan ziyarətçiyə çevrilir.

V

YARADICILIĞI

Molla Pənah Vəqifin yaradıcılığı Azərbaycan poeziyası tarixində mühüm mərhələlərdən biridir. Onun yaradıcılığı ilə Azərbaycan şeir tarixində yeni bir dövr başlanır. Vəqif lirikası ilə poeziyada yeni bir səhifə açılır, poeziyamızda nikbin bir əhvali-ruhiyyə, həyatı və dünyəvi gözəlliyə pərəstiş hissləri qüvvətlənir.

**Fazil Qaraoğlu,
professor**

Vəqif yaradıcılığı lirik poeziyanın artıq müəyyən inkişaf yolu keçib formalaşmaqda olduğu bir dövrə təsadüf edir. Vəqif isə formalaşmaqda olan lirik şeiri yeni realist inkişaf yoluna salaraq, onu xalq ruhuna, xalq zövqünə yaxınlaşdıraraq daha yeni, fərqli bir yola istiqamətləndirmişdir.

Vəqif şeirlərində şairin həyata optimist baxışından doğan şad bir əhvali-ruhiyyə, nikbin ruh əsas yer tutmaqdadır. Onun həyatın qədrini bilməyə, onun nemətlərini qənimət saymağa çağıran əsərlərində həyatı gözəllikləri dərinəndən duyub, bütün bunlardan həzz almağı bacaran incə zövqlü bir şair ruhu hakimdir.

Onun əsərlərində Azərbaycan xalqının adət və ənənələri, yerli və məhəlli xüsusiyyətləri özünün parlaq əksini tapmışdır. Böyük şairin yaradıcılığında ruh yüksəkliyi və həyata bağlılıq əsas motivlərdən biridir. O, xalqdan qüvvət almış, xalq ədəbiyyatının nikbin əhvali-ruhiyyəsindən qidalanmışdır.

Vəqif yüksək zövq, incə hisslər, dərin və nikbin duyğular şairidir. Onun yaradıcılığında məhəbbət lirikası əsas yer tutur. Klassik şeirimizin əsas mövzusu olan gözəllik şairin lirik qoşmalarında yeni bir məna, yeni bir tərəvət kəsb edir. Aşıq şeirimizdən gələn yüksək dünyəvilik Vəqif lirikasında istiqamətverici rol oynayır. Onun qələmə aldığı gözəllər bütün xarici məlahəti və daxili zənginliyi ilə təsvir edilir.

Vəqif, qoşmalarının mühüm hissəsini gözəlliyin təsvirinə həsr etmişdir. Bu əsərlərdə təsvir olunan “sərv qəddli”, “mina boylu”, “zülfi ənbər”, “şəkər göftarlı” gözəllər eyni zamanda gözəl yerışı, gözəl duruşu, gözəl rəftar və danışığı ilə də şairin ruhunu oxşayan real insanlardır.

Oturuşun gözəl, duruşun gözəl,
Sallanışın gözəl, hər işin gözəl,
Bəxş olub bu xubluq xudadan sənə.

Vəqifin gözəlin portretini yaratmasını şairin başqa bir şeirində belə müşahidə edirik.

Züflərin sünbüldür, yanağın lalə,
Baxışı tən edir vəhşi qəzalə,
Gözləri məstanə, ağzı piyalə,
Gərdəni minadır mənim sevdiyim.

Boyu yaraşığı sərv xuraman,
Əndamıdır ağ gül, sinəsi meydan
Kələğayı gülgəz, libası əlvan,
Bir güli-rənadır mənim sevdiyim.

Aşıqlar, xalq şairləri Vaqif irsini məhəbbətlə sevib onun yaradıcılığını yüksək qiymətləndirmişlər. Hələ şairin müasiri olan Aşıq Əli ona xitabən yazdığı şeirdə Vaqif yaradıcılığını belə qiymətləndirir :

Bu əsrdə şairlərin xanısən,
Müdərrisə bərabərsən yeni sən.
Lütfün mədənisən, fəzlin kanısən
Eşidənlər sözün səminə gəlmiş

Vaqifin şeirlərində aparıcı mövzu məhəbbət olsa da, şair başqa mövzulara da biganə qalmamışdır. Həssas və qadir sənətkar kimi dövrünün ən mühüm hadisələrinə əsərlər həsr etmiş, sevincini, kədərini, nifrətini, qənaətini bildirmişdir.

Hələ Qarabağ xanlığının sarayına daxil olana qədər yazdığı “Bayram oldu” şeiri bu baxımdan səciyyəvidir. Burada yoxsul xalq kütlələrinin həyata, cəmiyyətə, var-dövlətə münasibəti əks olunmuşdur. Şair fikirlərini kəskin ifadə etməsə də, nifrət və qəzəbini açıq bildirməsə də, onun zəmanədən, dövrünün qanunlarından narazı olduğu göz qabağındadır.

Bayram oldu, heç bilmirəm neyləyim,
Bizim evdə dolu çuval da yoxdur.
Düyülə yağ hamı çoxdan tükənmiş,
Ət heç ələ düşməz, motal da yoxdur.

Allaha bizmişik naşükür bəndə,
Bir söz desəm, dəxi qoymazlar kəndə,
Xalq batıbdır noğla şəkərə, qəndə,
Bizim evdə axta zoğal da yoxdur.

Şair noğula, şəkərə batan varlılarla özü kimi yoxsulları qarşılaşdırır. Yoxsulları Allaha naşükür bəndələr kimi qiymətləndirən, onları açıq bir söz danışsa, kəndə qoymayan varlılara şair kəskin, açıq hücum etmir. O, fikirlərini üstüörtülü söyləyir. Hələ üstəlik özünü kamalı olmayan bir adam kimi qiymətləndirir.

Vaqif öyünmə ki, kamalımız var,
Allaha şükür ki, kamal da yoxdur.

deyən şair kamal məsələsinə məcazi mənada yanaşır. Dövrün, zamanın gözü ilə özünü kamalsız adlandırır. Onun bu sözlərində zəmanəyə açıq, incə, məğrur istehza vardır. Vaqifə görə kamal var, lakin cəmiyyətin hakim qüvvələri bu kamalı başa düşməyə, qiymətləndirməyə qadir və layiq deyildir. Şairi incidən, ağrıdan da budur. Şeirnin nikbin ruhu isə sənətkarın sabaha, xeyrin qələbəsinə dərin inamını bildirir.

Böyük bir hissəni misal gətirdiyimiz bu qoşmada Vaqifin dövr və dövrün insanları, münasibətləri, ziddiyyətləri haqqındakı dərin düşüncələri ifadə olunmuşdur. “Toy-bayramdır bu dünyanın əzabı” deyən şair burada da özünə sadıqdır. O, həyatın zülmünü, əziyyətini insan üçün şərəf bilir.

Toy-bayramdır bu dünyanın əzabı,
Əqli olan ona gətirər tabı.
Bidəmağ olmaqdan nə düşər ələ,
Şükr eylə Allaha, göz gülə-gülə...

Keçən işdən mərd igidlər pozulmaz,
Atalar deyibdir tökülən dolmaz...

Vaqif də böyük sələfləri kimi yalanı, riyakarlığı, sədaqətsizliyi, paxıllığı nifrətlə rədd edir. "İgidlərdə" rədifli qəzəldə irəli sürülən əsas fikir budur.

Riyayü kibrü kizbü büxl olur nayab igidlərdə,
Təvazödür səfavü sidqilə əsbab igidlərdə,
Özün kişi deyən kimsə sədaqət sənətin işlər,
Nədən kim, olmayıbdır hiç kəs kəzzab igidlərdə...
İgidlik edənə layiq deyil yalan,
Vəfasızlıq nisalərdə, deyildir bab igidlərdə.

Vaqifə görə insanı yaşadan yaxşı addır. Yaxşı ad qazanan adam bir növ ölməzlik, əbədi həyat qazanmış olur.

İgidlikdə gərəkdir yaxşı ad aləmdə söylənsin,
Həyatı baqidir ol kimsənin ki, niknam olsun.

Vaqifin ictimai məzmunlu şeirləri içərisindəki "Bax" rədifli qəzəldə şair Qacarın simasında şerin acınacaqlı məhvinə sevinir.

Ey Vidadi, gərdişi-dövrani-gəcrəftarə bax!
Ruzigarə qıl tamaşa, karə bax, kirdarə bax!

Əhli-zülmü necə bərbad eylədi bir ləhzədə,
Hökmi-adil padşahi-qadirü qəhharə bax!

Taci-zərdən ta ki, ayrıldı dimaği-pürqürür,
Payimal oldu təpiklərdə, səri-sərdara bax!

Bütün yaradıcılığı boyu həyatsevər bir şair kimi tanıdığımız Vaqifi son günlərində tale çətin imtahanlara çəkərkən o, qəlbinin dərinliklərində gizlənmiş, cəmiyyətin və həyatın eybəcər təzadlarından doğan hiddət və qəzəbi "Görmədim" müxəmməsində aşkar etmişdir.

Başına gəlmiş hadisələr həyat və nəşə aşiqi Vaqifin psixologiyasına dərinlən təsir etmişdir; şair indi məkr, xəyanət, dövlət və mənəb hərsliliyi hökm sürən mühitdə boğulur. O, ədalətdən uzaq cəmiyyəti qəlbinin dərinliklərindən gələn etirazla qamçılıyır.

Vaqif, xüsusi ehtiras və yüksək bədii sənətkarlıqla yazdığı bu əsərində haqsızlıq dünyasına xas insanların dəqiq və kəskin bədii təsvirini verə bilmişdir:

Mən cahan mülkündə mütləq doğru halət görmədim,
Hər nə gördüm əyri gördüm, özgə babət görmədim.
Aşınalar ixtilatında sədaqət görmədim,
Beyətü iqrarü imanü dəyanət görmədim.
Bifədan lacərəm təhsili-hacət görmədim.

Vaqif hər şeydən əvvəl, bir vətəndaş, bir həqiqətpərəst kimi çıxış edir. Müxəmməs dünyanın ağalarına, yalançı din xadimlərinə, ləyaqətsiz adamlara tutarlı bir ittihamnamədir :

Həqqi batil eyləmişlər, işlənir cürmi-kəbir,
Şeyxlər şəyyad, abidlər əbusən qəmtərir,
Hiç kəsdə həqqə layiq bir ibadət görmədim.

Ancaq hər şey unudulmuş, yaddan çıxmış, Vəqif gözdən düşmüşdür. “Qədrü qiymət istəyib, qeyr əz xəsarət görmədim”. Yalançı dostlar nəinki ondan üz döndərmişlər, onlar şairə zərər yetirməkdən də çəkinmirlər :

Xəlqi-aləm bir əcəb dəstur tutmuş hər zaman,
Hansı qəmli könlü kim, sən edər olsan şadiman.
O sənə, əlbəttə ki, bədxuluq eylər, biguman,
Hər kəsə hər kəs ki, etsə yaxşılıq, olur yaman.
Bulmadım bir dost ki, ondan bir ədavət görmədim

“Etibar, vəfa, sədaqət” sözləri öz əsil mənasını itirərək mənasız məfhumlara çevrilmişdir. İnsana xas olan, insanı insan edən keyfiyyətlər ayaq altına atılmışdır :

Gün kimi bir şəxsə gündə xeyr versən səd həzar,
Zərrəcə etməz ədayi-şükri-nemət aşikar,
Qalmayıbdır qeyrətü şərmü həya, namüsü ar,
Dedilər ki, etibarü etiqad aləmdə var,
Ondan ötrü mən də çox gəzdim, nəhayət, görmədim.

Vəqif hissə qapılmadan, soyuq bir mühakimə ilə öz dövrünün ictimai vəziyyətinə, sosial ziddiyyətlərinə qiymət verir :

Müqtədilərdə itaət, müqtədalərdə əməl,
Bəndələrdə şərmü bəylərdə ədalət görmədim...

Müxtəsər kim böylə dünyadan gərək etmək həzər,
Ondan ötrü kim deyildir öz yerində xeyrü şər,
Alilər xaki-məzəllətdə, dənilər mötəbər,
Sahibi-zərdə kərəm yoxdur, kərəm əhlində zər.
İşlənən işlərdə ehkamül ləyaqət görmədim.

Şair özbaşnalıq, ədalətsizlik, qanunsuzluq hökm sürən bir mühiti belə açıq və amansız tənqid etməklə ona öz sonsuz nifrətini bildirir.

Böyük bədii təsir və ümunişlədirmə gücünə malik olan “Görmədim” müxəmməsi poeziyamızın ən nadir incilərindən biri kimi yaşamaqdadır.

Vəqif bir sıra şeirlərində yüksək insani keyfiyyətlər probleminə də toxunmuşdur. Bu da onun, ümumiyyətlə, dostluq, qeyrət, mərdlik kimi kateqoriyalara münasibəti ilə əlaqədardır. Şair əsl insanı igid, qorxmaz, dost yolunda canından keçməyə hazır görmək istəyir :

Mərd igidlər özünə məhbəsi meydan bilir,
Sanma kim, nakəsü namərd bu meydanə düşər...

İgidlərdə gərəkdir yaxşı ad aləmdə söylənsin,
Həyatı baqidir ol kimsənin ki, niknam olsun

Qəzəllərinin hər birində Vəqif igidlərə xas xüsusiyyətləri qələmə almışdır. Həmin mənalı şeirində Vəqif əsil cəsur adamın keyfiyyətlərini sadalayır; o, igidi məkr və fitnədən uzaq görmək istəyir, sədaqətə, həqiqətpərəstliyə, səbrli olmağa çağırır :

Riyayü kübrü kizbü büxl olur nayab igidlərdə,
Təvaz ödür səfavü sidqlə əsbab igidlərdə,
Özün kişi deyən kimsə sədaqət sənətin işlər.

Vəqif poeziyasının ən mühüm keyfiyyətlərindən biri nikbinlikdir. Vəqifin bütün əsərləri onun həyatsevər, nikbin, şən, gülər bir sənətkar olduğunu göstərir.

Vəqif şeiri ilə ədəbiyyatımızda yeni mərhələ başlayır. Şairin sağlığından başlayaraq onu ustad hesab edən, yaradıcılıq yolunu izləyən sənətkarlar meydana çıxır. Onlardan Məhəmməd bəy Cavanşiri, Aşıq Pərin, Zakiri, Nəbini, Aşıq Məhəmmədi, Molla Cüməni, Aşıq Ələsgəri və başqalarını göstərə bilərik. Xalq şairi Səməd Vurğun Vəqifi xəlqiliyinə, yüksək sənətkarlığına görə ürəkdən sevmiş, bu sevginin ifadəsi olaraq ən yaxşı əsərlərindən birini – “Vəqif” dramını ona həsr etmişdir.

Vəqif orta əsrlər Azərbaycan ədəbiyyatının son böyük klassikdir. Lakin onun irsi gələcəyə baxır. Bu günün oxucusuna da bu gün yazılmış şeirlər kimi xoş gəlir, sevilir, oxunur. Vəqif klassiklər arasında ən çox sevilən, bu günkü oxucuya ən çox məhrəm olan sənətkarlardandır.

Durnaların qatarında
Vəqif bu gün ərzi gəzər,
Qarabağın dağlarında
Məzarını ellər bəzər

VI
MOLLA PƏNAH VAQİFİN HƏYAT VƏ YARADICILIĞININ
ƏSAS TARİXLƏRİ

- 1717** Qazax mahalının Qıraç Salahlı kəndində anadan olmuşdur.
- 1759** Gürcüstan sərhəddində baş verən qarşılıqlar nəticəsində Qazax mahalının bir neçə ailəsi kimi Vaqifin ailəsi də doğma yurdlarını tərk edib Qarabağ xanlıqlarına köçməyə məcbur olur.
- 1797** Şuşa qalasını işğal edən Qacar Vaqifi zindana saldırır. Lakin Vaqif Qacarin öldürülməsi ilə əlaqədar olaraq həbsdən qurtarır. Bu zaman Vaqifin vəziyyəti daha da ağırlaşır. Vaqif İbrahim xanın dalınca qasid göndərir yazdığı məktub da xandan tez qayıtmasını xahiş edir. Lakin məktubu aparan qasid tutulur və Vaqifin xana yazdığı məktub ələ keçir. Məhəmməd bəy Cavanşir şairi oğlu Əli ağa ilə birlikdə Şuşa şəhərində öldürtdürür.
- 1849** T.Lado – Zablotski Vaqifin “Bax” rədifli qəzəlini polyak dilinə tərcümə etmişdir.
- 1855** M.F.Axundovun M.P.Vaqifdən etdiyi tərcümələr Tiflisdə çıxan “Zurna” almanaxında çap olunmuşdur.
- 1856** Vaqifin əsərləri ilk dəfə bir kitab şəklində toplanaraq Teymurxanşurada “Vaqif və şair müasiri” adı altında çap edilmişdir.
- 1856** M.Z.Nersesov-Qarabaği buraxdığı “Kitabe məcmueyi-divane-Vaqif” və digər müasirin toplusuna M.P.Vaqifin 70 şeirini daxil etmişdir.
- 1878** Məşhur eston şairi və maarifpərvəri F.Kreytsvald “Görmədim” müxəmməsindən parçaları eston dilinə çevirmişdir.
- 1908** Vaqifin əsərləri “Təzə həyat” qəzetinin müdiri Haşım bəy Vəzirov tərəfindən kitab şəklində nəşr edilmişdir.
- 1922** Hacıağa Abbasov “Molla Pənah Vaqif” adlı pyes yazmışdır.
- 1925** Salman Mümtaz Vaqifin şeirlərindən bir hissə toplayaraq “Kommunist” qəzeti nəşriyyatında çap etdirmişdir.
- 1934** Gürcü şairi K.Çiçinadze Tbilisidə Vaqifin “Seçilmiş əsərləri”ni nəşr etdirmişdir.
- 1937** Azərbaycanın Xalq şairi Səməd Vurğun ilk səhnə əsəri olan “Vaqif” dramını qələmə almışdır.
- 1939-1940** Heykəltaraş Cəlal Qaryağdı M.P.Vaqifin heykəlini yaratmışdır.
- 1941** Vaqifin əsərləri türk dilində Bursada nəşr olunmuşdur.
- 1942** Bəstəkar Cahangir Cahangirov M. P. Vaqifin “Durnalar” şeirinə mahnı bestələmişdir.
- 1945** Vaqifin əsərlərinin elmi nəşri Azərbaycan Elmlər Akademiyasının Nizami adına Dil və Ədəbiyyat İnstitutu tərəfindən nəşr olunmuşdur.

- 1945** Bəstəkar Əşrəf Abbasov Molla Pənah Vaqifin “Heyran olmuşam” şeirinə mahnı-romans bəstələmişdir.
- 1945** Y.V.Çəmənzəminli şairə həsr etdiyi “İki od arasında” romanını yazmışdır.
- 1949** Ə.Şərif Moskvada M.P.Vaqifin şeir kitabını çap etdirmişdir.
- 1957** Heykəltaraş H.Abdullayeva M.P.Vaqifin heykəlini yaratmışdır.
- 1960** Bəstəkar R.Mustafayev M.P.Vaqifə həsr etdiyi “Vaqif” operasını yazmışdır.
- 1960** Ə.Şərif Moskvada M.P.Vaqifin şeir kitabını yenidən nəşr etdirmişdir.
- 1964** Bəstəkar Fikrət Əmirov M.P.Vaqifə həsr etdiyi “Vaqifi” poemasını bəstələmişdir.
- 1967** Xalçaşünas Lətif Kərimovun eskizi və başçılığı ilə M.P.Vaqifə həsr olunmuş “Vaqif” xalçası toxunmuşdur.
- 1968** Şairin “Əsərləri” Azərənşr tərəfindən çap olunmuşdur.
- 1968** Görkəmli rəssam M.Abdullayev M.P.Vaqifin portretini çəkmişdir.
- 1968,**
20 noyabr M.P.Vaqifin anadan olmasının 250 illiyi dövlət səviyyəsində qeyd olunmuşdur.
- 1970** Qazax rayonunda Molla Pənah Vaqifin xatirə muzeyi yaradılmışdır.
- 1978** “Maarif” nəşriyyatı Molla Pənah Vaqifin “Seçilmiş əsərləri” kitabını oxuculara təqdim etmişdir.
- 1982,**
14 yanvar Şuşada – Cıdır düzündə Vaqifin məqbərəsinin açılışı olmuşdur. Məqbərənin açılışında ümumilli lider Heydər Əliyev çıxış etmişdir.
- 1982** Bakıda, Qazaxda, Qəbələdə, Biləsuvarada adına küçə verilmişdir.
- 1983** Tanınmış italyan şərqşünası, türkoloq Çampiero Bellinçeri şair M.P.Vaqifin 25 qoşmasını Venetsiya Universitetinin İranşünaslıq,Ural, Almanşünaslıq və Qafqazologiya seminarının elmi əsərlərində orijinala paralel tərcüməsini təqdim etmişdir.
- 1983** Georgiyevsk müqaviləsinin 200 illik yubileyi münasibətilə keçirilən şənlikdə böyük şair M.P.Vaqif başda olmaqla Azərbaycan elçilərinin də iştirak etdiyi mənzərəni təsvir edən “Ədəbi dostluq. Tiflis-1783” adlı rəsm əsəri işlənmişdir.
- 1985** Şuşada M.P.Vaqifin ağacdən oyma heykəli qoyulmuşdur.
- 1988** M.P.Vaqifin “Əsərləri” “Yazıçı” nəşriyyatı tərəfindən nəşr edilmişdir.
- 1994** M.P.Vaqifin “Qurban olduğum” adlı şeirlər kitabı “Gənclik” nəşriyyatı tərəfindən çap edilmişdir.
- 2004** Şairin “Əsərləri” İlham Əliyevin 12 yanvar 2004-cü il tarixli Sərəncamına əsasən latın qrafikası ilə çap olunmuşdur.
- 2017,**
12 yanvar M.P.Vaqifin 300 illik yubileyinin keçirilməsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Sərəncam imzalamışdır.

VII

GÖRKƏMLİ ŞƏXSİYYƏTLƏR MOLLA PƏNAH VAQİF HAQQINDA

Böyük şairimiz Molla Pənah Vaqif XVIII əsrdə şeir dilini xalq dilinə daha da yaxınlaşdırdı. Onun yazdığı şeirləri xalqın bütün təbəqələri, həm anlaya, həm qavraya bildi, həm də sevdi. Beləliklə, o Azərbaycan şeirində yeni bir yol açdı.

Heydər Əliyev
Azərbaycan xalqının ümummilli lideri

Molla Pənah Vaqif öz ənənələri ilə seçilən ədəbi məktəb yaratmış ölməz sənətkardır. O, əhəmiyyətini əsrlərdən bəri qoruyub saxlayan bənzərsiz poeziya nümunələri meydana gətirməklə milli ədəbiyyatın yeni istiqamətdə inkişafına təkan vermişdir.

İlham Əliyev,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Molla Pənahın bir çox əşar və ədəbiyyatı dəxi vardır ki, onlarda öz müasirlərinin ayın və adəti, ədəb və əxlaqı və dolan malları artıq məharətlə rışteyi-nəzmə çəkilibdir. Belə ki, onlar gələcək nəsil üçün böyük bir yadigar meqamındadır.

Firudin bəy Köçərli
Ədəbiyyatşünas, maarifçi, pedaqoq

Vaqif yaradıcılığı ilə Azərbaycan şeiri tarixində yeni bir dövr başlanır. O, real xalq şeirinə istinad etmiş, romantik şeirdən fərli olaraq, yeni şeir üslubunu ədəbi məktəb dərəcəsinə qaldırmışdır.

H.Araslı
akademik

Ədəbiyyatımızın tarixində Molla Pənah Vaqifin özünəməxsus yeri vardır. Əgər Azərbaycan ədəbiyyatı tarixində XII əsr Nizami əsridirsə, XVI əsr Füzuli əsridirsə, sadəlik, xəliqlik, realizm, və müasirlik prinsiplərinə əsaslanan Vaqif öz xalqının tükənməz mənəvi sərvət xəzinəsinə dalaraq klassik şeirin və xalq yaradıcılığının nailiyyətlərindən istifadə etmək yolu ilə şeirimizin bədii imkanlarını xeyli genişləndirdi.

Məmməd Arif
akademik

Azərbaycan şeiri Vaqifin sayəsində tarixinin növbəti mərhələsinə qədəm qoymuşdur. Onun klassik bədii fikir salnaməmizin parlaq səhifələrindən birini təşkil edən irsi müasir dövrdə də insanların əxlaqi-mənəvi kamilləşməsinə xidmət göstərir.

İsa Həbibbəyli,
akademik

Qarabağ bütün təbii gözəllikləri ilə Vaqif poeziyasının, fəlsəfi-estetik tefəkkür mədəniyyətinin vətəni idi.

**Nizami Cəfərov,
Azərbaycanda Atatürk Mərkəzinin müdiri, millət vəkili,
AMEA müxbir üzvü, professor**

Mən əyyami-səyahətimdə səfheyi-Qarabağda Molla Pənah Vaqifin bir para xəyalatını gördüm ki, zikr etdiyim şərti bir növlə onda gördüm.

**Mirzə Fətəli Axundov
Yazıçı**

Vaqif tək-cə böyük şair deyildi, o həm də görkəmli siyasi xadim və diplomat idi; xalq arasında da müdrik bir ağsaqqal kimi məşhurlaşmışdı.

**Səməd Vurğun
Xalq şairi**

Xəlqilik Vaqifin şeirlərinin bütün ünsürlərinə, dilinə, obrazlar silsiləsinə, təşbəhlərinə, bütün tellərinə və ilmələrinə hopmuşdur. Buna görə də Vaqifin lirikası həyata sağlam fəlsəfi baxışı, forma sadəliyi, məzmun aydınlığı, sadə və çox ifadəli dili etibarilə, yəni bütün və mündəricə təsirliyi ilə zəhmətkeş xalq kütlələrinə çox yaxındır, onların zövqünə və estetik tələblərinə uyğundur.

**Mirzə İbrahimov
Xalq yazıçısı, akademik**

Sadə Azərbaycan sözləri ilə camaatımızın qana biləcəyi bir şəkildə şeir yaratmaq üçün Vaqifin üslubundan asan və əlverişli bir üslub yoxdur. Odur ki, həmin üslub Vaqifdən sonra şairlərimiz üçün bir qəlib şəklinə girmişdir.

**Məmməd Səid Ordubadi
Nasir, şair, dramaturq**

Azəri övladları ən əvvəl...proletar şairi doğma Sabirin, xalq şairimiz Vaqifin, Zakirin, Vidadinin mübariz ruhlu şeirlərini bilməlidirlər.

**Nəriman Nərimanov,
ictimai-siyasi xadim, yazıçı, publisist**

Vaqif istedadlı şair, eyni zamanda ictimai dövlət xadimi idi.

**İsmayıl Şıxlı
Xalq yazıçısı**

Vaqifin şeirlərində Vaqifə məxsus bir sadəlik, gözəllik və zarafat var ki, sonra gələn şairlərimizə müyəssər olmadılar. Vaqif gözəllik şairidir. Bütün ilhamı da buna həsr olunubdur.

**Yusif Vəzir Cəmənəmli,
Dövlət xadimi, yazıçı**

Vaqifin ədəbi fəaliyyəti mühitin canlı təsiri ilə başlayır. Onun yeni duyğular və düşüncələrlə tənəffüs edən şeiri dağ çeşmələri qədər saf və təmizdir. Mənzumələri, hər şey sadə, hər şey adi olmaqla bərabər gözəldir. Canlı, cazibəli və dağ çiçəkləri qədər təbii və səmimidir. O, rəng və qoxunu kənd mühitindən, yaşağı təbiətdən alır, oxuculara buraxdığı canlı təsirin füsunu bundan doğuyur.

**Abdulla Şaiq,
şair, yazıçı, dramaturq, publisist,
pedaqoq, ədəbiyyatşünas, tərcüməçi**

Vaqif bir çox sənətkarlardan fərqli olaraq insan gözəlliyinin insana sevinc, fərəh, səadət, gümrahlıq, həyat nəşəsi gətirmək gücünü nümayiş etdirməklə sanki əsrin özünə və şairin özündən sonra yaranan sənətin ümumi ruhuna bir nikbinlik pafosu aşlamışdır.

**Qulu Xəlilov
Yazıçı, tənqidçi**

Vaqif kainatında sözlər ulduzlar kimi parlayırsa, şeirlər səyyarələr kimi nur saçır. Vaqif kainatının elə sirləri var ki, bizim üçün bu gündə sirr olaraq qalır və sabah bizi düşündürəcəkdir. Bu sirr bizi heyrətləndirir. Bizi sevindirir, qəlbimizi iftixar hissilə doldurur. Bu sirr Vaqif dilinin incəliyi, sadəliyi və təbiiyidir.

**Nəbi Xəzri
Xalq şairi**

Molla Pənah Vaqif şeirimizin fəxri, xalqımızın başını uca edən sənətkardır. Ədəbiyyatımızı dərin ümmana oxşatsaq, Vaqif poeziyası onun qoynunda böyük etiqad və inamla uzaqlara üzən, qərinələrin tufanında sarsılmayan əzəmətli bir gəmidir.

**Məmməd Rahim
Xalq şairi**

Vaqif o şairlərdən olmuşdur, öz dilini bəyənəməyənlərə onun qüvvəsinə inanmayanlara, ona hərərətlə baxanlara ərəb-fars təsiri ilə yazanlara bu dilin qədim, zərif, ən ecazkar dillərindən biri olduğunu sübut etmişdir.

**Cabir Novruz
Şair**

Yüksək insani hislər aşılaman, coşğun və nikbin Vaqif poeziyası bu gün də bizimlədir.

**Araz Dadaşzadə
Alim, tənqidçi**

Əsrlərin arxasından
Baxır ruhu cavan Vaqif
Eşq oduna hər dəm, hər an
Məcnun kimi yanan Vaqif

Qabil
Xalq şairi

Molla Pənah Vaqif öz zəmanəsində məşhur müdərris, görkəmli dövlət xadimi kimi tanınsa da o, hər şeydən əvvəl, Azərbaycan xalqının tarixinə dahi bir söz ustası, ölməz bir şair kimi daxil olmuşdur.

Abbas Zamanov
Ədəbiyyatşünas alim

Vaqif sevinc şairi, işıq şairi, gözəllik şairi, məhəbbət şairi kimi sevilməyə layiqdir və çox haqlı olaraq da sevilir !

Əziz Mirəhmədov
Ədəbiyyatşünas, tənqidçi

Dövrün görkəmli dövlət xadimi olan Vaqifin ictimai-siyasi fəaliyyəti ilə yaradıcılığı arasında, aydın hiss olunmasa da, bir vəhdət olduğu inkar olunmaz həqiqətdir. Vaqif zamanın diktə etdiyi ab-hava ilə nəfəs alan və onun yetişdirdiyi bir sənətkardır.

Xəlil Yusifli,
professor

Vaqif poeziyasında dilin funksiyası bilavasitə baxışla, gözlə bağlıdır. Onun ömrü və poeziyası vizual təfəkkürün bədii ifadəsidir.

Rüstəm Kamal,
filologiya üzrə elmlər doktoru, professor

Azərbaycan realist şeiri Vaqif simasında əsl yaradıcılığını və misilsiz ustadını tapmışdır.

Məsud Əlioğlu
Tənqidçi, ədəbiyyatşünas

Orta əsr klassiklərinin diqqət mərkəzində dayanan səmavi, ideal sevgidən fərqli olaraq, Vaqif canlı və isti duyğuları, məhəbbətin sadə sevincini tərənnüm edirdi.

Əziz Şərif
Ədəbiyyatşünas, tənqidçi

Vaqif təşbehlərdən, söz boyalarından çox məharətlə istifadə edən sənətkardır. Ona görə də şairin gözəllik tablosunda bütün boyalar, cizgilər bir-biri ilə həmahəngdir.

İsmayıl Vəliyev
Ədəbiyyatşünas, tərcüməçi

Ərəbcə, farsca dərin bir məlumat və fəvqəladə bir İstedada malik olan bu nadir sima vəzir olduğu halda, yenə elə xalqa yanaşmış və şeirlərini də tamamilə öz doğma ləhcəmizə söyləmişdir. Cavanşir sarayı Vaqifi deyil, Vaqif sarayı mənimsəmiş və dilimizdə, ədəbiyyatımızda da çox böyük xidmətlər göstərmişdir.

Salman Mümtaz
Ədəbiyyatşünas

Vaqif bütün varlığı, ilhamı ilə həyata, insan gözəlliyinə vurğun, həyat aşıqlı bir sənətkardır.

Mirzəğa Quluzadə
Ədəbiyyatşünas

Molla Pənah bir sahibi-kamal və müddəbir və təcrübəkar və şair və xoşrəftar adam idi.

Mir Mehdi Xəzani
Tarixçi , şair

İbrahim xan... hüzuruna yaxın qulluğunun nədimi, baş katibi və dövlətinin möhkəm bir sütunu olan qazaxlı Molla Pənah Vaqifi yanına çağırırdı. Vaqif kamal, ədəb və elm sahibi bir sima idi. Əgər Çinin fəsaht səhrasının ahusu, onun səlis təbinin sünbülüstənində pərvərit tapan qezəllərin marağı ilə bərabərlik iddiası etsə, tamamilə səhvdir. Əgər bəlağət bədəxşanın ləli, onun sinəsinin xəzinəsində toplanmış parlaq beytlər və çox az tapılan qiymətli mirvarilər qarşısında xəcalətindən qızarsa, tamamilə düzgündür.

Mirzə Adıgözəl bəy
Tarixçi

Birincisi Vaqif təxəllüslü mərhum Axund Molla Pənahdır ki, tədbirli və kamallı məşhur vəzir idi və İranda, Rumda olduqca şöhrət tapmışdır. Onun türkçə yazdığı aşiqanə şeirləri indi də dillərdə əzbərdir.

Mirzə Camal
Tarixçi

Vaqif sevilməyə, fəxr edilməyə layiq böyük sənətkardır. Onun şeirləri, xalq qaynaqlarından çıxmış, bu gün də xalqını sevirir, ona zövq verir. Vaqif Odlar yurduna gəlməyimə səbəb oldu. Azərbaycanı gördüm, tanıdım, Azərbaycanı sevdim.

Kamal Tahir
türk yazıçısı

Vaqif sadə dilli, zəngin məzmunlu şeir toxumunu münbit bir poeziya torpağına səpmişdir.

Əhməd Cəfəroğlu
Türk alimi

Vəqif... XIX əsr boyunca bilavasitə Qafqaz Türkləri arasında böyük şöhrət sahibi idi. Bu şairin... mənzumələrində yerli dəyərlərə süslənmiş təmiz bir azəri türkcəsi və səmimi eşq duyğuları var.

Baharlı Nihad Sami
türk ədəbiyyatşünası

Vəqif Azərbaycan şeirini ərəbçilik ənəllərindən uzaqlaşdırarlardan biri olmuşdur.

Lui Araqon,
Fransız şairi

Böyük Vəqifin lirikası bu gün belə təsirli, mənalıdır, çünki o, sadə, qüdrətli, gözəl insandan danışır, yaşamaq və yaratmaq istəyən bütün gözəl adamları və gözəl əməlləri sevən, qan hissələrinə nifrət edən nəcib insandan danışır.

Nikolay Tixonov
rus şairi

Molla Pənahın əsərləri xalqın başa düşdüyü bir dildə yazılmışdır və onlar azəri poeziyasının nümunəsi sayılır. Azərbaycanda fars poeziyasının təsirindən ilk dəfə olaraq o çəkinmişdir.

İvan Yenikolopov,
Rus yazıçısı

Vəqif öz şeirləri ilə Azərbaycanı tərənnüm edir, Azərbaycan isə onu yaşadır. Bu, nəsilbənəsil xalq arasında yaşayan sənətkar üçün böyük səadətdir.

Rəsul Həmzətov
Avar şairi

Vəqifin yetişməsi öz zəmanəsinin ən fərəhli ədəbi hadisələ-rindən idi.

A. Berje,
Rus şərqşünası

VIII

MOLLA PƏNAH VAQIFIN HİKMƏT VƏ NƏSİHƏTLƏRİ

Dost dostun yolunda düşər ziyana,
İgid gərək tab gətirə, dayana.

... Dost dost ilə əbəs savaşmaz,
Sevənin sevəndən könlü bulaşmaz,
Bikef olmaq gözəllərə yaraşmaz,
Gözəldə gərək xoş səfalar olsun.

Aşnasından üz çevirsə bir qafil,
Onda vəfa olmaz, onu yəqin bil.

Hər kəsin yox isə ağılı, kamalı,
Dünyada alıbdır sahibcamalı,
Çünki belə imiş dünyanın halı,
Əbəs ki, yetişdin kamala, Vaqif...

Hər kimin cananı kim, bir əhli-ürfan olmaya,
Şahi-aləm olsa, onda rahatı-can olmaya.
Rəsmi-ülfət bilməyən büt, aşığın kafər edər,
Ey müsəlmanlar, xoş ol kim, yarı nadan olmaya...
Afəti-badi fənadən dağıla, bərbad ola,
Ol bina ki, onda bir zülfi-pərişan olmaya...

...Mərd igidlər özünə məhbəsi meydan bilir,
Sanma kim, nakəsü namərd bu meydanə düşər...
Hər yaman yer ki, olur – yaxşıların mənzilidir,
Ləl daş içrə, xəzinə dəxi viranə düşər...

Hər yetən naməhrəmi özünə məhrəm eyləmə,
Yar, mənə qan ağladıb, əğyarı xürrəm eyləmə,
Özünü söz bilməyən nafəhmə həmdəm eyləmə,
Zülm qıl, canımdan ol azarını kəm eyləmə,
Şadiman eylər məni, azarının müştəqiyəm...

Gülli Qarabağın abi-həyatı
Nərmü nazik bayatdır, bayatı

Molla Pənah Vəqif 300

Dost dostun yolunda düşər ziyana
İgid gerek tap gətirə, dayana

Dosta mürvət et, düşməni yola ver.

Özün kimi deyən kimsə sədaqət sənətin işlər,
Nədən kim, olmayıbdır heç kəs kəzzab igidlərdə

Hər oxuyan Molla Pənah olmaz

Keçən işdən mərd igidlər pozulmaz,
Atalar deyibdir : “Tökülən dolmaz...”
Toy bayramdır bu dünyanın əzabı,
Əqli olan ona gətirər tabı.

Mərd igidlər özünə məhbəsi meydan bilir,
Sanma kim, nakəsü namərd bu meydana düşər.

ƏSƏRLƏRİ

1. **Əsərləri** / Molla Pənah Vaqif. – Bakı : “Şərq-Qərb”, 2005. – 264 s.
2. **Əsərləri** / Molla Pənah Vaqif. – Bakı : “Yazıçı”, 1998. – 192 s.
3. **Əsərləri** / Molla Pənah Vaqif . – Bakı : Azərneşr, 1968. – 280 s.
4. **Əsərləri** / Molla Pənah Vaqif. – Bakı : Azərneşr, 1960. – 258 s.
5. **Seçilmiş əsərləri** / Molla Pənah Vaqif. – Bakı : “Maarif”, 1978. – 160 s.
6. **Derlənmiş şiirləri** / Molla Pənah Vaqif /Türkçeleşdiren Sabir Sabih. – Bakı : Azərbaycan Dövlət Yayınevi, 1968. – 112 s.
7. **Qurban olduğum** : Qoşmalar, təcnislər, qəzəllər, müxəmməslər, Vidadi ilə görüşü / M.P.Vaqif. – Bakı : Gənclik, 1994. – 120 s.

DÖVRİ MƏTBUATDA ÇAP OLUNMUŞ ƏSƏRLƏRİ

8. **Bayram oldu** : Şeir / Molla Pənah Vaqif //Qobustan. – 2012. – № . 1 .– Yanvar-mart. – S.3.
9. **Görmədim** ; Durnalar ; Yoxdur : Şeirlər /Molla Pənah Vaqif //Ədəbiyyat qəzeti. – 2013. – 6 sentyabr. – S.3.
10. **Hayıf ki, yoxdur** : Şeir /Molla Pənah Vaqif /Vətənə nəğmə çələngi. – Bakı : “Qolıaf “ Nəşriyyat evi, 2011. – S.109-110.
11. **Kəsibdir; Yandırdın** : **Şeirlər** / Molla Pənah Vaqif //Ədəbiyyat və incəsənət. – 1982. – 23 iyul. – S.4.
12. **Qoşmalar** : Şeirlər / Molla Pənah Vaqif // Azərbaycan. – 2006. – № 2. – Fevral. – S.3-4.
13. **Müxəmməs** : Şeirlər / Molla Pənah Vaqif // Ədəbiyyat qəzeti. – 2013. – 1 fevral. – S.3.

ƏSƏRLƏRİ MƏCMUƏLƏRDƏ

- 14. Arzuyi-vəsidən hicranə qatlaşmaq gərək** ; Ey tərhi turfə gözəl, şiveyi-ehsan; Mədinə ; Bir yarağı lalə gördüm, sinədağ oldum genə ; Hər necə alır canımı canan, özü bilsin ; Mən cahan mülkündə müləq doğru halət görmədim : Şeirlər /Molla Pənah Vəqif / Sevdiiyim şeirlər. – 2 cildə . I cild. – Bakı : “Gənclik”, 1978. – S. 119-125.
- 15. Bala qız** ; Alisan ; Canan dağını ; Ayaq ilə sən : Şeirlər /Molla Pənah Vəqif /Bayatı, qoşma, təcnis. – Bakı : “Yazıçı”, 1988. – S.457-460.
- 16. Bu gün**; Nədəndir; Gedər : Şeirlər /Molla Pənah Vəqif /Məhəbbət bir bələdir ki... Bakı : “Yazıçı”, 1994. – S.14-17.
- 17. Durnalar** : Şeir /Molla Pənah Vəqif /Seyidov Y. Azərbaycan dili. – Bakı : “Bakı Universiteti” nəşriyyatı, 2014. – S.77-78.
- 18. Hayıf ki, yoxdur** ; Pəri ; ... Bax ; Görmədim : Şeirlər /Molla Pənah Vəqif /Qurbanov A. Bədii mətnin linqvistik təhlili. – Bakı : “Maarif”, 1986. – S.115-122.
- 19. Kim ki, sövdayi-səpi-zülfi-pərişanə düşəri**, Həbibim, bu nəzakətlə güli-rənadan artıqsan; Saçına uymuş xəyalım çünki ənbəru kimi ; Mehribanlıq görməyib bir məhliqadən küsmüşəm : Qezəllər /Molla Pənah Vəqif /Azərbaycan qezəlləri. – Bakı : Azərneşr, 1991. – S.121-126.
- 20. Qızlar** ; Durnalar ; Yoxdur : Şeirlər /Molla Pənah Vəqif /Azərbaycan uşaq ədəbiyyatı antologiyası. 3 cildə. I cild. – Bakı : “Öndər nəşriyyatı”, 2005. – S.140-141.
- 21. Qızlar** ; Durnalar ; Yoxdur : Şeirlər /Molla Pənah Vəqif /Oğluma nəsihət. – Bakı : Gənclik. – 1987. – S.109-111.
- 22. Qoşmalar** ; Təcnislər ; Qezəllər ; Müxəmməslər ; Müstəzadlar ; Müəşşərlər : Şeirlər /Molla Pənah Vəqif /Azərbaycan klassik ədəbiyyatından seçmələr. 3 cildə. III cild. – Bakı : Şərq-Qərb, 2005. – S.337-427.
- 23. Qoşmalar** ; Təcnislər ; Qezəllər ; Müxəmməslər ; Müstəzadlar ; Müəşşərlər : Şeirlər /Molla Pənah Vəqif / XVII-XVIII əsrlər Azərbaycan ədəbiyyatı. 20 cildə. VI cild. – Bakı : “Elm”, 1988. – S.399-491.
- 24. Qəzzaq uyezdindən Salahlu sakini Molla Pənah Vəqif təxəllüsün əşarıdır** : Müəşşərat; Müsəbbe sənətitərçi ; Müxəmməsati-xaliseyi-Vəqif ; Fəzəliyyati-xaliseyi- Vəqif ; Qəzəli-müstəzadi-tamin-Vəqif ; Mürəbbeat və qəvafiyü-Vəqifi ; Təcnis ; Qəzəl. / Molla Pənah Vəqif /Azərbaycanda məşhur olan Şüəranın əşarına məcmuədir. I cild. – Bakı : “Elm”,1986. – S.229-330.
- 25. Neçün ağlayır ?** : Görünür ; Olur ; Yoxdur ; Şikayətimdir ; Tellər ; Bu gün ; Durnalar ; Qızlar : Şeirlər / Molla Pənah Vəqif /Bayatı, qoşma təcnis. – Bakı : “Yazıçı”, 1988. – S.202- 208.
- 26. Sevdiiyim** : Şeir / Molla Pənah Vəqif /Poeziya çələngi. – Bakı : “Avrasiya Press”, 2012. – S.24.

- 27.Şeirlər** / Molla Pənah Vaqif /Hikmət xəzinəsi. – Bakı : “Maarif”, 1992. – S.478-488.
- 28.Yoxdur** : Şeir / Molla Pənah Vaqif /Novruz bayramı ensiklopediyası. – Bakı : “Şərq-Qərb”, 2008. – S.193.
- 29.Ziyarət eylə** ; Gəlin ; Ola ; Görmədim : Şeirlər / Molla Pənah Vaqif /Türkün 101 şairi. – Bakı : “Yazıçı”, 1993. – S.27-30

MOLLA PƏNAH VAQİF HAQQINDA

12.1 KİTABLARDA

**Elə bil könlümdə yaz havasıdır,
Qoynu nə genişdir düzü dünyanın,
Vəqif-şeyrimizin şah misrasıdır
Vəqif-Vəziriydi xan sarayının**

N. Həsənzadə

- 30. Abdullayev, C.** Bir rübabin telləri : Azərbaycanın böyük şairi S.Vurğunun şair M.P.Vəqifin poeziyası haqqında söylədiyi fikirlər / Abdullayev C. Lirikə və zaman. – Bakı : “Yazıçı”, 1982. – S.13-18.
- 31. Adilov, M.** Bədii dildə realizm : Vəqif şeirlərində realizm / Adilov M. Klassik ədəbiyyatımızda dil və üslub. – Bakı : “Maarif”, 1991. – S.62-74.
- 32. Araslı, H.** Molla Pənah Vəqif : Azərbaycanın görkəmli şairi M.P.Vəqifin həyat və yaradıcılığı haqqında / Araslı H. XVII-XVIII əsr Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi. – Bakı : Azərbaycan Universiteti nəşriyyatı, 1956. – S.270-296.
- 33. Molla Pənah Vəqif** : Həyat və yaradıcılığı haqqında oçerk / Arazımız. – Bakı : “Azərbaycan Ensiklopediyası” Nəşriyyat Poliqrafiya Birliyi. – 1997. – S.16-32.
- 34. Şərif, Ə.** Vəqif yaradıcılığı : M.P. Vəqifin poeziyası haqqında / Arazımız. – Bakı : “Azərbaycan Ensiklopediyası” Nəşriyyat Poliqrafiya Birliyi. – 1997. – S.68-73.
- 35. Arif, M.** Azərbaycan xalqının ədəbiyyatı : Görkəmli şair Molla Pənah Vəqifin həyatı haqqında / Arif M. Azərbaycan xalqının ədəbiyyatı. – Bakı: Azərneşr, 1958. – S.27-29.
- 36. Arif, M.** Müasirəmiz Vəqif : Böyük şair və dövlət xadimi M.P.Vəqifin yaradıcılığı haqqında / Arif M. Sənətkar qocalmır. – Bakı : “Yazıçı”, 1980. – S.143-146.
- 37. Axundov, M. F.** Nəzm və nəsr haqqında : Azərbaycanın böyük şairi M.P.Vəqif haqqında / Axundov M .F. Əsərləri. 3 cildə. II cild. – Bakı : Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyası nəşriyyatı, 1961. – S.203.
- 38. Axundov, Y.** Azərbaycan tarixi romanı ilk inkişaf mərhələsində: Yazıçı Y.V.Çəmənzəminlinin şair Molla Pənah Vəqifə həsr etdiyi “Qan içində” romanı haqqında / Axundov Y. Azərbaycan sovet tarixi romanı. – Bakı : “Yazıçı”, 1979. – S.101-108.
- 39. Ədəbiyyat** : Klassik poeziyamızın görkəmli şairi Molla Pənah Vəqifin həyatı haqqında / Azərbaycan etnoqrafiyası. 3 cildə. III cild. – Bakı : “Şərq-Qərb”, 2007. – S.328-329.
- 40. XVIII əsr Azərbaycan ədəbi dilinin ləksik və frazeoloji xüsusiyyətləri** : Azərbaycanın böyük şairi M.P.Vəqifin ədəbi dilində dialekt xüsusiyyətlər / Azərbaycan ədəbi dili tarixi. 4 cildə. II cild. – Bakı : “Şərq- Qərb” 2007. – S.255-265.
- 41. Molla Pənah Vəqif (1717-1797)** : Şair M.P.Vəqifin həyatı və yaradıcılığı haqqında / Azərbaycan ədəbiyyat tarixi. 6 cildə. III cild. – Bakı : “Elm”, 2009. – S.650-678.

- 42. Vaqif : (1717-1797)** XVIII əsr Azərbaycan poeziyasının böyük klassiki Molla Pənah Vaqifin həyat və yaradıcılığı haqqında / Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi. 3 cildə. I cild. – Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyası nəşriyyatı, 1960. – S.552-576.
- 43. Molla Pənah Vaqif : Həyatı haqqında** / Azərbaycan klassik ədəbiyyatından seçmələr. 3 cildə. III cild. – Bakı : "Şərq-Qərb", 2005. – S.337.
- 44. Molla Pənah Vaqif (1717-1797) : Həyatı haqqında** / Azərbaycan Sovet Ensiklopediyası. 10 cildə. II cild. – Bakı : Azərbaycan Sovet Ensiklopediyasının Baş redaksiyası. – 1978. – S. 383-384.
- 45. Dadaşzadə, A.** Vaqif haqqında dastan : Görkəmli şair və dövlət xadimi M.P.Vaqifə həsr olunmuş "Vaqifin nağılı" dastanı haqqında / Azərbaycan şifahi xalq ədəbiyyatına dair tədqiqlər. 5 kitabda. III kitab. – Bakı : Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyası Nəşriyyatı. – 1968. – S.139-147.
- 46. Dadaşzadə, A.** XVIII əsr poeziyasında xalq şeirinin təsiri : M.P.Vaqifin lirikasının mühüm hissəsini təşkil edən qoşmaları haqqında / Azərbaycan şifahi xalq ədəbiyyatına dair tədqiqlər. 5 kitabda. V kitab. – Bakı : "Elm", 1997. – S.147-149.
- 47. XVIII yüzillikdə Azərbaycan mədəniyyəti** : Görkəmli şair M.P.Vaqifin yaradıcılığı haqqında / Azərbaycan tarixi. – Bakı : "Çıraq", 2011. – S.566-567.
- 48. Mədəniyyət** : Şair Molla Pənah Vaqifin həyatı haqqında / Azərbaycan tarixi. – I cild. – "Çıraq", 2007. – S.595-596.
- 49. XVIII əsr Azərbaycan mədəniyyəti** : Azərbaycanın böyük şairi Molla Pənah Vaqifin həyatı və yaradıcılığı haqqında / Azərbaycan tarixi. 7 cildə. III cild. – Bakı : "Elm", 2007. – S.510-513.
- 50. XVIII əsr Azərbaycan mədəniyyəti** : Azərbaycanın görkəmli lirik şairi Molla Pənah Vaqifin yaradıcılığı haqqında / Azərbaycan tarixi. 7 cildə. III cild. – Bakı : "Elm", 1999. – S.466-469.
- 51. XVIII əsr Azərbaycan mədəniyyəti** : Görkəmli şair Molla Pənah Vaqif haqqında / Azərbaycan tarixi. 3 cildə. I cild. – Bakı : Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyası Nəşriyyatı, 1961. – S.411-414.
- 52. Molla Pənah Vaqif (1717-1797)** : Klassik şair M.P.Vaqifin həyatı haqqında əhvalatlar / Azərbaycan yazıçılarının həyatından dəqiqələr. – Bakı : Gənclik, 1979. – S.48-58.
- 53. Babayev, Y.** Molla Pənah Vaqif (1717-1797) : Şair M.P.Vaqifin həyatı və yaradıcılığı haqqında / Balayev Y. Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi (XIII-XVIII əsrlər). – Bakı : "Elm və təhsil", 2014, S.713-338.
- 54. Cəfərov, N.** Molla Pənah Vaqifin dili / Cəfərov N. Füzulidən Vaqifə qədər. – Bakı : "Yazıçı", 1991. – S.109-135.
- 55. Cəfərov, T.** Molla Pənah Vaqif (1717-1797) : Görkəmli şair M.P.Vaqifin həyatı haqqında / Cəfərov T. Məktəblinin ədəbiyyat lüğəti. – Bakı : "Ayna Mətbu Evi", 2007. – S.204-207.
- 56. Vaqif Molla Pənah (1717-1797)** : Şairin həyatı haqqında / Cəlil Məmmədquluzadə ensiklopediyası. – Bakı : "Şərq-Qərb", 2008. – S. 291-292.

- 57.Çəmənzəminli, Y.** Molla Pənah Vəqif haqqında : Şair Molla Pənah Vəqifin həyat və yaradıcılığı haqqında / Çəmənzəminli Y. Əsərləri. 3 cildə. III cild. – Bakı : “Avrasiya Press”, 2005. – S.320-324.
- 58.Çəmənzəminli, Y.** Molla Pənah Vəqif haqqında : Azərbaycan poeziyasının görkəmli nümayəndəsi M.P.Vəqifin həyat və yaradıcılığı haqqında /Çəmənzəminli Y. Əsərləri. 3 cildə. III cild. – Bakı : “Elm”, 1977. – S.95-99.
- 59.Dadaşzadə, A.** Vəqif haqqında dastan : Azərbaycanın böyük şairi M.P.Vəqifə həsr olunmuş “Vəqifin nağılı” dastanı haqqında / Azərbaycan şifahi xalq ədəbiyyatına dair tədqiqlər. 5 kitabda. III kitab. - Bakı : Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyası nəşriyyatı, 1968. – S.139-147.
- 60.Dadaşzadə, A.** Vəqifin tədqiqi tarixindən / Azərbaycan ədəbiyyatı məsələləri. – Bakı : Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyası nəşriyyatı, 1964. – S.258-277.
- 61.Dadaşzadə, A.** Molla Pənah Vəqif : Azərbaycan poeziyasının görkəmli nümayəndəsi M.P.Vəqifin həyatı və yaradıcılığı haqqında. – Bakı : Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyası Nəşriyyatı, 1966. – 190 s.
- 62.Dadaşzadə, A.** Molla Pənah Vəqif : Görkəmli şair M.P.Vəqifin həyat və yaradıcılığı haqqında. – Bakı : Azərneşr, 1966. – 36 s.
- 63.Dəmirçizadə, Ə.** Bu mərhələdə qoşma üslubu və Vəqifin mövqeyi / Dəmirçizadə, Ə. Azərbaycan ədəbi dilinin tarixi. – Bakı : “Maarif”, 1979. – S.242-250.
- 64.Elçin.** “Aqoniya”, yoxsa təkamül ? : Görkəmli şair M.P.Vəqifin dili haqqında. – Bakı: “Təhsil”, 2014. – S.32-34.
- 65.Şuşada Vəqifin məqbərəsinin açılışında H. Əliyevin iştirakı. Poeziya evinin açılışında H.Ə.Əliyevin çıxışından** / Heydər Əliyev və mədəniyyət. 3 cildə. I cild. – Bakı : “Nurlar” Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2008. – S. 131-132.
- 66.Əhmədov, C.** “Vəqif” pyesinin bədii təhlili : Xalq şairi S.Vurğunun şair M.P.Vəqifə həsr etdiyi “Vəqif” dramının bədii xüsusiyyətləri haqqında / Əhmədov V. Ədəbiyyat dərslərində bədii dil. – Bakı : “Maarif”, 1967. – S.73-84.
- 67.Əhmədov,C. və başq.** Yuxarı siniflərdə ədəbiyyat nəzəriyyəsinin öyrədilməsi : M.P.Vəqifin “Kür qırağı”, “Durnalar” və “Görmədim” şeirlərində real həyatı hadisələrin və gözəlliklərin təsviri haqqında / Əhmədov C. Orta məktəbdə ədəbiyyat tədrisi. – Bakı : “Maarif”, 1996. – S.148.
- 68.Əlibəyzadə, E.** Dildə Vəqif sadəliyi : M.P.Vəqifin dili haqqında / Əlibəyzadə E. Azərbaycan dilinin tarixi. 2 cildə. II cild. – Bakı : Azərneşr, 2008. – S.304-334.
- 69.Əlibəyzadə, E.** F.Köçərli Vəqifin dili və üslubu haqqında / Əlibəyzadə E. Azərbaycan dilinin tarixi. 2 cildə. II cild. – Azərneşr. – 2008. – S.335-341.
- 70.Əliyev, H.** Şuşada Vəqifin məqbərəsinin açılışında H.Ə.Əliyevin iştirakı : Poeziya evinin açılışında H.Ə.Əliyevin çıxışından /Heydər Əliyev və mədəniyyət. 3 cildə. I cild. – Bakı : “Nurlar” Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2008. – S.131-132.

- 71. Əlizadə, Z.** Mıxı mismar eyləyən xalıq var : Molla Pənah Vaqifin həyatı ilə bağlı zərb məsələ dönmüş “Mıxı mismar eyləyən xalıq var” adlı zərb məsəli haqqında / Əlizadə Z. Azərbaycan atalar sözlərinin həyatı. – Bakı : “Yazıçı”, 1985. – S.208.
- 72. Əlimirzəyev, X.** Ədəbi tənqiddə M.F.Axundovun davamçıları : Azərbaycan ədəbi tənqidinin görkəmli nümayəndəsi F.Köçərlinin klassik şair M.P.Vaqifin yaradıcılığı haqqında söylədiyi fikirlər / Əlimirzəyev X. Ədəbiyyatşünaslığın elmi-nəzəri əsasları . – Bakı : “Nurlan”, 2008. – S.124-125.
- 73. Əlimirzəyev, X.** Vaqif poeziyasının lirik qəhrəmanı : M.P.Vaqifin poeziyası haqqında / Əlimirzəyev X. Ədəbi qeydlər. – Bakı : “Gənclik”, 1975. – S.3-9.
- 74. Əlioğlu, M.** Tarixi romanda realizm : Yazıçı Y.V.Çəmənşeminlinin şair M.P.Vaqifə həsr etdiyi “Qan içində” romanı haqqında / Əlioğlu M. Məhəbbət və qəhrəmanlıq. – Bakı : “Yazıçı”, 1979. – S.390-402.
- 75. Əlioğlu, M.** Gözəllik tükənməzdir : M.P.Vaqifin poeziyasında insan gözəlliyinin, həmçinin fikir-məna gözəlliyinin tərənnümü haqqında / Əlioğlu M. Darıxan adamlar. – Bakı : “Təhsil”, 2009. – S.78-84.
- 76. Əlioğlu, M.** Gözəllik tükənməzdir : Azərbaycan poeziyasının görkəmli nümayəndəsi M.P.Vaqifin yaradıcılığı haqqında / Əlioğlu M. Ədəbi fraqmentlər. – Bakı : “Gənclik”, 1974. – S.28-33.
- 77. Əlioğlu, M.** Vaqif sevirdi, Vaqif sevilir : Klassik poeziyanın görkəmli nümayəndəsi M.P.Vaqifin yaradıcılığı haqqında / Əlioğlu M. Məhəbbət və qəhrəmanlıq. – Bakı : “Yazıçı”, 1979. – S.95-103.
- 78. Əlioğlu, M.** Vaqif və Vidadi : Hər iki görkəmli söz ustalarının bədii anlayış, təfəkkür tərz, mənəvi-ruhi yaxınlığı və fəlsəfi-ictimai fikir uyğunluğu haqqında / Əlioğlu M. Darıxan adamlar. – Bakı : “Təhsil”, 2009. – S.85-93.
- 79. Əlioğlu, M.** Vaqif və Vidadi : İki görkəmli söz ustasının Vaqif və Vidadinin mənəvi ruhi yaxınlığı, xalq ədəbiyyatına olan bağlılığı haqqında / Əlioğlu M. Ədəbi fraqmentlər. – Bakı : “Gənclik”, 1974. – S.34-41.
- 80. Əmirov, F.** “Vaqifi” : Görkəmli şair M.P.Vaqif haqqında / Əmirov F. Musiqi aləmində. – Bakı : “Gənclik”, 1983. – S.126-128.
- 81. Səfərov, M.** M.P.Vaqifin əsərlərində toponimlər / Filologiya məsələlərinə dair tematik toplusu. – Bakı : API, 1998. – S.125-127.
- 82. Hacıyev, A.** Obrazlı söz, səlis nitq əyani vəsait kimi : Şair S.Vurğunun “Vaqif” pyesində sözün qüdrəti, bədii və obrazlı fikirləri haqqında / Hacıyev A. Ədəbiyyat dərslərində əyanilikdən istifadə. – Bakı : “Maarif”, 1993. – S.27-30.
- 83. Hacıyev, A.** Süjetin əlamətləri : Şair S.Vurğunun “Vaqif” pyesinin süjet xətti haqqında / Hacıyev A. Ədəbiyyat dərslərində əyanilikdən istifadə. – Bakı : “Maarif”, 1993. – S.61-63.
- 84. Hacıyev, T.** Vaqif dilinin və sənətinin xəlqiliyi / Hacıyev T. Yazıçı dili və ideya-bədii təhlil. – Bakı : “Maarif”, 1979. – S.47-59.

- 85. Heyət , C.** Azərbaycan ədəbiyyatında xalq şeiri məktəbi : XVIII əsr Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli şairi Molla Pənah Vaqifin həyat və yaradıcılığı haqqında / Heyət C. Azərbaycan ədəbiyyatına bir baxış. – Bakı : “Yazıçı”, 1993. – S.88-92.
- 86. Heyət, C.** Vaqif və qoşma : Şair M.P.Vaqifin qoşmaları haqqında /Heyət C. Türk dilləri və ləhcələrinin tarixi. 2 kitabda. I kitab. – Bakı : “Təhsil”, 2011. – S.277-280.
- 87. Molla Pənah Vaqif (1717-1797) :** Həyatı haqqında / Hikmət xəzinəsi. – Bakı : “Maarif”, 1992. –S.478.
- 88. Hüseyin, M.** İki Vaqif : S.Vurğunun “Vaqif” dramının Azərbaycan səhnəsində altı yüzüncü tamaşası haqqında / Hüseyin M. Ədəbiyyat və incəsənət məsələləri. – Bakı : Azərneşr, 1958. – S.597-600.
- 89. Hüseyin, M.** Qəhrəmanlıq dastanı : Xalq şairi Səməd Vurğunun “Vaqif” dramı haqqında / Hüseyin M. Əsərləri. 10 cildə. IX cild. – Bakı : “Yazıçı”, 1979. – S.176-197.
- 90. Hüseyin, M.** Qəhrəmanlıq dastanı : Şair S.Vurğunun M.P.Vaqifə həsr etdiyi “Vaqif” dramı haqqında. / Hüseyin M. Ədəbiyyat və sənət məsələləri. – Bakı : Azərneşr, 1958. – S.16-34.
- 91. Hüseyin, M.** Mübarizə və qalibiyyət mahnıları : S.Vurğunun Vaqif dramında Vaqif və Qacar surətlərinin təhlili haqqında / Hüseyin M. Əsərləri 10 cildə. IX cild. – Bakı : “Yazıçı”, 1979. – S.372-373.
- 92. Hüseyin, M.** “Vaqif” : Səməd Vurğunun “Vaqif” dramı haqqında / Hüseyin M. Əsərləri. 10 cildə. IX cild. – Bakı : “Yazıçı”, 1979. – S.201-206.
- 93. Hüseyinov, Ə.** Molla Pənah Vaqif : Azərbaycan poeziyasının böyük şairi M.P.Vaqif haqqında / Hüseyinov Ə. XX əsrin 100 görkəmli azərbaycanlısı. – Bakı : “Sumqayıt” nəşriyyatı, 2002. – S.198-200.
- 94. Hüseyinov, T.** “Roman elementləri ilə mürəkkəbləşdirilmiş xronika”, yaxud “tarixin fəlsəfəsi”ni əks etdirən roman : Y.V.Çəmənzhəminlinin şair Molla Pənah Vaqifə həsr etdiyi “İki od arasında” romanı haqqında / Hüseyinov T. Ədəbiyyatla yaşayırım. – Bakı : Azərneşr, 1993. – S.206-267.
- 95. Xəlilov, Q.** Görkəmli realist sənətkar : XVIII əsrin görkəmli realist şairi Molla Pənah Vaqifin yaradıcılığı haqqında / Xəlilov Q. Tənqidçilik çətin peşədir. – Bakı : “Yazıçı”, 1986. – S.20-30.
- 96. Xəlilov, Q.** Məhəbbət nəğməkarı : Böyük şair M.P.Vaqif yaradıcılığı haqqında /Xəlilov Q. Həyat yaradıcılıq çeşməsidir. – Bakı : Azərneşr, 1974. – S.111 – 117.
- 97. Xəlilov, Q.** Süjet və tipiklik : Yazıçı Y.V.Çəmənzhəminlinin böyük şair M.P.Vaqifə həsr etdiyi “Qan içində” romanı haqqında / Xəlilov Q. Azərbaycan romanının inkişaf tarixindən. – Bakı: “Elm”, 1973. – S.179-182.
- 98. Xəlilov, Q.** Süjet və tipiklik : Şair M.P.Vaqifə həsr olunmuş yazıçı Y.V.Çəmənzhəminlinin “İki od arasında” romanı haqqında. / Xəlilov Q. Həyat və idrak. – Bakı : “Yazıçı”, 1980. – S.115-118.
- 99. Xudiyev, N.** M.P.Vaqifin dili / Xudiyev N. Azərbaycan ədəbi dili tarixi. – Ankara, 1997. – S.299-316.

- 100. İbrahimov, M.** Azərbaycan dili : M.P.Vəqifin dili haqqında / İbrahimov M. Əsərləri. 10 cildə. X cild. – Bakı : “Yazıçı”, 1983. – S.93-94.
- 101. İbrahimov, M.** C.Məmmədquluzadəyə qədər Azərbaycan ədəbiyyatında demokratik ideyalar : Şair M.P.Vəqifin yaradıcılığı haqqında / İbrahimov M. Əsərləri. 10 cildə. IX cild. – Bakı : “Yazıçı”, 1982. – S.15-17.
- 102. İbrahimov, M.** Vəqifin dövrü və şeiri : Azərbaycan poeziyasının görkəmli nümayəndəsi M.P.Vəqifin yaradıcılığı haqqında / İbrahimov M. Əsərləri. 10 cildə. IX cild. – Bakı : “Yazıçı”, 1982. – S.600 – 617.
- 103. İsmayılov, M.** XVIII yüzilliyin sonunda İran və Rusiya istilacılarına qarşı mübarizə : XVIII yüzilliyin ən böyük şairlərindən olan Molla Pənah Vəqif haqqında / İsmayılov M. Azərbaycan tarixi. – Bakı : Azərbaycan Dövlət Nəşriyyat Poliqrafiya birliyi, 1992. – S.195-196.
- 104. Köçərli, F.** Molla Pənah “Vəqif” təxəllüs : Azərbaycan poeziyasının məşhur və müqtədir şairi Molla Pənah Vəqifin həyatı və yaradıcılığı haqqında / Köçərli F. Azərbaycan ədəbiyyatı. 2 cildə. I cild. – Bakı : “Avrasiya Press”, 2005. – S.126-157.
- 105. Köçərli, F.** Molla Pənah “Vəqif” təxəllüs : Şair M.P.Vəqifin həyat və yaradıcılığı haqqında / Köçərli F. Azərbaycan ədəbiyyatı. 2 cildə. I cild. – Bakı : “Elm”, 1978. – S.159-191.
- 106. Köçərli, F.** Vəqif və Vidadi və bunların dostluğu / Köçərli F. Seçilmiş əsərləri. – Bakı : Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyası nəşriyyatı, 1963. – S.146-150.
- 107. Qacar, Ç.** Məhəbbət poeziyasının ustası : Şair Molla Pənah Vəqifin həyat və yaradıcılığı haqqında / Qacar C. Azərbaycan qədim və orta əsrlərdə. – Bakı : OKA Ofset, 2012. – S.384-395.
- 108. Qacar, C.** Molla Pənah Vəqif : Məşhur siyasi və ictimai xadim, şair M.P.Vəqifin həyat və yaradıcılığı haqqında / Qacar C. Qədim və Orta əsrlər Azərbaycanın görkəmli şəxsiyyətləri. – Bakı : “Nicat” nəşriyyatı, 1997. – S.278-286.
- 109. Adıgözəl bəy Mirzə** “Qarabağnamə” : Ağa Məhəmməd şahın göndərdiyi məktuba Molla Pənah Vəqifin verdiyi cavab haqqında / Qarabağnamələr. – 2 kitabda I kitab. – Bakı : “Yazıçı”, 1989. – S.51-52.
- 110. Qasimov, X.** Azərbaycanın mədəni həyatı XVIII yüzillikdə : Azərbaycanın görkəmli şairi Molla Pənah Vəqifin həyat və yaradıcılığı haqqında / Qasimov X. Orta əsrlərdə Azərbaycan mədəniyyəti. – Bakı : “Aspoliqraf”, 2008. – S.364-369.
- 111. Qurbanov, A.** Linqvistik təhlil üçün mətnlər və qeydlər : Klassik şair M.P.Vəqifin poeziyasının linqvistik təhlili haqqında / Qurbanov A. Bədii mətnin linqvistik təhlili. – Bakı : “Maarif”, 1986. – S.116-122.
- 112. Məmmədov, M.** Səməd Vurğun : S.Vurğunun “Vəqif” dramında şeyriyyət, fəlsəfi poetik düşüncə haqqında / Məmmədov M. Teatr düşüncələri. – Bakı : “İşıq”, 1977. – S.123-124.
- 113. Məmmədov, M.** Faciə olmuşdur, faciə olacaqdır : Görkəmli şair S.Vurğunun şair Molla Pənah Vəqifə həsr etdiyi “Vəqif” dramı haqqında / Məmmədov M. Azəri dramaturgiyasının estetik problemləri. – Bakı : Azərneşr, 1968. – S.328-335.

114. **Mirəhmədov, Ə.** Vəqif gülür, Vəqif ağlayır : ... Şair Molla Pənah Vəqifin yaradıcılığı haqqında / Məmmədov, Ə. Yazıçılar, talelər, əsərlər. – Bakı : “Azərneşr”, 1978. – S.89-96.
115. **Molla Pənah Vəqif – 300** : Metodik vəsait. – Bakı : M.F. Axundov adına Azərbaycan Milli Kitabxanası, 2017. – 32 s.
116. **Mustafazadə T.** Azərbaycan XVII əsrin II yarısı – XVIII əsrdə : Görkəmli şair Molla Pənah Vəqifin həyatı haqqında / Mustafazadə T. / Ümumi tarix. – Bakı : “İqtisad Universiteti nəşriyyatı”, 2009. – S.975.
117. **Mümtaz, S.** Rudəki və Molla Pənah Vəqif : Böyük söz ustaları olan Rudəki və Molla Pənah Vəqifin yaradıcılığında olan bəzi oxşar cəhətlər haqqında / Mümtaz S. Azərbaycan ədəbiyyatının qaynaqları. – Bakı : “Avrasiya-Press”, 2006. – S.276-283.
118. **Mümtaz, S.** Rudəki və Molla Pənah Vəqif : Böyük söz ustaları olan Əbülhəsən Rudəki ilə Molla Pənah Vəqifin həyat və yaradıcılıqlarının bir çox oxşar cəhətləri haqqında / Mümtaz S. Azərbaycan ədəbiyyatının qaynaqları. – Bakı : “Yazıçı”, 1986. – S.262-268.
119. **Mümtaz, S.** Molla Pənah Vəqif : Azərbaycan poeziyasının görkəmli nümayəndəsi M.P.Vəqifin yaradıcılığı haqqında / Mümtaz S. Azərbaycan ədəbiyyatı qaynaqları. – Bakı : “Avrasiya Press”, 2006. – S.31-74.
120. **Mümtaz, S.** Molla Pənah Vəqif : Azərbaycanın böyük şairi M.P.Vəqifin yaradıcılığı haqqında / Mümtaz S. Azərbaycan ədəbiyyatının qaynaqları. – Bakı : “Yazıçı”, 1986. – S.33-69.
121. **Nəbiyev, B.** Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi materialları : F.Köçərlinin görkəmli şair M.P.Vəqifə həsr etdiyi M.P.Vəqif “təxəllüs” adlı oçerki haqqında / Nəbiyev B. Görkəmli tənqidçi və ədəbiyyatşünas. – Bakı : Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyası Nəşriyyatı, 1963. – S.130-138.
122. **Molla Pənah Vəqif (1717-1797)** Görkəmli şair M.P.Vəqifin həyatı haqqında / Novruz bayramı ensiklopediyası. – Bakı : “Şərq-Qərb”, 2008. – S.193.
123. **Molla Pənah Vəqif : (1717-1797)** : Həyatı haqqında / XVII-XVIII əsrlər Azərbaycan ədəbiyyatı. 20 cildə. VI cild. – Bakı : “Elm”, 1988. – S. 399.
124. **Bədii əsərlərin kompozisiyasının təhlili** : S.Vurğunun “Vəqif” dramının kompozisiyası haqqında / Orta məktəbdə ədəbiyyat tədrisi. – Bakı : “Maarif”, 1976. – S.78-88.
125. **Rahim, M.** Xalqın ehtişamı : Azərbaycanın qüdrətli şairi Molla Pənah Vəqifin yaradıcılığı haqqında / Rahim M. Xalqın istəyincə. – Bakı : Azərneşr, 1971. – S.18-22.
126. **Rahim M.** Vəqif vüqarımızdır : Şair Molla Pənah Vəqif haqqında / Rahim M. Xalqın istəyincə. – Bakı : Azərneşr, 1971. – S.23-25.
127. **Salmanov, Ş.** Yeni bədii meyar axtarışı yollarında : Yazıçı H.Mehdinin böyük şair Molla Pənah Vəqifə həsr etdiyi “Vəqif” kitabı haqqında / Salmanov Ş. Azərbaycan sovet şeirinin ənənə və novatorluq problemi. – Bakı : “Elm”, 1980. – S.64-71.
128. **Seyidov, Y.** Bədii söz. Bədii dil : Xalq yazıçısı M.İbrahimovun Azərbaycanın görkəmli şairi M.P.Vəqifin poeziyası haqqında söylədiyi fikirlər / Seyidov Y. Sözün hikməti. – Bakı : “Yazıçı”, 1989. – S.128-133 ; 169.

129. **Seyidov, Y.** Molla Pənah Vaqif : XVIII əsr Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsi M.P.Vaqifin həyatı haqqında / Seyidov Y. Azərbaycan dili. – Bakı : “Bakı Universiteti” nəşriyyatı, – 2014. – S.76-77.
130. **Seyidov, Y.** Nədən başlanır Vətən ? : Şair Nəbi Xəzrinin M.P.Vaqif poeziyası haqqında söylədiyi fikirlər / Seyidov Y. Sözlün qüdrəti. – Bakı : “Yazıçı”, 1983. – S.103-104.
131. **Səfərli, Ə. , Yusifli, X.** Vaqif (1717-1797) : Şair Molla Pənah Vaqifin həyat və yaradıcılığı haqqında / Səfərli Ə. Yusifli X. Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi. – Bakı : “Ozan”, 2008. – S.646-666.
132. **Səfərli, Ə. , Yusifli, X.** Molla Pənah Vaqif (1717-1797) : Şair M.P.Vaqifin həyat və yaradıcılığı haqqında / Səfərli Ə., Yusifov X. Qədim və orta əsrlər Azərbaycan ədəbiyyatı. – Bakı : “Maarif”, 1982. – S.357-374.
133. **Səfərov, Ş.** X sinifdə “Vaqif” əsəri üzərində iş / Səfərov Ş. Ədəbiyyat qüdrətli tərbiyə vasitəsidir. – Bakı : “Maarif”, 1981. – S.109-114.
134. **Səfərov, Ş.** S.Vurğunun “Vaqif” pyesində Vaqif və Qacar surətinin müqayisəli təhlili / Səfərov Ş. Azərbaycan ədəbiyyatı və şagirdlərin vətəndaşlıq tərbiyəsi. – Bakı : “Maarif”, 1985. – S.92-94.
135. **Səfərov, Ş.** S.Vurğunun “Vaqif” dramında Vaqiflə Qacarın müqayisəli təhlili / Səfərov, Ş. Azərbaycan ədəbiyyatı və şagirdlərin dünyagörüşünün formalaşması problemləri. – Bakı : “Maarif”, 1982. – S.64-75.
136. **Səfərov, Ş.** “Vaqif” əsərinin tədrisi təcrübəsindən / Səfərov Ş. Şagirdlərin bədii tərbiyəsinin inkişafı. – Bakı : “Maarif”, 1989. – S.111-117.
137. **Şaiq, A.** Molla Pənah Vaqif : XVIII əsrin görkəmli şairi M.P.Vaqifin yaradıcılığı haqqında / Şaiq A. Əsərləri. 5 cildə. IV cild. – Bakı : Azərneşr, 1977. – S.223-229.
138. **Şaiq, A.** Molla Pənah Vaqif : Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsi şair M.P.Vaqifin həyatı haqqında / Şaiq A. Əsərləri. 5 cildə. IV cild. – Bakı : Azərneşr, 1977. – S.103-104.
139. **Şaiq, A.** Ədəbiyyatdan iş kitabı : Azərbaycan poeziyasının qüdrətli şairi M.P.Vaqifin həyatı və ədəbi fəaliyyəti haqqında / Şaiq A. Əsərləri. 5 cildə. IV cild. – Bakı : Azərneşr, 1977. – S.310-313.
140. **Şükürov, A.** Orta əsr və XIX-XX əsrlərin Azərbaycan mədəniyyəti : XVIII əsr Azərbaycan poeziyasının görkəmli şairi Molla Pənah Vaqifin həyatı haqqında / Şükürov A. Kulturologiya. – Bakı : “Adiloğlu”, 2003. – S.190.
141. **Şərif, Ə.** Tiflis : XVIII əsr Azərbaycan poeziyasının görkəmli şairləri Molla Pənah Vaqif və Molla Vəli Vidadinin Tiflisdə olmaları, Tiflisin mənzərələrinə şeirlər həsr etmələri həmçinin şahzadə Levana şeir həsr etmələri haqqında / Şərif Ə. Tapıntılar. – Bakı : “Yazıçı”, 1987. – S.292-298.
142. **Şərif, Ə.** Vaqif və vətən : Şair Molla Pənah Vaqifin vətəninə, xalqına olan bağlılıq və öz doğma yurdunun gözəlliklərinə həsr etdiyi şeirləri haqqında / Şərif Ə. Tapıntılar. – Bakı : “Yazıçı”, 1987. – S. 354-360.

- 143. Molla Pənah Vəqif : (1717- 1797) :** XVIII əsrdə yaşamış görkəmli azərbaycan şairi M.P.Vəqifin həyatı və yaradıcılığı haqqında / Uşaq ensiklopediyası. 3 cildə. I cild. – Bakı : Azərbaycan Sovet Ensiklopediyası Baş redaksiyası, 1987. – S.168-169.
- 144. Araslı, H.** Şeirimizin fəxri : Şair Molla Pənah Vəqifin həyatı və yaradıcılığı haqqında / Vəqif M.P. Əsərləri. – Bakı : “Şərq-Qərb”, 2004. – S.4-12.
- 145. Dadaşzadə, A.** Bir neçə söz : Müdrik dövlət xadimi, şair Molla Pənah Vəqifin həyat və yaradıcılığı haqqında / Vəqif M.P. Əsərləri. – Bakı : “Yazıçı”, 1988. – S.5-9.
- 146. Araslı, H.** Müqəddimə əvəzinə Şair M.P.Vəqifin həyat və yaradıcılığı haqqında / Vəqif M.P. Əsərləri. – Bakı : Azərnəşr, 1968. – S.5-11.
- 147. Araslı, H.** Müqəddimə əvəzinə : Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsi Molla Pənah Vəqif haqqında / Vəqif M.P. Əsərləri. – Bakı : Azərnəşr, 1960. – S.3-6.
- 148. Sarovlu, A.** Güzəllik nəğməkarı : Ədəbiyyatımızın klassiki, lirik şair M.P.Vəqifin yaradıcılığı haqqında / Vəqif M.P. Sevmək gerek. – Bakı : “Gənclik”, 1987. – S.3-7
- 149. Molla Pənah Vəqif (1717: 1797) Şair, dövlət xadimi M.P.Vəqifin həyatı haqqında /** “Varlıq” Ensiklopedik toplu. – Bakı : “Zaman”, 1998. – S.218.
- 150. Vahabzadə, B.** “Vəqif” : Görkəmli şair S.Vurğunun M.P.Vəqifə həsr etdiyi “Vəqif” dramı haqqında / Vahabzadə B. Vətən ocağının istisi. – Bakı : “Gənclik”, 1982. – S.40-67.
- 151. Vəliyev, İ.** Poetik əsərdə portretləşdirmə : Molla Pənah Vəqifin yaradıcılığında lirik və poetik təsvirlər və portret yaradıcılığı haqqında / Vəliyev İ. Ədəbi portret və xarakter. – Bakı : Yazıçı, 1981. – S.114-117.
- 152. Vəliyev, V.** Azərbaycan xalq şeirinin şəkli xüsusiyyətləri : Molla Pənah Vəqifin təcnisləri haqqında / Vəliyev V. Qaynar söz çeşməsi. – Bakı : “Yazıçı”, 1981. – S.113-114.
- 153. Vurğun, S.** Mənim “Vəqif” dramım haqqında : “Vəqif” dramı haqqında müəllifin fikirləri / Vurğun S. Əsərləri. 6 cildə. V cild. – Bakı : “Elm”, 1972. – S.119-120.
- 154. Vurğun, S.** Vəqif haqqında : Görkəmli şair M.P.Vəqif haqqında / Vurğun S. Əsərləri. 6 cildə. – V cild. – Bakı : “Elm”, 1972. – S. 85-86.
- 155. Zamanov, A.** Həyat aşiqi : Görkəmli şair və dövlət xadimi Molla Pənah Vəqifin həyatı və yaradıcılığı haqqında / Zamanov A. Seçilmiş əsərləri. – Bakı : “Çinar-Çap”, 2003. – S.254-259.
- 156. Zamanov, A.** Həyat aşiqi, güzəllik müğənnisi : Böyük söz ustası şair M.P.Vəqifin yaradıcılığı haqqında / Zamanov A. Əməl dostları. – Bakı : “Yazıçı”, 1979. – S.178-184

12.2. DÖVRİ MƏTBUATDA

Yeni Azərbaycan şeirinin yaradıcısı, misilsiz qoşma və qəzəllər ustası Molla Pənah Vaqifin poeziyası son dərəcə zəngin və cazibədardır.

Mikayıl Rəfili

- 157. Böyük Azərbaycan şairi Molla Pənah Vaqifin 300 illik yubileyinin keçirilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı // Xalq qəzeti. – 2017. – 13 yanvar. – S.1.**
- 158. Əlizadə L.** Vaqif sözünün gerçəyi : Azərbaycan poeziyasının görkəmli nümayəndəsi M. P. Vaqifin yaradıcılığı və irsi haqqında // Azərbaycan. – 2017. - №9. – Sentyabr. – S. 185-190.
- 159. Sultanov M.** Türküstanda “Şairlər görüşü” xoş təəssüratlarla yadda qaldı : Türküstanda keçirilən XVIII əsrin böyük Azərbaycan şairi M.P.Vaqifin anadan olmasının 300 illiyinə həsr olunmuş tədbir haqqında // Mədəniyyət. – 2017. – 6 sentyabr. – S. 11.
- 160. Sultanova M.** Türk dünyasının şairləri Türküstanda Vaqif işığına topladılar // Mədəniyyət. – 2017. – 30 avqust. – S. 11.
- 161. Türk dünyasının şairləri Vaqif işığına toplaşdılar :** XVIII əsrin böyük Azərbaycan şairi Molla Pənah Vaqifin anadan olmasının 300 illiyinə həsr edilmiş və Türküstanda keçiriləcək tədbir haqqında // Mədəniyyət. – 2017. – 25 avqust. – S. 5.
- 162. Azəri, L.** “Xəyalını xəyalıma saz eylə” : Rəşid Behbudov adına Dövlət Mahnı Teatrında böyük Azərbaycan şairi Molla Pənah Vaqifin 300 illik yubileyi münasibəti ilə keçirilən “Xəyalını-xəyalıma saz eylə” adlı ədəbi-bədii kompozisiya haqqında //Mədəniyyət. – 2017. – 5 iyul. – S.2.
- 163. Məmmədli, Ş.** Folklor, aşiq və klassik ədəbiyyatın şəkil və obrazları M.P.Vaqif poeziyasının dominantı kimi //Ədalət. – 2017. – 4 iyul. – S.3.
- 164. Babayev, N.** Molla Pənah Vaqifin 300 illik yubileyi qeyd olunur : Samux rayonu Albaşlı kənd tam orta məktəbində keçirilən şair M.P.Vaqifin 300 illik yubileyinə həsr olunmuş tədbir haqqında //Azərbaycan müəllimi. – 2017. – 26 may. – S.10.
- 165. Əliyev, S.** Qazaxda Molla Pənah Vaqifin 300 illik yubileyi təntənə ilə qeyd edildi //Azərbaycan. – 2017. – 17 may. – S.8.
- 166. Görkəmli şairin 300 illiyinə həsr olunmuş oxucu konfransı :** Qazax rayon MKS-nin E.Hüseynov adına Mərkəzi kitabxanasında görkəmli Azərbaycan şairi Molla Pənah Vaqifin 300 illik yubileyinə həsr olunmuş oxucu konfransı haqqında //Mədəniyyət. – 2017. – 19 may. – S.7.
- 167. Mirməmməd, G.** Sabahın Vaqifi, haradasan? : Şair-dramaturq Səməd Vurğunun şair və dövlət xadimi Molla Pənah Vaqifə həsr etdiyi “Vaqif” dramının yaranma səbəbləri, pyesin tamaşasında Vaqif obrazını yaratmış bir neçə rolun ifaçıları haqqında //Mədəniyyət. – 2017. – 17 may. – S.11.

168. **“Var şirin sözü Vaqifin”** : Sumqayıt şəhər Mərkəzi uşaq kitabxanasında Molla Pənah Vaqifin anadan olmasının 300 illiyi münasibətilə keçirilən “Var şirin sözü Vaqifin” adlı ədəbi-bədii gecə haqqında //Mədəniyyət. – 2017. – 5 may. – S.11.
169. **Səfərov M.** Azərbaycan ədəbi dilinin zənginləşməsində və saflaşdırılmasında M.P.Vaqif poeziyasının rolu // Naxçıvan Müəllimlər institutunun xəbərləri = Известия Нахчыванского Института Учителей. – 2017. №2. – Aprel-iyun. – S.65-68.
170. **AzMIU-da Vaqifin 300 illiyi münasibəti ilə elmi seminar** : Azərbaycan Memarlıq və İnşaat Universitetinin Azərbaycan dili və pedaqogika kafedrasının və AMEA-nın Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunun Ədəbiyyat nəzəriyyəsi şöbəsinin təşkilatçılığı ilə keçirilən “Molla Pənah Vaqif yaradıcılığının elmi nəzəri dərk” adlı seminar haqqında //Azərbaycan müəllimi. – 2017. – 29 aprel. – S.4.
171. **Cəfərov, N.** Xalqın böyük oğlu : Azərbaycan xalqının böyük şairi, mütəfəkkiri və dövlət xadimi Molla Pənah Vaqifin həyatı haqqında //Azərbaycan. – 2017. – 19 aprel. – S.7.
172. **“Könüldən könülə yollar görünür”** : M.P.Vaqifin 300 illik yubileyi münasibətilə təşkil olunmuş aşuqların konserti haqqında //Mədəniyyət. – 2017. – 19 aprel. – S.2.
173. **Molla Pənah Vaqif haqqında kitabın təqdimatı** : M.F.Axundzadə adına Azərbaycan Milli Kitabxanasında “Molla Pənah Vaqif” kitabının və kitabxana tərəfindən hazırlanmış elektron məlumat bazasının təqdimatı haqqında //Mədəniyyət. – 2017. – 12 aprel. – S.2.
174. **Abbaslı, T.** Molla Pənah Vaqif : Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsi şair M.P.Vaqifin yaradıcılığı haqqında //Mədəniyyət. – 2017. – 5 aprel. – S.15.
175. **“Poeziya kəhkəşanımızın parlaq ulduzu”** : Bərdə rayon MKS-nin Uşaqlara xidmət şöbəsində keçirilən klassik Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsi M.P. Vaqifin 300 illiyinə həsr olunmuş ədəbi-bədii gecə haqqında // Mədəniyyət. – 2017. – 15 mart. – S. 7.
176. **Molla Pənah Vaqif – 300** : Azərbaycançılıq məfkurəsi : Naxçıvan Dövlət Universitetində keçirilən “Molla Pənah Vaqif -300 : Azərbaycançılıq məfkurəsi, Poetik ənənə” mövzusunda elmi konfrans haqqında //Mədəniyyət. – 2017. – 10 mart. – S.10.
177. **Molla Pənah Vaqifin 300 illiyi münasibətilə kitab işıq üzü görüb** //Mədəniyyət. – 2017. – 8 mart. – S.15.
178. **Sultanova, M.** TÜRKSÖY-un “Molla Pənah Vaqif ili” çərçivəsində Sakaryada konfrans keçirilib / Mədəniyyət. – 2017. – 8 mart. – S.5.
179. **Mükərrəmoğlu M.** Türkiyədə Molla Pənah Vaqifin anadan olmasının 300 illiyi münasibətilə silsilə tədbirlər keçirildi // Xalq qəzeti. – 2017. – 7 mart. – S. 12.
180. **Ankarada “Molla Pənah Vaqif ili”nin açılışı oldu** // Ədəbiyyat qəzeti. - 2017. - 4 mart. - S. 25.
181. **Sultanova M.** Gözəllik və sevgi şairi : TÜRKSÖY-un Ankaradakı qərərgahında böyük Azərbaycan şairi Molla Pənah Vaqifin 300 illik yubileyi münasibətilə keçirilən tədbir haqqında // Mədəniyyət . – 2017. – 3 mart. – S. 3.
182. **Həbibbəyli, İ.** Molla Pənah olan şair : Azərbaycanın böyük şairi M.P.Vaqifin yaradıcılığı haqqında //Azərbaycan. – 2017. – 28 fevral. – S.9.

- 183. Bəşirov, V.** Azərbaycanın böyük mütəfəkkir şairi Molla Pənah Vaqif yaradıcılığı haqqında //Azərbaycan müəllimi. – 2017. – 25 fevral. – S.10.
- 184. Vüsal, B.** Vəzirin şahlığı, yaxud müqəddəs həsrət : Şair Molla Pənah Vaqif haqqında //525-ci qəzet. – 2017. – 25 fevral. – S.16-17.
- 185. Bəşirov, V.** Böyük şair, ictimai xadim : Şair Molla Pənah Vaqif haqqında //Azərbaycan müəllimi. – 2017. – 23 fevral. – S.10.
- 186. Bayramov, A.** Molla Pənah Vaqif və “Vaqif” pyesi : S.Vurğunun “Vaqif” dramında Vaqiflə İbrahim xan daha sonra Vaqiflə Qacar arasında olan konflikt haqqında //Mədəniyyət. – 2017. – 22 fevral. – S.12.
- 187. Əliyeva, A.** Güzəllik və həqiqət şairi : Şair Molla Pənah Vaqif haqqında //Azad Azərbaycan. – 2017. – 3 fevral. – S.7.
- 188. Kitabxanada Vaqifin yaradıcılığına həsr olunmuş poeziya axşamı :** Şəki şəhər Nizamı adına Mərkəzi kitabxanada böyük şair M.P.Vaqifin 300 illik yubileyi ilə bağlı keçirilən poeziya axşamı haqqında //Mədəniyyət. – 2017. – 3 fevral. – S.11.
- 189. Məhəbbət və güzəllik şairi :** Xətai rayon 3 sayılı MKS-də şair M.P.Vaqifin anadan olmasının 300 illik yubileyi ilə bağlı keçirilən “Məhəbbət və güzəllik” şairi adlı tədbir haqqında //Mədəniyyət. – 2017. – 1 fevral. – S.15.
- 190. Hüseynbəyli, E.** Yenə iki od arasında : Ağaməhəmməd şah Qacarin Molla Pənah Vaqiflə görüşü // Azərbaycan. – 2016. – № 9. – Sentyabr. – S.74-79.
- 191. Əliyeva, A.** Güzəllik və həqiqət şairi : Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsi şair M.P.Vaqif haqqında // Mədəniyyət. – 2017. - №1. – Yanvar-fevral. – S.18-19.
- 192. Cəfərov, N.** Molla Pənah Vaqif yaxud milli intibah şairinin yubileyinə ön söz // Ədəbiyyat qəzeti. – 2016. – 30 iyul. – S.16-17.
- 193. Babayev, Y.** M.P.Vaqifin qoşmalarını tədris edərkən // Azərbaycan dili və ədəbiyyatı tədrisi. – 2016. – № 2. – Aprel-iyun. – S.42-4.
- 194. Abbaslı, T.** Bir eldə ki – Sənətkar şair olmaya, o eli, o obanı, o xalqı... Görkəmli Azərbaycan şairi Molla Pənah Vaqif haqqında // Mədəniyyət. – 2016. – 6 aprel. – S.13.
- 195. Bayramov, A.** Molla Pənah Vaqif və “Vaqif” pyesi : Xalq şairi S.Vurğunun M.P.Vaqifə həsr etdiyi “Vaqif” dramı haqqında // Mədəniyyət. – 2016. – 16 mart. – S.12-13.
- 196. Fərəcov, S.** “Vaqif, yaradan eşit gələn cavabı...” : Şair Molla Pənah Vaqifin həyatı haqqında // Mədəniyyət. – 2015. – 7 oktyabr. – S.14.
- 197. Şəfa, Ş.** Güzəllərin şairi 298 yaşında : Azərbaycan şairi M.P.Vaqif haqqında // Ədalət. – 2015. – 7 aprel. – S.8.
- 198. Kamal, R.** Molla Pənah Vaqif və Səməd Vurğun : Felin enerjisi : Linqvistik etüd // Ədəbiyyat qəzeti. – 2015. – 13 fevral. – S.5.
- 199. Eminov, A** Səməd Vurğunun “Vaqif” i və ondan sonrakı “əhvalatlar” // Kaspi. – 2014. – 26 iyul. – S.18-19.

- 200. Fərəcov, S.** Poetik fikrin Vaqifi : XVIII əsrin görkəmli şairi və dövlət xadimi Molla Pənah Vaqifin həyatı və yaradıcılığı haqqında // Mədəniyyət. – 2014. – 9 aprel. – S.15.
- 201. Kərimli, S.** M.P.Vaqifin yaradıcılığının şagirdlərə öyrədilməsi / Kərimli S. // Azərbaycan dili və ədəbiyyatı tədrisi. – 2013. - №.2. Aprel-iyun. – S.56-58.
- 202. Böyük söz ustadı yad edildi :** Qazax rayonunda M.P.Vaqif və M.V.Vidadinin xatirə muzeyində Azərbaycan poeziyasının görkəmli nümayəndəsi M.P.Vaqifin 300 illik yubileyinə həsr olunmuş ədəbi-musiqili gecə haqqında // Mədəniyyət. – 2013. – 10 aprel. –S. 12.
- 203. Kazımlı, K.** Müqəddəs məbədğah : Qüdrətli söz-sənət dühaları Molla Pənah Vaqif və Molla Vəli Vidadinin Qazaxda fəaliyyət göstərən xatirə muzeyi haqqında // Mədəni-həyat. – 2012. - № 11. – Noyabr. – S.59.
- 204. Xəlilzadə, F.** Vaqif canlanırdı Cıdır düzündə : Şair Molla Pənah Vaqif haqqında // Azərbaycan. – 2012. – 3 may. – S.8.
- 205. Otuz il əvvəl :** Şuşada M.P.Vaqifin məqbərəsinin açılışı və keçirilən tədbir haqqında // Ədəbiyyat qəzeti. – 2012. – 27 yanvar. – S.1-2.
- 206. Hacıyev, T.** Molla Pənah Vaqifin söz xəzinəsi //Azərbaycan dili və ədəbiyyatı tədrisi. – 2011. – № 1. – Yanvar-mart. – S.6-10.
- 207. Anar.** Nəşədən ələmə : Azərbaycan poeziyasının görkəmli nümayəndələri Molla Pənah Vaqif və Molla Vəli Vidadi şeirlərinin oxşar və fərdi cəhətləri haqqında // Azərbaycan. – 2010. – №. – 9. – Sentyabr. – S.133-140.
- 208. Cəmsidov, C.** Campiero Bellinceri : Tanınmış italyan şerqşünası, türkoloq C.Bellincerinin şair M.P.Vaqifə həsr olunmuş “Molla Pənah Vaqif həyatı və qoşmaları” adlı tədqiqat işi haqqında // Ədəbiyyat qəzeti. – 2010. – 24 sentyabr. – S.5.
- 209. Şeyda, S.** S.Vurğunun “Vaqif” dramı dağ yəhudiləri dilində : Şairin M.P.Vaqifə həsr etdiyi “Vaqif” dramının yəhudi dilinə tərcümə edilməsi haqqında // Ədəbiyyat qəzeti. – 2008. – 26 sentyabr. – S.3.
- 210. Kazımlı, K.** Həmişə təravətli poeziya : Gözəllik aşiqi və məhəbbət şairi M.P.Vaqif haqqında // Mədəni-maarif. – 2008. - № 6. – İyun. – S.76.
- 211. Xəlilzadə, F.** Dövründən gileyli şair : Molla Pənah Vaqifin həyatı haqqında // Azərbaycan. – 2007. – 21 noyabr. – S.11.
- 212. Kazımlı, K.** M.P.Vaqif və M.V.Vidadinin xatirə muzeyi : Qazaxda fəaliyyət göstərən Vaqif-Vidadi xatirə muzeyi haqqında // Mədəni-maarif. – 2007. – №. 6. – İyun. – S.60.
- 213. Aydın.** “Vaqifdən başlanan yol” : Şair publisist Adil Cəmilin görkəmli şair M.P.Vaqifə həsr etdiyi “Vaqifdən başlanan yol” adlı kitabı haqqında // Ədəbiyyat qəzeti. – 2006. – 29 sentyabr. – S.5.
- 214. M. P.Vaqif :** “Yaralı durna ” : Şair Məmməd İsmayılın klassik Azərbaycan şairi M.P.Vaqifə həsr etdiyi “Yaralı durna” kitabı haqqında //Ədəbiyyat və incəsənət. – 2004. – 6 avqust. – S.1.

215. **Osmanoğlu, M.** İki dövr arasında : XVIII əsrin görkəmli şairi M.P.Vaqifin yaradıcılığı haqqında // Azərbaycan. – 2000. – № 9. – Sentyabr. – S.173-182.
216. **Cahangirova, İ.** “Qan içində” romanının tədrisi : Yazıçı Y.V.Çəmənəminlinin şair Molla Pənah Vəqifə həsr etdiyi “Qan içində” romanının tədrisi haqqında // Azərbaycan müəllimi. – 1997. – 11 dekabr. – S.2.
217. **Nəzirli, Ş.** Növcavanlar var olsun : M.P.Vaqifin həyatı haqqında // Ədəbiyyat qəzeti. – 1993. – 25 iyun. – S.8.
218. **Qurbanov, B.** Xarici alimlər Vaqif poetikası haqqında //Ədəbiyyat və incəsənət. – 1992. – 30 iyul. – S.6.
219. **Cəfərov, N.** Füzulidən Vaqifə qədər : Füzuli üslubu ilə Vaqif üslubunun qarşıdurması haqqında // Azərbaycan. – 1988. – № 6. İyun. – S.176-180.
220. **Miminoşvili, R.** Poeziya və məhəbbət : Azərbaycan poeziyasının ölməz söz ustası M.P.Vaqif haqqında // Ədəbiyyat və incəsənət. – 1987. – 14 avqust. – S.7.
221. **Vəkil, Ə.** Əbədi sənət : Şair M.P.Vaqif haqqında //Ədəbiyyat və incəsənət. – 1987. – 14 avqust. – S.7.
222. **Məmmədbəyli, S.** Fəxrimiz, vüqarımız : M.P.Vaqifin anadan olmasının 250 illiyi haqqında // Bakı. – 1987. – 29 iyul.
223. **Dadaşzadə, A.** Vaqif müasirimizdir : Azərbaycanın böyük şairi M.P.Vaqif haqqında // Ədəbiyyat və incəsənət. – 1987. – 24 iyul. – S.5.
224. **Əzizov, Ə.** Şairin bədii obrazı : Şair M.P.Vaqifin yaradıcılığı haqqında // Azərbaycan müəllimi. – 1987. – 24 iyul. – S.3.
225. **Sadiqov, M.** İlk tərcümələr : Azərbaycanın böyük lirik şairi Molla Pənah Vəqifin əsərlərinin tərcümələri haqqında // Ədəbiyyat və incəsənət. – 1987. – 24 iyul. – S.5.
226. **Səmədoğlu, V.** Yaza bilsəydim : ... : Müəllifin atası S.Vurğunun “Vaqif” pyesinin yazılması ilə bağlı xatirələri // Ədəbiyyat və incəsənət. – 1987. – 24 iyul. – S.5.
227. **Miralayev, T.** “Vaqif” pyesinin ilk oxunuşu : Müəllifin S.Vurğunun şair M.P.Vaqifə həsr etdiyi “Vaqif” pyesinin ilk oxunuşu ilə bağlı xatirələri : // Ədəbiyyat və incəsənət. – 1987. – 3 iyul. – S.5.
228. **Cəfərov, N.** Dilin qüdrəti : M.P.Vaqifin yaradıcılığında dil-üslub xüsusiyyətləri : // Ədəbiyyat və incəsənət. – 1987. – 26 iyun. – S.8.
229. **Şıxlı, İ.** Hər oxuyan Molla Pənah olmaz : XVIII əsrin böyük şairi M.P.Vaqifin yaradıcılığı haqqında // Ədəbiyyat və incəsənət. – 1987. – 3 aprel. – S.2.
230. **Sultanov, M.** Vaqifə aid yeni sənəd // Ədəbiyyat və incəsənət. – 1986. –19 dekabr. – S.7.
231. **Ağasıyeva, G.** Vaqifin qoşmaları İtalyan dilində // Kitablar aləmində. – 1986. – № 1. – Yanvar-mart. – S.9.

- 232. Vaqifin qoşmaları italyan dilində** : XIX əsr Azərbaycan poeziyasının görkəmli nümayəndəsi M.P.Vaqifin qoşmaları məcmuəsinin Venesiyada çapdan çıxması haqqında. – Komunist, 1985. – 2 oktyabr.
- 233. Novruz, C.** Dostluq və məhəbbət nəğməkarı : Azərbaycanın böyük şairi M.P.Vaqifin yaradıcılığı haqqında // Ədəbiyyat və incəsənət. – 1985. – 26 iyul. – S.4.
- 234. Orucov, T.** “Vaqif” pyesində novatorluğun öyrədilməsi təcrübəsindən : S.Vurğunun şair M.P.Vaqifə həsr etdiyi “Vaqif” dramı haqqında // Azərbaycan dili və ədəbiyyat tədrisi. – 1984. – № 2. – Aprel-iyun. – S.37-40.
- 235. Avalov, E.** Şuşada Vaqifin məqbərəsinin açılışı haqqında // Ədəbiyyat və incəsənət. – 1984. – 30 mart. – S.5.
- 236. Şuşinski, F.** Vaqif və Sayat Nova : Şərq musiqişünası Saşa Oqanezaşvilinin şair M.P.Vaqif və Sayat Novaya həsr etdiyi tədqiqat əsəri haqqında // Kommunist. – 1984. – 29 mart.
- 237. Novruzov, R.** “Vaqif” dramında şəxs adları : S.Vurğunun M.P.Vaqifə həsr etdiyi “Vaqif” dramı haqqında // Azərbaycan dili və ədəbiyyat tədrisi. – 1983. – № 3. – İyul-sentyabr. – S.12-16.
- 238. Qasımzadə, Q.** Ustad : Şair M.P.Vaqif haqqında //Ədəbiyyat və incəsənət. – 1982. – 30 iyul. – S.4.
- 239. Budaqova, Z.** Azərbaycan ədəbi dilinin inkişafında M.P.Vaqifin rolu : //Ədəbiyyat və incəsənət. – 1982. – 30 iyul. – S.6.
- 240. Məmmədov, K.** Vaqif haqqında söz //Ədəbiyyat və incəsənət. – 1982. – 30 iyul. – S.6.
- 241. Yarəhmədov, M.** M.P.Vaqifin iki şeiri : Şair M.P.Vaqifin Dağıstanda Axtıda ərazisində tapılan iki şeiri haqqında //Ədəbiyyat və incəsənət. – 1982. – 23 iyul. – S.4.
- 242. Qoldteyn, L.** Xalq sənətkarının xatirəsi əbədidir ! : Şuşada Vaqifin məqbərəsinin açılışı haqqında // Ədəbiyyat və incəsənət. – 1982. – 22 yanvar. – S.4.
- 243. Əhmədov, R.** “Vaqif” pyesinin tədrisində tədqiqat materiallarından istifadə : S.Vurğunun şair M.P.Vaqifə həsr etdiyi “Vaqif” dramı haqqında // Azərbaycan dili və ədəbiyyatı tədrisi. – 1981. – № 4. – Oktyabr – dekabr. – S.53-58.
- 244. Qasimov, Ə.** M.P.Vaqifin yaradıcılığını necə tədris edirəm // Azərbaycan dili və ədəbiyyat tədrisi. – 1981. – № 1. – Yanvar-mart. – S.21-23.
- 245. Sirus.** “Varlıq”ın yeni sayı : Tehranda nəşr edilən “Varlıq” jurnalında XVIII əsrin böyük şairi M.P.Vaqifə həsr olunmuş məqalə haqqında // Ədəbiyyat və incəsənət. – 1980. – 7 mart. – S.7.
- 246. Fərzəliyev, Ə.** M.P.Vaqifin şeirlərində “Dədə Qorqud” sözləri // Azərbaycan dili və ədəbiyyat tədrisi. – 1980. – № 1. – Yanvar – mart. – S.53-55.

- 247. Zamanov, A., Məmmədzadə, H.** “Vəqif gözəllik və həqiqət şairidir” : Ədəbiyyatşünas Hüseyn Sədiq Məmmədzadənin böyük Azərbaycan şairi M.P.Vəqifin həyat və yaradıcılığına həsr etdiyi “Vəqif gözəllik və həqiqət şairidir” adlı monoqrafiyası haqqında // Ədəbiyyat və incəsənət. – 1977. – 29 oktyabr. – S.2.
- 248. Vəqifin əsərləri Təbrizdə nəşr edilmişdir** // Ədəbiyyat və incəsənət. – 1977. –17 sentyabr.– S.2.
- 249. Mirəhmədov, Ə.** Vəqif gülür... ağlayır : XVIII əsrdə yaşamış görkəmli Azərbaycan şairi Molla Pənah Vəqif haqqında // Ədəbiyyat və incəsənət. – 1977. – 19 fevral. – S.5.
- 250. Dadaşzadə, A.** Vəqif ilə Vidadinin müşairəsi və elmi dəqiqlik // Azərbaycan. – 1972. – № 8. – Avqust. – S.194-196.
- 251. Cəmşidov, Ş.** Vəqifin Vidadi ilə müşairəsi : Görkəmli şairlər Vəqif ilə Vidadi arasında olan deyişmələr haqqında // Azərbaycan. – 1972. – № 8. – Avqust. – S.190-194.
- 252. Quliyev, N.** Vəqifin bir qoşması haqqında : //Ədəbiyyat və incəsənət. –1972.–8 iyul.– S.3.
- 253. Əlioğlu, M.** Vəqif sevirdi, Vəqif sevilir : Azərbaycan realist şeirinin görkəmli nümayəndəsi Molla Pənah Vəqifin yaradıcılığı haqqında // Azərbaycan məktəbi. – 1968. – № 10. – Oktyabr. – S.10-14.
- 254. Qarabağlı, Ə.** Həyat aşiqi : Azərbaycanın böyük şairi M.P.Vəqifin yaradıcılığı haqqında //Sosialist Sumqayıtı. – 1968. – 12 sentyabr. – S.2-3.

XIII

VAQIF POEZİYA GÜNLƏRİ

DÖVRİ MƏTBUATDA

**Böyük Vəqif, keçdi illər,
İl bir yerdə qala bilməz.
Əsrlərdə hanı hünər?
Səni məndən ala bilməz!
Ə. Kürçaylı**

- 255. Qazaxda növbəti Vəqif günü : Qazaxda keçirilən Vəqif poeziya günləri haqqında // Mədəniyyət. – 2017. – 1 sentyabr. – S. 6.**
- 256. Qazaxda Vəqif poeziya günləri :** Qazax şəhərindəki Ədəbiyyat muzeyində Azərbaycanın görkəmli şairi Molla Pənah Vəqif poeziya günləri çərçivəsində keçirilən tədbir haqqında //Mədəniyyət. – 2016. – 31 avqust. – S.11.
- 257. Kazımlı, K.** Qazaxda Vəqif poeziya bayramı // Mədəni həyat. – 2014. – № 11. – Noyabr. – S.80.
- 258. Süleymanlı, E.** Vəqif poeziya bayramı : Qazax rayonunda keçirilən Vəqif poeziya bayramı haqqında // Ədəbiyyat qəzeti. – 2014. – 29 avqust. – S.3.
- 259. Kazımlı, K.** Vəqif poeziyasının işığında : Qazaxda keçirilən Vəqif poeziya bayramı haqqında // Mədəni-həyat. – 2014. – № 2. – Fevral. – S.32.
- 260. Şuşada Poeziya bayramı :** M.P.Vəqifə həsr olunmuş Vəqif poeziya günləri haqqında // Ədəbiyyat qəzeti. – 2013. – 6 sentyabr. – S.3.
- 261. Mansur, T.** Təzə muzeydə ənənəvi bayram : Qazaxda “Ədəbiyyat muzeyində” şair M.P.Vəqifə həsr olunmuş “Vəqif poeziya günü” haqqında // Ədəbiyyat qəzeti. – 2013. – 6 sentyabr. – S.3.
- 262. Qazaxda Vəqif poeziya günü // Mədəniyyət. – 2012. – 10 avqust. – S.6.**
- 263. Qaraca, B.** Şuşa, 29 iyul 1982-ci il : Şuşada keçirilən M.P.Vəqif poeziya günləri haqqında // Azərbaycan. – 2012. – 29 iyul. – S.2.
- 264. Şuşada poeziya bayramı :** Şuşada keçirilən Vəqif poeziya günləri haqqında // Ədəbiyyat qəzeti. – 2012. – 28 iyul. – S.1.
- 265. Ulu öndər Heydər Əliyev hər zaman Şuşaya böyük diqqət və qayğı göstərmişdir :** Şuşada keçirilən Molla Pənah Vəqif poeziya günləri haqqında // Azərbaycan. – 2012. – 26 iyul. – S.2.
- 266. Qazaxlılar və şuşalılar Bakıda Vəqif poeziya bayramı keçirmişlər //Ədəbiyyat qəzeti. – 2007. – 14 dekabr. – S.2.**

- 267. Salmanlı, R.** Poeziya bayramı : Qazax şəhərində böyük Azərbaycan şairi Molla Pənah Vaqifin 290 illiyi münasibətilə Qazax və Şuşa rayon İcra hakimiyyətinin birgə keçirdikləri yubiley mərasimi haqqında // Azərbaycan. 2007 – 9 dekabr. – S.3.
- 268. Abbasov, Z.** Vaqif poeziya günləri bərpa olundu : Molla Pənah Vaqifin anadan olmasının 290 illiyi ilə əlaqədar keçiriləcək tədbirlərlə bağlı Şuşa şəhər Mədəniyyət və Turizm İdarəsinin müdiri ilə müsahibə // Mədəniyyət. – 2007. – 7 dekabr. – S.3.
- 269. Sadıq, F.** Şuşada Vaqif poeziya günləri // Ədəbiyyat və incəsənət. – 1989. – 4 avqust. – S.7.
- 270. Vaqif poeziya günləri :** Şuşada keçirilən Vaqif poeziya günləri haqqında // Ədəbiyyat və incəsənət. – 1988. – 29 iyul. – S.4.
- 271. Novruz, C.** İftixar hissi : Müəllifin şair M.P.Vaqifə həsr olunmuş Şuşada keçirilən Vaqif poeziya günləri haqqına xatirəsi // Ədəbiyyat və incəsənət. – 1987. – 3 iyul. – S.3.
- 272. Gözəllik və həyat aşiqi :** Qazaxda, Şuşada keçirilən Vaqif poeziya günləri haqqında // Ədəbiyyat və incəsənət. – 1987. – 31 iyul. – S.1,3.
- 273. İbrahimov, A.** Vaqifəm, əzəldən bir gövhər idim... : Şuşada keçirilən Vaqif poeziya günləri haqqında // Ədəbiyyat və incəsənət. – 1986. – 1 avqust. – S.3-4.
- 274. Şuşada Vaqif poeziya günləri :** Şuşada keçirilən Vaqif poeziya günləri haqqında // Azərbaycan dili və ədəbiyyat tədrisi. – 1985. – № 4. – Oktyabr – dekabr. – S.69-70.
- 275. Vaqif poeziya günləri :** Şuşada və Qazaxda keçirilən Vaqif poeziya günləri haqqında // Ədəbiyyat və incəsənət. – 1985. – 26 iyul. – S.4; 2 avqust. – S.2.
- 276. Şairə xalq ehtiramı :** Vaqif poeziya günləri ilə bağlı Şuşada və Qazaxda keçirilən bayram tədbirləri haqqında // Ədəbiyyat və incəsənət. – 1984. – 3 avqust. – S.1.
- 277. Vaqif poeziya günləri** // Ədəbiyyat və incəsənət. – 1983. – 29 iyul. – S. 4-5.
- 278. Şuşada poeziya bayramı :** Vaqif poeziya günləri haqqında // Ədəbiyyat və incəsənət. – 1982. – 6 avqust. – S.2.
- 279. Quliyev, K.** Qarabağda Vaqif günü : Şair M.P.Vaqifə həsr olunmuş tədbir haqqında // Ədəbiyyat və incəsənət. – 1973. – 19 may. – S.4.

XIV

MOLLA PƏNAH VAQIFİN ELMİ DÜNYAGÖRÜŞÜ

14.1. KİTABLARDA

Vaqif şeirindəki fikir-məna gözəlliyi, eləcə də, söz, ifadə, təşbeh bənzətmə və s. forma səlisliyi yer üzünün bəzəyi sayılan insan gözəlliklərinin tərənnümünə yönəldiyindən həmişə könüllərə fərəh və sevinc gətirmişdir.

M.Əlioğlu
Tənqidçi, ədəbiyyatşünas

- 280. Əkbərov, T.** İnsanın təbiətə estetik münasibəti : Molla Pənah Vaqifin estetik görüşləri haqqında / Əkbərov T. Təbiət, insan gözəllik. – Bakı : Azərneşr, 1966. – S.50-52.
- 281. Əminzadə, Ə.** XVII-XVIII əsrlərdə Azərbaycanda ictimai-siyasi şərait və ideoloji mübarizə : Azərbaycan xalqının böyük şairi və görkəmli dövlət xadimi Molla Pənah Vaqifin ictimai-siyasi fikirləri haqqında / Əminzadə Ə. Azərbaycanda fəlsəfi və ictimai fikir tarixindən. – Bakı : “Elm”, 1972. – S.28.
- 282. Xəlilov, Q.** Humanizm – XIII – XVIII əsrlərdə Azərbaycanın mədəniyyət tarixinin mühüm amilidir : Azərbaycanın böyük şairi M.P.Vaqifin yaradıcılığında humanist ideyaların tərənnümü / Xəlilov Q. Azərbaycanda humanizm ideyaları. – Bakı : “Bilik” cəmiyyəti, 1980. – S.83.
- 283. İmaməliyeva-Babanlı T.** Şəxsiyyətlər. Hikmətlər. Kəlamlar : Molla Pənah Vaqifin hikmət və nəsihətləri / İmaməliyeva – Babanlı T. Hikmət və kəlam ensiklopediyası. – Bakı : “Boz oğuz”, 1998. – S.43-47.
- 284. Qasimov M., Cəfərov C.** Azərbaycanda estetik fikir tarixindən : M.P.Vaqifin estetik baxışları haqqında. – Bakı : Azərneşr, 1964. – S.30-31.
- 285. Məlikova M., Bayramov E.** XVII-XVIII əsrlərdə Azərbaycanda siyasi baxışlar : Azərbaycanın görkəmli mütəfəkkir şairi Molla Pənah Vaqifin siyasi baxışları haqqında / Məlikova M., Bayramov E. Azərbaycanın siyasi-hüquqi nəzəriyyələr tarixi. – Bakı : “Maarif”, 1984. – S.95-98.
- 286. Mərdanov, M.** Qədim və orta əsrlərdə Azərbaycanda təhsil : XVIII əsrin görkəmli şairi Molla Pənah Vaqifin müəllimlik fəaliyyəti haqqında / Mərdanov M. Azərbaycan təhsil tarixi. I cild. – Bakı : “Təhsil”, 2011. – S.39-40.
- 287. Mikayılov, A.** Sənətin qartal qanadları : Azərbaycan poeziyasının böyük şairi M.P.Vaqifin yaradıcılığında humanist ideyaların tərənnümü / Mikayılov A. Həyat nəfəsi, həqiqət səslisi. – Bakı : Azərneşr, 1988. – S.104.
- 288. Seyidov Y., Əlizadə S.** XVII-XVIII əsrlər : Şair Molla Pənah Vaqifin söz haqqında fikirləri / Seyidov Y., Əlizadə S. /Klassik Azərbaycan şairləri söz haqqında. – Bakı : “Gənclik”, 1977. – S.95-96.

- 289. Vəliyev T., Həsənov A.** XV-XVIII əsrlərdə Azərbaycan iqtisadi-sosial fikir tarixinə dair müxtəlif icmal : Azərbaycanın mütəfəkkir şairi M.P.Vəqifin iqtisadi-sosial baxışları haqqında / Vəliyev T., Həsənov A. Azərbaycan iqtisadi fikir tarixi. – Bakı : 1996. – S.152.

14.2. DÖVRI MƏTBUATDA

- 290. Cəfərov, N.** Hər oxuyan Molla Pənah olmaz yaxud Vəqifin fəlsəfəsi // Ədəbiyyat qəzeti. – 2016. – 23 aprel. – S.22.
- 291. Zaloğlu, Ə.** Ünlü şairlərimizin tərbiyəvi fikirləri : Müəllifin İ.İsayevin “Pedaqoji irsimizdən : M.V.Vidadidən H.K.Sarıyadək” kitabı haqqında mühazirələri və kitabda M.P.Vəqifin tərbiyə haqqında söylədiyi fikirlər // Ədalət. – 2015. – 1 dekabr. – S.7.
- 292. Kamal, R.** Molla Pənah Vəqif : Gözün tarixi : M.P.Vəqif poeziyasında gözün funksiyası və göz sferasına aid olan şeirlər haqqında // Ədəbiyyat qəzeti. – 2015. – 31 oktyabr. – S.12.
- 293. Babayev, Y.** Pedaqoji irsimiz tədqiq edilir : Müəllifin pedaqoq alimlərdən F. Rüstəmovun və İ.İsayevin yazdıqları “Pedaqoji irsimizdən : M.V.Vidadi, M.P.Vəqif, Q.Zakir” kitabında M.P.Vəqifin ədəbi-bədii və pedaqoji fikri haqqında mülahizələri // Azərbaycan məktəbi. – 2014. – № 2.Mart – aprel. – S.38-40.
- 294. Hacıyev, T.** Molla Pənah Vəqifin söz xəzinəsi // Azərbaycan dili və ədəbiyyatın tədrisi. – 2011. - № 1. – Yanvar – mart. – S.6-10.
- 295. Adıgözəlov, Ş.** XVII-XVIII əsrlərdə Azərbaycanda məktəb təhsilinin və pedaqoji fikrin inkişafı: Azərbaycanın görkəmli şairləri M.P.Vəqif və M.V.Vidadinin tərbiyəyə dair fikirləri // Azərbaycan məktəbi. – 2009. – № 4. – İyul-avqust. – S.95-96.

MOLLA PƏNAH VAQİF ƏDƏBİYYATDA VƏ İNCƏSƏNƏTDƏ

15.1. KİTABLARDA

**Eşqi könül baharıtək gəzir elləri,
Adı xalqın vüqarıtək gəzir elləri,
Şeiri durna qatarıtək gəzir elləri,
Sönməyibdir üreyinin odu Vaqifin,
Dodaqlarda xoş nəğmədir adı Vaqifin**

S.Rüstəm

- 296. Abdullayev, M.** “Əbədi dostluq. Tiflis-1783” : Tablo. / Abdullayev M. Yazılarım. – Bakı : “İşıq”, 1988. – S.114-115.
- 297. Abdullayev, M.** Əbədi qardaşlıq : Georgiyevsk müqaviləsinin 200 illik yubileyi münasibətilə keçirilən şənlikdə böyük şair M.P.Vaqif başda olmaqla Azərbaycan elçilərinin də iştirak etdiyi mənzərəni təsvir edən “Ədəbi dostluq. Tiflis-1783-cü il” adlı tablosu haqqında / Abdullayev N. Yazılarım. – Bakı : “İşıq”, 1988. – S.114-115.
- 298. Vurğun, S.** Vaqif : Dram /Azərbaycan dramaturgiyası antologiyası. 4 cildə. II c. – Bakı : “Şərq-Qərb”, 2007. – S.8-131.
- 299. Vidadi, M. V.** Deyibsiz yeni gəlləm gəldi bir belə xəbər, Vaqif : Qəzəl M.P.Vaqifə həsr olunub /Azərbaycan klassik ədəbiyyatından seçmələr. 3 cildə. III cild. – Bakı : “Şərq-Qərb”, 2005. – S.319-320.
- 300. Vidadi, M. V.** Vaqif, nə tez sənəmlərdən usandın : Şeir /Azərbaycan klassik ədəbiyyatından seçmələr. 3 cildə. III cild. – Bakı : “Şərq-Qərb”, 2005. – S.310.
- 301. Müştəq, M. H.** Molla Pənah Vaqifə cavab : Şeir /Azərbaycan klassik ədəbiyyatından seçmələr. – 3 cildə. III cild. – Bakı : “Şərq-Qərb”, 2005. – S.429.
- 302. Zakir, Q.** Vəsfı-dilbərdən kam almağım tövrü səyaqi babında : nəzireyi-müxəmməsi – Vaqif : Şeir /Azərbaycanda məşhur olan şüəranın əşarına məcmuədir. I cild. – Bakı : “Elm”, 1986. – S.14-15.
- 303. Bayram, T.** Vaqifin məqbərəsi önündə : Şeir /Bayram T. Seçilmiş əsərləri. – Bakı : “Lider” nəşriyyatı, 2005. – S.82-83.
- 304. Vurğun, S.** Vaqif : Dram /Dramlar. – Bakı : “Yazıçı”, 1986. – S.560-674.
- 305. Cəfər, M.** “Vaqif” Rus Dram Teatrında : S.Vurğunun böyük şair M.P.Vaqifə həsr etdiyi “Vaqif” dramının Rus Dram Teatrında tamaşası haqqında / Cəfər M. Seçilmiş əsərləri. 3 cildə. I cild. – Bakı : “Çinar-Çap”, 2003. – S.348-351.
- 306. Cəfərov, C.** Yüksəliş illəri (1934-1941) : Səməd Vurğunun “Vaqif” dramının səhnə təcəssümü haqqında / Cəfərov C. Azərbaycan dram teatri. – Bakı : Azərənəşr, 1959. – S.365-373.

307. **Cəfərov, M.** “Vəqif” : S.Vurğunun “Vəqif” əsərinin tamaşası haqqında / Cəfərov M. Sənət yollarında. – Bakı : “Gənclik”, 1975. – S.318-322.
308. **Çəmənzəminli, Y.V.** İki od arasında : Roman M.P.Vəqifə həsr olunub / Çəmənzəminli Y.V. Əsərləri. 3 cildə. II cild. – Bakı : “Avrasiya PRESS”, 2005. – S. 451-662.
309. **Bəhmənli, V.** Vəqif : Şeir M.P.Vəqifə həsr olunub / Çinar pöhrələri. – Bakı : “Yazıçı”, 1979. – S.35.
310. **Əmirov, F.** “Vəqifi” : Azərbaycan poeziyasının qüdrətli şairi və ictimai xadimi M.P.Vəqif haqqında /Əmirov F. Musiqi düşüncüləri. – Bakı : Azərnəşr, 1971. – S.84-86.
311. **Kürçaylı, Ə.** Böyük Vəqifə : Şeir /Kürçaylı Ə. Seçilmiş əsərləri. – Bakı : “Şərq-Qərb”, 2004. – S.378-379.
312. **Qabil.** Durnaların qatarında : Şeir M.P.Vəqifə həsr olunub / Qabil. Təmizlik. – Bakı : “Yazıçı”, 1983. – S.186-188.
313. **Məmmədov, C.** Duman içində : Hekayə şair M.P.Vəqifə həsr olunub / Məmmədov C. Halə. – Bakı: “Yazıçı”.- 1978. – S. 87-92.
314. **Məmmədov, V.** Təranəli mısralar : M.P.Vəqifin musiqi dünyası haqqında /Məmmədov V. Muğam, söz, ifaçı. – Bakı : “İşıq”, 1981. – S.28-33.
315. **Rüstəm, S.** Kaş görəydi bu günləri, gözü Vəqifin : Şeir / Rüstəm S. Seçilmiş əsərləri 4 cildə. IV cild. – Bakı : Azərnəşr, 1972. – S.37-38.
316. **Rüstəm, S.** Kaş görəydi bu günləri, gözü Vəqifin : Şeir /Rüstəm S. Seçilmiş əsərləri 2 cildə. I cild. – Bakı : Azərnəşr, 1976. – S.132-133.
317. **Sarıvəlli, O.** Vəqifin məzarı başında : Şeir /Sarıvəlli O. Seçilmiş əsərləri 2 cildə. II cild. – Bakı : Azərnəşr, 1961. – S.44.
318. **Şirinova, S.** “Vəqifi” poeması : Bəstəkar F.Əmirovun şair M.P.Vəqifə həsr etdiyi “Vəqifi” simfonik poeması haqqında /Şirinova S. Fikrət Əmirov. – Bakı : “Aspoliqraf”, 2012. – S.196.
319. **Vurğun, S.** Şairin ölümü : Şair M.P.Vəqifə həsr olunub / Vurğun S. Seçilmiş əsərləri. 3 cildə. I cild. – Bakı : Azərnəşr, 1986. – S.90-93.
320. **Vurğun, S.** Vəqif : Dram /Vurğun S. Dram əsərləri və poemaları. – Bakı : Azərnəşr, 1974. – S.6-112.
321. **Vurğun, S.** Vəqif : Dram ; Muğan : Poema. – Bakı : “Gənclik”, 1973. – S.4-137.
322. **Vurğun, S.** Vəqif : Dram / Vurğun S. Əsərləri 6 cildə. IV cild. – Bakı : Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyası nəşriyyatı, 1963. – S.6-114.
323. **Yaqub, Z.** Vəqif günləriydi Cıdır düzündə : Şeir / Yaqub Z. Ziyarətin qəbul olunsun. – Bakı : “Gənclik”, 1991. – S.87-88.
324. **Qasimov, M.** Vəqif şeir yazırdı : Şeir / Yeni səslər. – Bakı : “Yazıçı”, 1984. – S.117.

325. **Vəliyev S.** “Buradan Vəqif ötmüş” : Xatirə-hekayə şair M.P.Vəqifə həsr edilmişdir / Vəliyev S Həyatın dadı. – Bakı : “Gənclik”, 1980. – S.212-217.
326. **Vidadi, M. V.** Vəqiflə müşairə : M.V.Vidadinin M.P.Vəqiflə deyişməsi /Vidadi M. V.Əsərləri. – Bakı : “Öndər” nəşriyyatı, 2004. – S.81-103.

15.2. DÖVRI MƏTBUATDA

327. **Mirməmməd, G.** “Vəqif”in qayıdışı, yoxsa bir yubiley tamaşası : Azərbaycan Dövlət Opera və Balet teatrının səhnəsində “Vəqif” operasının premyerası haqqında // Mədəniyyət. – 2016. – 30 noyabr. – S.7.
328. **Hüseynbəyli, E.** Yenə iki od arasında. Məhəmməd bəy Cavanşirlə Molla Pənah Vəqifin ədavəti və şairin qətli : Romandan parça //Azərbaycan. – 2016. - №10. – Oktyabr. – S.85-95.
329. **Əliyev, Z.** Rənglərin qeriblik nəğməsi : M.Turanın klassik Azərbaycan şairi M.P.Vəqifə həsr etdiyi “M.P.Vəqifin portreti” adlı rəsm əsəri və bu əsər haqqında müəllifin fikirləri // Kaspi. – 2015. – 10 yanvar. – S.17.
330. **Böyük söz ustadı yad edildi** : Qazaxda M.P.Vəqif və M.V.Vidadinin xatirə muzeyində Azərbaycan poeziyasının görkəmli nümayəndəsi Molla Pənah Vəqifə həsr olunmuş ədəbi-musiqili gecə haqqında // Mədəniyyət. – 2013. – 10 aprel. – S.12.
331. **Həsənzadə, N.** Vəqif : Şeir M.P.Vəqifə həsr olunub // Ədəbiyyat qəzeti. – 2012. – 27 yanvar. – S.1.
332. **O gün gələcək !...** : Böyük Azərbaycan şairi Molla Pənah Vəqifin 1982-ci ilin yanvar-iyul aylarında Şuşada lentə alınan şəkilləri haqqında // Ədəbiyyat qəzeti. – 2010. – 7 may. – S.1.
333. **Sərvaz.** “Vəqif”in ad günü : Azərbaycan Milli Kitabxanasında xalq şairi Səməd Vurğunun şair M.P.Vəqifə həsr etdiyi “Vəqif” dramının 70 illiyinə həsr edilmiş yubiley tədbiri haqqında // Ədəbiyyat qəzeti. – 2008. – 31 oktyabr. – S.7.
334. **Sabutay.** “Vəqif”in 70 yaşı : M.F.Axundov adına Milli Kitabxanada S.Vurğunun “Vəqif” dramının ilk tamaşasının 70 illiyinə həsr olunmuş tədbir haqqında // Mədəniyyət. – 2008. – 30 oktyabr. – S.11.
335. **Novruzova, R.** “Vəqif” tamaşası haqqında : Rejissor Ədil İsgəndərovun quruluş verdiyi S.Vurğunun “Vəqif” dramının ilk tamaşası haqqında // Mədəni-maarif. – 2005. – № 7. İyul. – S.24-25.
336. **Vəzirov, C.** “Vəqif”, “Fərhad və Şirin” pyeslərinin Naxçıvan səhnəsində təcəssümü // Mədəni-maarif. 2004. – № 8. – Avqust. – S.31-34.
337. **Tvardovski, A.** Yaddaşın hökmü : Şeir M.P.Vəqifə həsr edilir // Ədəbiyyat və incəsənət. – 1987. – 14 avqust. – S.7.
338. **M. P.Vəqif təsviri sənətdə** : Görkəmli fırça ustalarından M.Abdulayevin, T.Tağıyevin, S.Şərifzadənin və Nəcəfqulunun klassik söz ustası M.P.Vəqifə həsr etdikləri tablolar haqqında // Ədəbiyyat və incəsənət. – 1987. – 24 iyul. – S.5.

- 339. Heyran olmuşam** : Məqalədə bəstəkar Əşrəf Abbasovun şair M.P.Vaqifin sözlərinə bəstələdiyi mahnılardan söhbət açılır // Ədəbiyyat və incəsənət. – 1987. – 24 iyul. – S.5.
- 340. Kazımov, A.** Səhnəmizin Vaqifi : S.Vurğunun “Vaqif” pyesinin səhnə uğurları haqqında // Ədəbiyyat və incəsənət. – 1987. – 24 iyul. – S.5.
- 341. Turabov, H.** Əsl səadət : S.Vurğunun “Vaqif” əsərinin səhnə təcəssümü haqqında // Kommunist. – 1986. – 24 oktyabr.
- 342. “Vaqif” yenidən səhnədə** : S.Vurğunun “Vaqif” dramının Azərbaycan Milli Dram Teatrında yeni tamaşası haqqında // Bakı. – 1986. – 8 oktyabr.
- 343. İnqilab.** Canlanan obrazlar : Görkəmli şair S.Vurğunun “Vaqif” dramının M.Əzizbəyov adına Azərbaycan Dövlət Akademik Dram Teatrında səhnəyə qoyulması haqqında // Ədəbiyyat və incəsənət. – 1986. – 26 sentyabr. – S.5.
- 344. Məmmədzadə, K ; Sarkisov, N.** Böyük şairin abidəsi : Şuşada ucaldılmış Vaqif məqbərəsi haqqında / Kommunist. – 1984. – 4 aprel.
- 345. Abdullayev, M.** Əbədi qardaşlıq : Müəllifin Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsi şair M.P.Vaqifə həsr etdiyi “Əbədi dostluq. Tiflis – 1783-cü il” adlı rəsm əsəri haqqında // Ədəbiyyat və incəsənət. – 1983. – 18 noyabr. – S.3.
- 346. QasıMZadə, Q.** Gördüm : Şeir Molla Pənah Vaqifə həsr olunub //Ədəbiyyat və incəsənət. – 1982. – 30 iyul. – S.6.
- 347. Rəşidzadə, L.** İnsandan başlanan tarix : Xalq şairi S.Vurğunun klassik Azərbaycan şairi M.P.Vaqifə həsr etdiyi “Vaqif” pyesinin səhnə təcəssümü haqqında // Ədəbiyyat və incəsənət. – 1983. – 22 iyul. – S.5.
- 348. Avalov, E.** Şuşada Vaqifin türbəsinin memarlığı // Qobustan. – 1982. – № 1. – Yanvar-mart. - S.22-23.
- 349. Rüstəm, S.** Kaş görədi bu günləri : Şeir M.P.Vaqifə həsr olunub // Ədəbiyyat və incəsənət. – 1982. – 22 yanvar. – S.4.
- 350. Pişəvəri, S.** “Vaqif” pyesi haqqında : Görkəmli şair S.Vurğunun “Vaqif” pyesinin səhnə təcəssümü haqqında // Ədəbiyyat və incəsənət. – 1976. – 13 noyabr. – S.3.
- 351. Vaqif muzeyi** : Şair M.P.Vaqifin Qazaxda açılan xatirə muzeyi haqqında //Sosialist Sumqayıtı. – 1970. – 17 fevral. – S.4.

XVI

Распоряжение Президента Азербайджанской Республики о проведении 300-летнего юбилея великого азербайджанского поэта Моллы Панаха Вагифа

В 2017 году исполняется 300 лет со дня рождения великого азербайджанского поэта Моллы Панаха Вагифа. Включение его имени в «Программу юбилеев выдающихся личностей и знаменательных событий на 2016-2017 годы» ЮНЕСКО является свидетельством высокой оценки гуманистических ценностей в творчестве этого могучего мастера слова, оставившего неизгладимый след в истории богатой многовековой литературы Азербайджана.

Молла Панах Вагиф – бессмертный творец, создавший литературную школу, отличавшуюся своими традициями. Создав неподражаемые образцы поэзии, сохранившие на протяжении веков свое значение, он придал импульс развитию национальной литературы в новом направлении. Благодаря Вагифу азербайджанский стих вступил в очередной этап своей истории. Его наследие, составляющее одну из ярких страниц летописи нашей классической художественной мысли, и сегодня продолжает служить духовно-нравственному совершенствованию людей. Вагиф, вошедший в историю Азербайджана еще и как политический деятель, продемонстрировал мудрость и дальновидность в решении судьбоносных вопросов.

Творчество Вагифа всегда являлось объектом исследования, его произведения издавались массовым тиражом, проводились юбилеи. 14 января 1982 года по непосредственной инициативе и с участием великого лидера Гейдара Алиева состоялось открытие величественного мавзолея, возведенного на могиле поэта в Шуше – древнем культурном центре Азербайджана. Армянские вооруженные бандитские отряды, оккупировавшие Шушу 8 мая 1992 года, в нарушение всех норм международного права совершили здесь акты вандализма в отношении образцов культуры, разграбили и уничтожили около 600 историко-архитектурных памятников, в том числе разрушили дома-музеи Хуршидбану Натаван, Узеира Гаджибейли, Бюльбюля и мавзолеей Моллы Панаха Вагифа.

Более глубокое изучение и исследование наследия Вагифа в свете идеологии азербайджанства является одним из важных вопросов, которые и сегодня сохраняют актуальность и ожидают своего решения.

Руководствуясь пунктом 32 статьи 109 Конституции Азербайджанской Республики, в целях обеспечения достойного проведения 300-летнего юбилея великого азербайджанского поэта Моллы Панаха Вагифа постановляю:

1. Министерству культуры и туризма Азербайджанской Республики совместно с Министерством образования Азербайджанской Республики и Национальной Академией Наук Азербайджана с учетом предложений Союза писателей Азербайджана подготовить и осуществить план мероприятий, посвященных 300-летию юбилею Моллы Панаха Вагифа.

2. Кабинету Министров Азербайджанской Республики решить вопросы, вытекающие из настоящего Распоряжения.

Ильхам Алиев

**Президент Азербайджанской Республики
город Баку, 12 января 2017 года**

XVII

ЖИЗНЬ

МОЛЛА ПАНАХА ВАГИФА

**О, если бы глаза Вагифа
Могли увидеть это чудо!
О, если бы сегодня снова
Вагиф сидел на троне слова!**

С.Рустам

Молла Панах Вагиф — первый визирь Карабахского ханства, известный политический и общественный деятель Азербайджана XVIII века, является одним из последних выдающихся поэтов Азербайджана средневековья и первым поэтом, новой реалистической, близкой к народному творчеству поэзии. Его творчество оказало большое влияние на дальнейшее развитие азербайджанской поэзии.

Молла Панах Вагиф родился 6 апреля 1717 года в селе Салахлы Газахского султаната (ныне Газахский район) в крестьянской семье. Деда его звали Сулейманом, отца — Мехти, мать — Аггыз. Получил хорошее образование, выучил фарси и арабский язык и имел солидные познания в астрономии, математике, архитектуре, музыке и поэзии. В Газахе он учится у известного ученого и педагога Шафи-эфенди. Некоторые биографы считают, что дальнейшее образование он получает в Гяндже или в Тебризе. Затем Вагиф занимался преподавательской деятельностью в медресе при мечети (приставка «молла» к имени поэта связана с этой его деятельностью) в городе Казах, а затем в Карабахе. Учёность Вагифа получила известность далеко за пределами его родины. В середине XVIII века на границе с Грузией создается обстановка и многие семьи из казахской области переселяются в районы Карабаха и Гянджи. В народе сложилась поговорка: «Не всякий, кто учится, может стать Молла Панахом». В число переселенцев попадает и семья Вагифа. Она находит убежище в селе Тертербасар Джаванширского уезда Карабаха. Здесь Вагиф продолжает учительствовать. В небольшом бедном селе эта работа приносит очень скромные доходы и семья Вагифа бедствует. Вскоре после переезда в Карабах Вагиф перебирается из Тертербасара в Шушу. Здесь он открывает школу и быстро завоевывает у шушинцев известность, как прекрасный педагог и талантливый поэт.

XVIII

Первый визирь Карабахского ханства

Псевдоним Вагиф принадлежит покойному Ахунду Молле Панаху, который был мудрым визирем, широко известным в Иране и Турции. Его любовные стихи, написанные на тюрском языке, и поныне передаются из уст в уста

Мирза Джамал

Слава поэта дошла до правителя Карабаха Ибрагим Халил-хана, и тот пригласил Вагифа во дворец и назначил везирем. О том, как Вагиф попал во дворец, существует несколько легенд. Согласно одной из них Вагиф с большой точностью предсказывает лунное затмение и землетрясение. Узнав об этом, Ибрагим хан хочет познакомиться с удачливым астрологом и Вагифа приглашают во дворец. Пораженный умом, сообразительностью и личным обаянием Вагифа, Ибрагим хан предлагает ему переехать во дворец. По другой легенде Вагиф, будучи в Гяндже пишет от имени просителя письмо правителю Гянджинского ханства Джавад-хану Каджару. Язык письма так понравился Джавад-хану, что он берет Вагифа к себе во дворец, а затем, уступая настойчивым просьбам, Ибрагим Халил-хана отпускает его в Карабах. Во дворце Вагиф остается до конца своих дней, сначала на должности ешикагасы, т. е. визира по внутренним делам, а затем первого визира.

На этом посту Вагиф проявил незаурядные способности дипломата. При его участии был заключён оборонительный союз между Карабахом, Грузией, Талышским и Эриванским ханствами против Ирана. Он же был инициатором переговоров с Россией, имевших целью заручиться её поддержкой.

Вагиф серьезно изучает астрономию и с успехом использует свои знания как на практике, для предсказаний затмений и календарных выкладок, так и для астрологических изысканий, часто совершенно необходимых во дворце для принятия серьезных решений. Очевидно, достаточно хорошо Вагиф владеет и практической математикой и использует эти знания при строительстве ханского дворца, жилых домов и крепостных стен в Шуше. У Вагифа богатая библиотека и он непрерывно занимается самообразованием. Он заметно выделяется своей ученостью среди дворцовой знати и интеллигенции Шуши и оправдывает свой поэтический псевдоним Вагиф («Сведущий»).

Летом 1795 года 85-тысячная персидская армия, которой командовал правитель Ирана Ага-Мухаммед-хан Каджар, выступила из Ардебилля и двинулась в Карабах, чтобы усмирить непокорное Карабахское ханство. В конце июля 1795 года персидские войска подошли к крепости Шуша. Огромной персидской армии противостояло 15-тысячное карабахское войско. Защитники Шуши отказались сдаться и храбро обороняли крепость. Осада Шуши затянулась и, как сообщает историк Мирза Адигезалбек, Ага-Мухаммед шах, решив запугать Ибрагим-Халил хана, выбрал двустишие из касиды поэта Сеид-Мухаммеда Ширази и несколько видоизменил его в соответствии с ситуацией:

*Безумец! Град камней летит с небес.
А ты в стеклянных стенах ждешь чудес.*

Здесь обыгрывается название осажденного города: Шуша по-азербайджански обозначает «стекло». Листок с этим двустишием был прикреплен к стреле, которую воины шаха запустили в крепость. Когда это письмо дошло до Ибрагим-Халил хана, он вызвал Вагифа, который тут же на обороте письма Ага-Мухаммед шаха написал:

*Меня стеклом создатель окружил,
Но в крепкий камень он стекло вложил.*

Получив письмо с этим стихом, Ага-Мухаммед шах пришёл в сильную ярость и возобновил пушечный обстрел Шуши. Однако после 33 дней безуспешной осады крепости войска шаха были вынуждены снять её и направились в Грузию. Весной 1796 года русские войска под командованием графа Валериана Зубова пришли в Карабах. Ибрагим-Халил хан послал к Зубову посольство с богатыми дарами во главе с сыном Абульфат ханом, в которое входил и Вагиф. Ибрагим-Халил хану и Вагифу от имени Екатерины II преподнесли ценные подарки. Вагифу подарили посох, украшенный драгоценными камнями.

XIX

Неожиданное спасение

После смерти императрицы Екатерины II император Павел I отозвал русские войска с Кавказа. Воспользовавшись этим, Ага-Мухаммед шах начал новый поход на Кавказ, чтобы привести к покорности местных правителей. Так как в Карабахе был неурожай и свирепствовал голод, у Ибрагим-Халил хана не было возможности организовать сопротивление, и он в сопровождении небольшого отряда бежал из города. Город был без боя занят войсками персидского шаха. Вагиф был брошен в темницу, и на рассвете его ожидала казнь. По совпадению, в тот же вечер за какую-то провинность Ага-Мухаммед шах обещал казнить и трёх своих слуг. Однако Ага-Мухаммед шах не дожид до утра. Слуги, которым он пригрозил казнью, проникли ночью в спальню шаха и убили его.

Убийство шаха спасло жизнь Вагифа, но ненадолго: в 1797 году временно взявший власть в ханстве племянник Ибрагим-Халил хана Мухаммед-бек Джеваншир, видевший в нём преданного сторонника своего дяди, повелел убить поэта и его сына Али-бека. Тем не менее Вагиф был похоронен с большими почестями в Шуше. В 1982 году на могиле его возводят скромный мавзолей, ставший затем местом паломничества. После убийства Вагифа дом его был разгромлен, а рукописи — уничтожены.

Жизнь Вагифа нашла художественное воплощение в драматической поэме Самеда Вургунa «Вагиф».

Как были собраны произведения поэта

Произведения поэта были собраны впоследствии по отдельным записям или из уст певцов. Первый сборник стихов Вагифа был издан в 1856 году Мирзой Юсифом в Темир-Хан-Шуре (ныне Буйнакск). Затем Мирза Фатали Ахундов собирает богатый материал и передает его видному востоковеду Адольфу Берже, который издает их в 1867 году в Лейпциге.

Одновременно творчеством Вагифа заинтересовался составляющий большую антологию азербайджанской поэзии, муфтий Закавказья Гусейн Эфенди Гаиров, дальний потомок поэта Видади. Хотя он свои рукописи не опубликовал, его материалами пользуются многие литературоведы. Наконец, последний раз в дореволюционный период его произведения издаются редактором газеты «Новая жизнь» Гашир-беком Везировым. После революции, для сбора и публикации сочинений Вагифа очень много сделал Салман Мумтаз.

Популярность стихов Вагифа была очень большой не только среди азербайджанцев, но и на всем Кавказе. Известно, что в те годы азербайджанский язык был языком межнационального общения на Кавказе и записи его стихов сохранились на многих языках народов Кавказа.

Первое наиболее полное их собрание было издано в 1945 году (русский перевод 1949 г.).

Поэтическое творчество Вагифа

Замечательные традиции поэзии Вагифа, его бессмертной лирики живут, торжествуют и сегодня Поэзия Вагифа является одним из тех неиссякаемых источников, животворную влагу которого впитывала в себя азербайджанская советская поэзия.

Мирза Ибрагимов.

Вагиф использует все классические формы восточной поэзии. Он пишет газели, теджнисы, мухаммасы, мустезада, муашшара, мушаире, месневи и элегии. Однако, особое место в его творчестве занимает поэтическая форма-гошма, взятая им из ашугского, народного творчества. Язык этих стихов предельно приближен к народному. До минимума доведено заимствование арабских и фарсидских слов. Вагиф вырос в ашугской среде и прекрасно знал вкусы и потребности аудитории. Этим можно объяснить преобладание в его творчестве поэтической формы — гошма.

С другой стороны, «Диван» Вагифа был утерян, а в памяти народной могли остаться только близкие по духу — гошма, откуда и может идти преобладание стихов этой формы. Увлечение этой поэтической формой положительно повлияло на содержание и язык стихов классических форм.

Стихи Вагифа и сегодня поются ашугами и певцами. Существует азербайджанская поговорка, которая гласит: «Не всякий, кто учится, может стать Молла-Панахом».

Он шел по своей поэтической дороге с высоко поднятой головой, прославляя чудо природы — женщину, воспевал любовь, мужество, верность, дружбу, красоту. Любовь в стихах Вагифа окончательно освобождается от суфийско-мистической символики, присущей в какой-то степени большинству азербайджанских средневековых поэтов. Вагиф в своих стихах воспевает наслаждение жизнью, красоту возлюбленной, горечь разлуки и радости встреч и любви.

Целый ряд стихов Вагиф посвящает описанию азербайджанских красавиц. Почти в каждом из этих стихотворении поэт создаёт образы вполне реальных красавиц, весёлых проказниц («Фиалка», «Двух красавиц я славлю», «Грудь упругая прекрасна»), описывает глаза, брови, кудри, щеки, руки, ноги, стан, взгляд любимой.

В поздние годы в стихах Вагифа чувствуется мотив превратности судьбы (бессилие человека перед лицом рока, провидения), обычный для средневековой восточной лирики («Видади, ты на чёрствые эти сердца погляди»). Горечью пропитана философская лирика

(«Кто совершенен, того постигают напасти судьбы»), проникнутая также ироническим отношением к миру обмана и зла («Я правду искал, но правды снова и снова нет»).

В целом лирика поэта жизнерадостна, и для нас он остается поэтом любви, красоты и радостей жизни.

Женщина, что сердцем хороша,

*—
Век пройдет, — она бледней не станет.
Если, словно лал, светла душа,
От невзгод она темней не станет.
Благородной красота верна,
Стройная — не сгорбится она.
Если добротой одарена,
Не изменит, холодней не станет.*

*Кровь ее девически чиста,
Ярче свежих роз ее уста.
Стрел острей ресницы... Лет до ста
Ранящая сталь слабей не станет.
Страшноль совершенной жить сто лет!
Пусть уже в движеньях силы нет,
Но в глазах горит все тот же свет.
Обаянье меньше в ней не станет.
Истинное счастье — не забудь —
В той, что знает страсти скорбный путь:
К девушкам, Вагиф, не надо льнуть,
А не то спокойных дней не станет.*

*Своей весенней красотой цветок любой затмила ты.
Прекрасным станом ствол живой тубы святой затмила ты.
Красавица вселенной всей — пыль под сандалией твоей.
Над Искандаровой главой серп золотой затмила ты.
Благоуханье кос твоих дороже мира для меня.
Небесный мир передо мной и мир земной затмила ты.
Я — раб дуги твоих бровей, мне больше нет пути в михраб, —
Каабы свет, свет божества, день огневой затмила ты!
И если страждет, как Меджнун, Вагиф и гибнет, как Фархад,
Лейли — сияющей душой, Ширин — красой затмила ты.
(перевод Владимира Державина)*

* * *

*Я правду искал, но правды снова и снова нет.
Все подло, лживо и криво — на свете прямого нет.
Друзья говорят — в их речи правдивого слова нет,
Ни верного, ни родного, ни дорогого нет.
Брось на людей надежду — решенья иного нет.
Все вместе и каждый порознь, нищий, царь и лакей —
Каждый из них несчастлив в земной юдоли своей.
Их всех сожрала повседневность, оторванность от людей,
И сколько бы я ни слушал бесчисленных их речей —
В них, кроме лжи и неправды, смысла второго нет.
Странный порядок в силу у сильных мира вступил:
Чье бы печальное сердце ты ни развеселил,*

Оно тебе злом оплатит, оплатит
по мере сил,
Им неприятен всякий, кто доброе совершил,
На целом огромном свете мне друга родного нет.
Ученый и с ним невежда, учитель и ученик —
Снедаемы все страстями, в плену у страстей одних.
Истина всюду пала, грех повсюду проник,
Кто в молл и шейхов поверит, тот ошибется в них.
Ни в одном человеке чувства святого нет.
Всякий чего-то ищет, погоню поглощен,
Ищут себе престолов, венцов, диадем, корон
Шах округляет земли — за ними в погоне он.
Влюбленный бежит за тою, в которую он влюблен.
Ни радости нет на свете, ни прочного крова нет

Алхимиками я сделал множество гончаров.
В золото обращал я прах забытых гробов,

Из бещня я делал яхонт, с камня срывал покров,
В бриллианты мог превращать я бляхи на шеях ослов,
Признанья искал, но мир мне ответил суровый — нет!

Тот, кто дворец Джамшида в развалины превратил,
Тот веселье и счастье безжалостно поглотил.
Нет никого, кто б в горе кровь свою не пролил,
Сам я не раз жестокой судьбою испытан был.
Повсюду царство коварства — и царства другого нет.
Тут на людей, как солнце, свой излучаешь свет —
Помни, что слов признанья в радостной вести нет.
Честь, благородство, стыдливость давно уж утратил свет.
Услышали мы, что где-то найден честности след,
Я долго искал и знаю: чувства такого нет.
Я мир такой отвергаю, он в горле стал поперек,
Он злу и добру достойного места не поберег.
В нем благородство тщетно: потворствует подлым рок,
Щедрости нет у богатых — у щедрых пуст кошелек.
И ничего в нем, кроме насилия злого, нет.
Я видел конец надежды, мечтаний конец пустой,
Конец богатства и славы с их земной суетой,
Конец увлеченья женской, невянущей красотой,
Конец и любви, и дружбы, и преданности святой.
Я знаю, что совершенства и счастья людского нет.
Потухли глаза, старею, жизнь черней и черней.
Сколько красавиц мимо прошло за тысячи дней!
Дурною была подруга, погублено счастье с ней
Аллах, одари Вагифа милостию своей:
Ведь, кроме тебя, на свете друзей у больного нет.

Задержите в полете удар крыла:
Слово есть у меня для вас, журавли
Вереница ваша откуда летит?
Начинайте об этом рассказ, журавли.
Очарован вами высокий Багдад,
Он прилету вашему будет рад.
Вы широкими крыльями бейте в лад,
Не роняйте перо в этот раз, журавли.
Я с возлюбленной милой давно разлучен,
Словно бабочка, я красотой сожжен.
Я ищу кареглазую среди жен.
Не видали ль вы этих глаз, журавли?
Полюбил я сурьму этих карих очей.
Пусть не сглазят и в темноте ночей,
Пусть минует вас сокол, глядите зорчей!
Я хочу, чтоб вас случай спас, журавли!
Ваша дикая песня нежна, нежна,
И душа моя радостью обновлена.
И Вагифа душа высоко взметена,
Чтобы вечно лететь возле вас, журавли!

Я мечтой к кудрям прикован, ароматным, как цветок.
От любви изнемогаю, стан согнулся, взор поблек.
Если будет живописец рисовать ее портрет,
— Я хочу стать тонкой кистью, чтоб коснуться нежных щек.
Будто облако восхода на челе ее горит
— Лебедь белая, не бойся, насмерть ранен злой стрелок.
Ты меня околдовала — стал я пленником твоим,
Вез тебя, как месяц в небе, я блуждаю одинок.
Я, Вагиф, мне нет спасенья, гибель родинки сулят ...
Ради ямочки на щечке мукам я себя обрек.

Видади, ты на черствые эти сердца погляди,
И на время, что мчится вперед без конца, погляди!
На судьбу, что злодея внезапно сравняла с землей,
И на праведный гнев, на десницу творца погляди!
На бессилье того, чей светильник под утро угас,
А вчера вызывал поклоненье льстеца, - погляди!
и на эту надменную голову, павшую в прах,
Ей уже не носить золотого венца, - погляди!
На того, кто меня без пощады казнить повелел,
На того, кто его превратил в мертвеца, погляди!
Для доски гробовой нужно шаху четыре гвоздя,
На того, кто от гибели спас кузнеца, погляди!
Пусть примером паденья послужит Ага-Мухаммед,
Опустели роскошные стены дворца, - погляди!
Не гляди на подругу и друга, на сына и дочь.

*На творца всемогущего, как на отца, погляди!
О Вагиф, пред очами твоими пророк Мухаммед,
На избранника божьего и мудреца погляди!*

ОСНОВНЫЕ ДАТЫ ЖИЗНИ И СОЗДАНИЯ

МОЛЛА ПАНАХ ВАГИФА

- 1717** В Газахской области в деревне Салахлы родился М.П.Вагиф
- 1759** В результате беспорядков на Грузинской границе, многие семьи Газахской области в том числе и семья Вагифа покинули родные Места и переселились в Карабахское ханство
- 1797** Гаджар окупировавший крепость Шуша, заключает в темницу Вагифа. Но после убийства Гаджара, Вагиф освобождается из заключения. Положение Вагифа еще больше усложняется. Вагиф посылает гонца к Ибрагим хану с просьбой вернуться. Но гонец был схвачен, а письмо Вагифа написанное хану было перехвачено
- 1849** Т. Ладо- Заболотский переводит на польский язык газель Вагифа «Бах»
- 1855** М. П. Вагиф переведенный М. Ф. Ахундовым издается в альманахе «Зурна»
- 1856** В первые произведения Вагифа как книга издается в Теймурханшурада под названием « Вагиф и современники»
- 1856** В сборнике «Kitabe məstueyi – divane- Vaqif» изданным М.З.Нерсесов – Гарабагы было включено 70 стихотворений М.П.Вагифа
- 1878** Выдающийся эстонский поэт и просветитель Ф.Крейтсвалд перевел на эстонский язык фрагменты их пятистишья «Гормядим»
- 1908** Руководитель газеты «Теза хаят» Гашим бек Везиров издает книгу из произведений Вагифа
- 1922** Гаджиага Аббасов пишет пьесу «Молла Панах Вагиф»
- 1925** Салман Мумтаз собрав некоторую часть стихов Вагифа печатает их в издательстве газеты «Коммунист».
- 1934** Грузинский поэт К.Чичинадзе издает в Тбилиси «Избранные произведения» М.П.Вагифа.
- 1937** Народный поэт Азербайджана С. Вургун пишет драму «Вагиф»
- 1939-1940** Скульптор Джалал Гарагды создает статую «Вагиф»

- 1941** Произведения Вагифа издаются в Бурсе на турецком языке.
- 1942** Композитор Джангир Джангиров пишет песню на стихи Вагифа «Дурналар»
- 1945** Научные издания работ Вагифа издает Институт языка и литературы им. Низами Академии Наук Азербайджана
- 1945** Композитор Ашраф Аббасов сочинил песню-романс на стихотворение М.П.Вагифа «Хейран олмушам»
- 1949** А.Шариф опубликовал в Москве книгу стихотворений М.П.Вагифа
- 1957** Скульптор Г. Абдуллаева создает статую М.П.Вагифа
- 1960** Композитор Ф. Амиров сочинил поэму «Вагиф» посвященную М.П.Вагифу
- 1968** Произведения поэта печатаются издательством «Азернешр»
- 1968** Выдающийся художник М. Абдуллаев пишет портрет М.П. Вагифа
- 1968 20 ноября** На Государственном уровне отмечается 250 летие М.П. Вагифа
- 1978** Издательство «Маариф» предоставило читателям книгу «Избранные произведения» М.П.Вагифа
- 1982 14 января** В городе Шуша открылся мавзолей М.П. Вагифа
- 1983** Известный итальянский востоковед, тюрколог Шампьер Беллиничири в своих научных трудах совместно с оригинальными работами поэта в Венецианском университете представил перевод 25 гошма М.П.Вагифа в оригинале и переводе
- 1988** «Произведения» М.П.Вагифа печатает издательство «Язычы»
- 1994** Издательство «Гянджлик» издает книгу стихов М.П.Вагифа под названием «Гурбан олдугум»
- 2004** По Указу Президента Азербайджанской Республики И.Алиева от 12 января
- 2004 года** «Произведения» поэта издаются на латинской графике.
- 2017 12 января** Президент Азербайджанской Республики И.Алиева подписывает Указ о проведении 300 летия М.П.Вагифа

XXIII

Высказывания выдающихся личностей о

Молла Панаха Вагифа

Вагиф был создателем нового азербайджанского языка, основоположником реализма и нашей поэзии. Вагиф был не только великом поэтом, он был также крупным политическим деятелем и дипломатом и славился в народе как великий мудрец. Недаром известная народная поговорка гласит: «Не всем ученым быть Молла Панахом».

Самед Вургун
Народный поэт

Лирика Вагифа, реализм Вагифа выражают веру в человека. Это поэзия оптимизма и красоты, великое искусство, проникнутое в полном смысле этого слова духом народности.

Мирза Ибрагимов
Народный писатель, академик

Стихи Вагифа, мир его искусства -это реальный, предметный мир, но это мир житейской повседневности.

Яшар Караяев
Литературовед, критик

Заслуги Вагифа в нашей национальной литературе заключается в том, что он не подорожал поэтам турецкой и иранской земли, а открыл для нее легкий, и естественный путь, стал ведущим для поэтов, появившихся после него и создавших много прекрасных произведений. С этой позиции Молла Панах Вагиф заслуживает быть названным дедом и мастером поэтов, появившихся на Кавказе.

Фридун бек Кочарли
Литературовед, педагог

Молла-Панах Вагиф - один из самых популярных лирических поэтов средневекового Азербайджана.

Азиз Шариф
Литературовед, критик

Вагиф был воплощением мудрости, учености благовоспитанности.

Мирза Адыгёзал бек
Историк

Поэзия Вагифа призывает человека к любви, к умению честно наслаждаться благами жизни, тепло любви, которым проникнута каждая строка поэта, волнует читателя, и ты не можешь оставаться равнодушным к возвышенной красоте этого великого чувства.

**Сергей Сартаков
Русский писатель**

Не всякий грамотей – Молла Панах

Ю.В.Чеменземенли

XXIV

ПРОИЗВЕДЕНИЯ

МОЛЛА ПАНАХА ВАГИФА

Поэзия Вагифа и особенно его любовная лирика новый и важнейший этап в истории азербайджанской литературы.

*Араз Дадашзаде
Профессор, критик*

352. **Вагиф М. П.** Гошмы ; Гезели ; Мухаммес ; Мушаире / Поэты Азербайджана. – Л. : «Советский писатель», 1970. – С.259-291.
353. **Вагиф М. П.** Гошмы ; Газели ; Мухаммасы / Антология азербайджанской поэзии . В 3-х томах. Т.2. – Москва : Государственное издательство художественной Литературы, 1960. – С.89-114.
354. **Вагиф.** Лирика. – Москва : Художественная литература. – 1988. – 254 с.
355. **Вагиф М. П.** Лирика . – Москва : « Художественная литература, 1968. – 168 с.
356. **Вагиф М. П.** Лирика. – Баку : Азернешр, 1968. – 100 с.
357. **Вагиф М. П.** Лирика. – Москва : «Художественная литература», 1961. – 264 с.
358. **Вагиф М.П.** Стихи. – Баку : «Язычы», 1980. – С.181-208.

25.1. В КНИГАХ

- 359. Анар.** Певец радостей, певец гордостей : Жизнь и творчество поэта Молла Панаха Вагифа /Анар. Литература, искусство, культура Азербайджана. В 2-х томах. Т.1. – Баку : “Letterpress”, 2010. – С.134-144.
- 360. Ахундова, Э.** 1982 15 января : Г.Алиев вместе с большой группой деятелей литературы и искусства прибыл в Шушу на открытие мавзолея великого азербайджанского поэта Вагифа /Ахундова Э. Гейдар Алиев. Личность и эпоха. – Баку : «Озан», 2008. – С.226-228,
- 361. Вагиф Молла Панах :** (1717-1797) Жизнь поэта и государственного деятеля Азербайджана М.П.Вагифа // Большая Советская Энциклопедия. В 30-ти томах. Т.4. – Москва : «Советская Энциклопедия», 1971. – С.223.
- 362. Шариф, А.** Молла Панах Вагиф : Жизнь и творчество / Вагиф М.П. Лирика. – Москва : «Художественная литература», 1968. – С.3-9.
- 363. Шариф, А.** Певец любви. Певец жизни : Жизнь и творчество выдающегося поэта азербайджанского народа М.П.Вагифа / Вагиф. Лирика. – Москва : «Художественная литература», 1961. – С. 3-10.
- 364. Вургун, С.** Великий сын своего народа : о М.П.Вагиф / Вургун С. Собрание сочинений. В 3-х томах. Т.3. – Москва : «Художественная литература», 1980. – С.233-234.
- 365. Гаджиев, А.** Карабахское созвездие : Творчество М.П.Вагифа / Гаджиева А. И прошлое и современность. – Баку : Язычы, 1991. – С.109.
- 366. Гулиев, Г.** Литература XVII-XVIII в.в. : Жизнь и творчество выдающегося поэта Молла Панаха Вагифа /Гулиев Г. Азербайджанская литература. – Баку : Азербайджанская Энциклопедия, 1997. – С.83-87.
- 367. Гулиев, Г.** Литература XVII-XVIII в.в. : Жизнь и творчество поэта Молла Панаха Вагифа / Гулиев Г. Азербайджанская литература. – Баку : Тафаккюр, 2000. – С.95-99.
- 368. Гулиев, Г.** Литература XVII-XVIII в.в. : Творчество поэта Молла Панаха Вагифа / Гулиев Г. Азербайджанская литература. – Баку : Элм и тахсил, 2010. – С.81-85.
- 369. Дадашзаде, А.** Идеино-тематическая основа азербайджанской лирики XVIII века : Гошма в поэзии М.П.Вагиф / Дадашзаде А. Поэзия добра и красоты. – Баку : «Язычы», 1986. – С.73-98.
- 370. Дадашзаде, А.** Поэзия XVIII века и ее место в истории Азербайджанской литературе : О поэзии величающемся мастера лирического поэта XVIII века М.П.Вагифа / Дадашзаде А. поэзия добра и красоты. – Баку : Язычы, 1986. – С.51-54.

- 371. Дадашзаде, А.** Идеино-тематическая основа азербайджанской лирики XVIII века : Мушаире Вагифа и Видади в творчестве М.П.Вагифа / Дадашзаде А. Поэзия и добра и красоты. – Баку : «Язычы», 1986. – С.120-128.
- 372. Дадашзаде, А.** Литература XVIII века : Жизнь и творчество поэта М.П.Вагифа / Дадашзаде А. История азербайджанской литературы. – Баку : Маариф, 1987. – С.85-90.
- 373. Дадашзаде, А.** Литература XVIII века : Творчество поэта М.П.Вагифа / Дадашзаде А. История азербайджанской литературы. – Баку : Элм, 1971. – С.87 - 92.
- 374. Дадашзаде, А.** Певец жизни : Раздумья о Вагифе. – Баку : Издательство Академии наук Азербайджанской ССР, 1968. – 140 с.
- 375. Дадашзаде, А.** Литература XVIII века : Жизнь и творчество поэта Молла Панаха Вагифа /Дадашзаде А. Азербайджанская литература. – Москва : Высшая школа, 1979. – С.90-95.
- 376. Джафаров, А.** Из истории эстетической мысли в Азербайджане : Эстетические мысли поэта XVIII века Молла Панаха Вагифа /Джафаров Д. Сочинения. В 2-х томах. Т.2. – Баку : Азербайджанское государственное издательство, 1970. – С.233-235.
- 377. Джафаров, А.** Творческая зрелость (1934-1941) : О сценической постановки произведения С.Вургунa «Вагиф» /Джафаров Д. Азербайджанский драматический театр. – Баку: Азернешр, 1962. – С.379-384.
- 378. Ибрагимов, М.** Вагиф и современность : Жизнь и творчество поэта М.П.Вагифа /Ибрагимов М. Заметки о литературе. – Москва : «Советский писатель», 1971. – С.344-362.
- 379. Культура Азербайджана в XVIII веке :** О государственном деятеле М.П.Вагифа /История Азербайджана. – Баку : “Çıraq”, 2009. – С.540.
- 380. Азербайджанская литература XVIII века :** О выдающемся поэте Азербайджана XVIII века Молла Панах Вагифе. /История Азербайджана. В 3-х томах. Т.1. – Баку: Издательство АН Азербайджанской ССР, 1958. – С.387-390.
- 381. История азербайджанской философии в XVII-XVIII веках :** Общественно-политические и философские мысли выдающегося поэта Молла Панаха Вагифа /История азербайджанской философии. В 2-х томах. Т.2. – Баку : «Элм», 2008. – С.524-527.
- 382. Караев, Я.** Вагиф : Очерк о творчестве замечательного лирического поэта Азербайджана Молла Панах Вагифе. – Баку : Язычы, 1984. – 32 с.
- 383. Караев, Я.** Поэзия XVIII века : Вагиф и азербайджанский пред реализм : Творчество поэта Молла Панаха Вагифа /Караев Я. Этапы азербайджанского реализма. – Баку : Язычы, 1983. – С.50-59

- 384. Вагиф Молла Панах : (1717-1797)** Жизнь азербайджанского поэта и государственного деятеля М.П.Вагифа /Краткая Литературная Энциклопедия. В 9-ти томах. Т.1. – Москва : «Советская энциклопедия», 1962. – С.819-820.
- 385. Философская и социально-политическая мысль в Азербайджане в XVII - XVIII вв :** Социально –политическая мысль великого азербайджанского поэта Молла Панаха Вагифа /Очерки по истории азербайджанской философии. В 2-х томах. Т.1. – Баку : Издательство АН Азербайджанской ССР, 1966. – С.283-284.
- 386. Социально – экономические идеи М. П .Вагифа** /Очерки истории азербайджанской экономической мысли. – Баку : Азернешр, 1987. – С.131-137.
- 387. Вагиф М. П. (1717-1797) :** Краткий справочник / Поэты Азербайджана. – Ленинград : «Советский писатель», 1970. – С.259-260.
- 388. Сартаков, С.** Молла Панах Вагиф : О творчество поэта М.П.Вагифа /Сартаков С. Над чистым листом. – Москва : «Современник», 1978. – С.334-337.
- 389. Вагиф Молла Панах (1717-1797) :** Жизнь азербайджанского поэта и государственного деятеля М.П.Вагифа /Советский энциклопедический словарь. – Москва : Советская энциклопедия, 1985. – С.187.
- 390. Сумбатзаде, А.** Расцвет национальной литературы. Вагиф : Жизнь великого азербайджанского поэта Молла Панаха Вагифа / Сумбатзаде А. Азербайджанцы – этногенез и формирование народа. – Баку : «Элм», 1990. – С.275-277.
- 391. Фараджев, А.** Общественно-экономическая мысль в Азербайджане в период разложения и ликвидации феодального строя : Социально-экономическая мысль мола Панаха Вагифа /Фараджева А. Зарождение и развитие экономической мысли в Азербайджане в эпоху феодализма. – Баку : Элм, 1986. – С.189.

25.2. В ГАЗЕТАХ И ЖУРНАЛАХ

392. Распоряжение Президента Азербайджанской Республики О проведении 300-летнего юбилея великого азербайджанского поэта Моллы Панаха Вагифа //Бакинский рабочий. – 2017. – 13 января. – С.1.
393. Кафаров, В. «Вагиф» - имя собственное //Бакинский рабочий. – 1996. – 22 августа.
394. Кафаров, В. Слово-полководец человеческой силы : /Поэзия Вагифа и Карабах //Баку. – 1993. – 26 октября. – С.3.
395. Исмаилов, Ч. Бессмертный стих Вагифа : О празднике поэзии Вагифа в Шуше // Бакинский рабочий. – 1989. – 1 августа.
396. Дадашзаде, А. Поэт светлых идеалов : К 270 – летию со дня рождения М. П.Вагифа // Коммунист Азербайджана. – 1987. – № 10. – С.92-95.
397. Гасанов, К. Вагиф М.П.Лирика. – Баку : Язычы, 1983 : О новом издании М.П.Вагифа книге «Лирика» /Kitablar aləmində. – 1985. – № 1. Yanvar-mart. – S.55-56.

**МОЛЛА ПАНАХ ВАГИФ В ХУДОЖЕСТВЕННОЙ
ЛИТЕРАТУРЕ И В ИСКУСТВЕ**

В КНИГАХ

- 398. Озеров, Л.** Обращение к журавлям ; Поиски правды; Песнь о Фатиме : Стихи на мотивы Вагифа / Азербайджан в творчестве русских и советских писателей. – Баку : Азернешр, 1977. – С. 286 -287.
- 399. Видади, М.В.** Первое письмо Вагифу /Антология азербайджанской поэзии. В 3-х томах. Т.2. – Москва : Государственное Издательство Художественной Литературы, 1960. – С.122.
- 400. Велиев, С.** Друзья: Рассказ посвященный поэту М.П.Вагифа / Велиев С. Узлы. – Москва : «Советский писатель», 1971. – С. 269-275.
- 401. Вургун, С.** Вагиф : Драма /А.Адалис. – Москва: «Художественная литература», 1969. – 184 с.
- 402. Вургун, С.** Вагиф : Драма /Вургун С. Избранные произведения. – Ленинград : «Советский писатель», 1977. – С.525-641.
- 403. Вургун, С.** Вагиф : Драма / Вургун С. Собрание сочинение. В 3-х томах. Т.3. – Москва : «Художественная литература», 1980. – С.7-125.
- 404. Вургун, С.** Смерть поэта : Стихотворенье посвящено М.П.Вагифу / Вургун С. Избранные произведения. – Ленинград : «Советский писатель», 1977. – С.99-102.
- 405. Азербайджанская ССР** : Об опере композитора Р.Мустафаева посвящена М.П.Вагифа «Вагиф» /История музыки народов СССР. В 5-ти томах. Т.5. – Москва : «Советский композитор», 1974. – С.93-95.
- 406. Рустам, С.** О если бы глаза Вагифа могли увидеть это чудо : Стихи /Рустам С. Избранное. – Баку : Гянджлик, 1978. – С.173-175.
- 407. Фархадова, Р.** «Вагиф» : Об опере Р.Мустафаева «Вагиф» / Фархадова Р. Музыкально-сценические произведения молодых композиторов Азербайджана. – Баку : Азернешр, 1971. – С.7-20.
- 408. Чеменземенли Ю.В.** В крови: Роман посвящен М.П.Вагифу /Чеменземенли Ю.В. Избранное. – Баку : Азернешр, 1973. – С.241-467.

XXVII

О НЁМ

НА АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ

409. Poet of love and beauty : Molla Panah Vaqif was the founder of realism in Azerbaijani poetry //Azernew. – 2016. - 6-7 yanuary. – P.7.

KÖMƏKÇİ GÖSTƏRİCİLƏR

28.1. MOLLA PƏNAH VAQIFIN ƏSƏRLƏRİNİN ƏLİFBA GÖSTƏRİCİSİ

Alısan	15
Arzuyi-vəsidən hicranə qatlaşmaq gerek	14
Ayaq ilə sən.....	15
Bax.....	18
Bala qız.....	15
Bayram oldu.....	8
Bir yarağı lalə gördüm, sinədəğ oldum genə	14
Bu gün	16,25
Canan dağını.....	15
Durnalar.....	17,20,21,25
Derlenmiş şiirləri	6
Ey tərhi turfə gözəl, şiveyi-ehsan.....	14
Əsərləri.....	1,4
Fəzəliyyati-xaliseyi- Vaqif.....	24
Gedər.....	16
Gəlin.....	29
Görmədim.....	9,18
Görünür.....	25,29
Hayıf ki, yoxdur	10,18
Həbibim, bu nəzakətlə güli-rənadan artıqsan.....	19
Hər necə alır canımı canan, özü bilsin.....	14
Kəsibdir.....	11
Kim ki, sövdəyi-səpi-zülfi-pərişanə düşəri.....	19
Qəzəli-müstəzadi-tamin-Vaqif.....	24
Qəzzaq uyezdindən Salahlu sakini Molla Pənah Vaqif təxəllüsün əşarıdır.....	24
Qızlar.....	20,21,25
Qoşmalar	12,22,23
Qurban olduğum	7
Mehribanlıq görməyib bir məhliqadən küsmüşəm.....	19
Mədinə.....	14
Mən cahan mülkündə müləq doğru halət görmədim.....	14
Müəşşərat.....	24
Müxəmməs.....	13
Müxəmməsəti-xaliseyi-Vaqif.....	24
Mürəbbəat və qəvafiyü-Vaqifi.....	24
Müsəbbə sənətitərçi.....	24
Nədəndir.....	16
Neçün ağlayır ?.....	25
Ola.....	29
Olur.....	25
Pəri.....	18
Saçına uymuş xəyalım çünki ənbəru kimi.....	19
Seçilmiş əsərləri.....	5
Sevdiyim.....	26

Şeirlər.....	27
Şikayətimdir.....	25
Tellər.....	25
Yandırdın.....	11
Yoxdur.....	20, 21, 25, 28
Ziyarət eylə.....	29

**28.2. MOLLA PƏNAH VAQIF HAQQINDA ƏSƏR YAZAN MÜƏLLİFLƏRİN
ƏLİFBƏ GÖSTƏRİCİSİ**

Abdullayev, C.....	30
Adıgözəl bəy Mirzə.....	109
Adilov, M.....	31
Axundov, M.F.....	37
Axundov, Y.....	38
Araslı, H.....	32,144,146,147
Arif, M.....	35,36
Babayev, Y.....	53
Cəfərov, N.....	54
Cəfərov, T.....	55
Çəmənzəminli, Y.....	57, 58
Dadaşzadə, A.....	45,46,59,60,61,62,145
Dəmirçizadə,Ə.....	63
Elçin.....	64
Əhmədov,C.....	66,67
Əlibəyzadə, E.....	68,69
Əlimirzəyev, X.....	72,73
Əlioğlu,M.....	74,75,76,77,78,79
Əliyev, H.....	70
Əlizadə,Z.....	71
Əmirov, F.....	80
Hacıyev,A.....	82,83
Hacıyev, T.....	84
Heyət,C.....	85,86
Hüseyn,M.....	88,89,90,91,92
Hüseynov, Ə.....	93
Hüseynov, T.....	94
Xəlilov,Q.....	95,96,97,98
Xudiyev, N.....	99
İbrahimov,M.....	100,101,102
İsmayılov, M.....	103
Köçərli,F.....	104,105,106
Qacar,C.....	107,108
Qasimov,X.....	110
Qurbanov,A.....	111
Məmmədov,M.....	112,113
Mirəhmədov, Ə.....	114
Molla Pənah Vaqif.....	33,43,44,5287,115,122,123,143,149
Mustafazadə,T.....	116
Mümtaz,S.....	117,118,119,120
Nəbiyev,B.....	121
Rahim,M.....	125,126
Salmanov,Ş.....	127
Sarovlu,A.....	148
Seyidov,Y.....	128,129, 130
Səfərli,Ə.....	131,132
Səfərov, M.....	81
Səfərov,Ş.....	133,134,135,136

Şaiq,A.....	137,138, 139
Şərif,Ə.....	34,141,142
Şükürov,A.....	140
Vahabzadə,B.....	150
Vaqif.....	42
Vaqif Molla Pənah.....	56
Vəliyev,İ.....	151,152
Vurğun,S.....	153,154
Yusifli,X.....	131,132
Zamanov,A.....	155,156

28.3. MOLLA PƏNAH VAQIF HAQQINDA YAZILAN ƏSƏRLƏRİN ƏLİFBƏ GÖSTƏRİCİSİ

“Aqoniya”, yoxsa təkamül?.....	64
Azərbaycan dili.....	100
Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi materialları	121
Azərbaycan ədəbiyyatında xalq şeiri məktəbi.....	85
Azərbaycan xalq şeirinin şəkli xüsusiyyətləri	152
Azərbaycan xalqının ədəbiyyatı.....	35
Azərbaycanın mədəni həyatı XVIII yüzillikdə.....	110
Azərbaycan tarixi romanı ilk inkişaf mərhələsində.....	38
Azərbaycan XVII əsrin II yarısı –XVIII əsrdə.....	116
Bədii dildə realizm.....	31
Bədii əsərlərin kompozisiyasının təhlili	124
Bədii söz. Bədii dil	128
Bir neçə söz	145
Bir rübabin telləri.....	30
Bu mərhələdə qoşma üslubu və Vaqifin mövqeyi.....	63
C.Məmmədquluzadəyə qədər Azərbaycan ədəbiyyatında demokratik ideyalar.....	101
Dildə Vaqif sadəliyi.....	68
Ədəbi tənqidə M.F.Axundovun davamçıları.....	72
Ədəbiyyat.....	39
Ədəbiyyatdan iş kitabı	139
F.Köçərli Vaqifin dili və üslubu haqqında.....	69
Facie olmuşdur, facie olacaqdır.....	113
Görkəmli realist sənətkar.....	95
Gözəllik nəğməkarı	148
Gözəllik tükənməzdir.....	75,76
H.Ə.Əliyevin çıxışından.....	65,70
Həyat aşiqi	155
Həyat aşiqi, gözəllik müğənnisi	156
Həyat və yaradıcılığı haqqında oçerk	33
Xalqın ehtisamı	125
İki Vaqif	88
XVIII yüzilliyin sonunda İran və Rusiya istilalarına qarşı mübarizə	103
“Qarabağname”	109
Qəhrəmanlıq dastanı	89,90
Linqvistik təhlil üçün mətnlər və qeydlər	111
Mədəniyyət	48
Məhəbbət nəğməkarı	96
Məhəbbət poeziyasının ustadı	107
Mənim “Vaqif” dramım haqqında	153
Mıxı mismar eyləyən xalıq var	71
Molla Pənah Vaqif	32 ,41,43,44,52,53,55, 61,62,87, 93,108, 119,120,122,123,129,132,137,138,143
Molla Pənah Vaqif – 300	115
Molla Pənah “Vaqif” təxəllüs	104,105
Molla Pənah Vaqif haqqında	57,58
Molla Pənah Vaqifin dili	54,99
Mübarizə və qalibiyyət mahnıları	91
Müqəddimə əvəzinə Şair M.P.Vaqifin həyat və yaradıcılığı haqqında	146, 147

Müasirimiz Vaqif	36
Nədən başlanır Vətən ?	130
Nəzm və nəsr haqqında	37
Obrazlı söz, səlis nitq əyani vəsait kimi	82
X sinifdə “Vaqif” əsəri üzərində iş	133
XVIII əsr Azərbaycan ədəbi dilinin leksik və frazeoloji xüsusiyyətləri	40
XVIII əsr poeziyasında xalq şeirinin təsiri	46
XVIII yüzillikdə Azərbaycan mədəniyyəti	47,49,50,51
Orta əsr və XIX-XX əsrlərin Azərbaycan mədəniyyəti	140
Poetik əsərdə portretləşdirmə	151
“Roman elementləri ilə mürəkkəbləşdirilmiş xronika”, yaxud “tarixin fəlsəfəsi”ni əks etdirən roman	94
Rudəki və Molla Pənah Vaqif	117, 118
S.Vurğunun “Vaqif” pyesində Vaqif və Qacar surətinin müqayisəli təhlili	134,135
Süjet və tipiklik	97,98
Süjetin əlamətləri.....	83
Şair, dövlət xadimi M.P.Vaqifin həyatı haqqında	149
Şeirimizin fəxri	144
Şuşada Vaqifin məqbərəsinin açılışında H. Əliyevin iştirakı. Poeziya evinin açılışında	65
Tarixi romanda realizm	74
Tiflis	141
“Vaqif”.....	92,131,150
Vaqif Molla Pənah	56
“Vaqifi”.....	80
Vaqif dilinin və sənətinin xəlqiliyi	84
“Vaqif” əsərinin tədrisi təcrübəsindən	136
Vaqif gülür, Vaqif ağlayır	114
Vaqif haqqında	154
Vaqif haqqında dastan	45,59
Vaqif poeziyasının lirik qəhrəmanı	73
“Vaqif” pyesinin bədii təhlili	66
Vaqif sevirdi, Vaqif sevilir	77
Vaqif və qoşma	86
Vaqif və vətən	142
Vaqif və Vidadi	78,79
Vaqif və Vidadi və bunların dostluğu	106
Vaqif vüqarımızdır	126
Vaqif yaradıcılığı	34
Vaqifin dövrü və şeiri	102
Vaqifin tədqiqi tarixindən	60
Yeni bədii meyar axtarışı yollarında	127
Yuxarı siniflərdə ədəbiyyat nəzəriyyəsinin öyrədilməsi	67

**28.4 MOLLA PƏNAH VAQİF HAQQINDA DÖVRİ MƏTBUATDA YAZAN MÜƏLLİFLƏRİN
ƏLİFBA GÖSTƏRİCİSİ**

Abbaslı, T.	174,194
Ağasıyeva, G.	231
Avalov, E.	235
Anar.	207
Aydın.	213
Azəri, L.	162
Bayramov, A.	186,195
Babayev, N.	164,183,185
Babayev, Y.	193
Bəşirov, V.	183
Budaqova, Z.	239
Cahangirova, İ.	216
Cəfərov, N.	171,192,219,228
Cəmşidov, C.	208
Cəmşidov, Ş.	251
Dadaşzadə, A.	223,250
Eminov, A.	199
Əhmədov, R.	243
Əlioğlu, M.	253
Əliyev, S.	165
Əliyeva, A.	187,191
Əlizadə L.	158
Əzizov, Ə.	224
Fərəcov, S.	196,200
Fərzəliyev, Ə.	246
Hacıyev, T.	206
Həbibbəyli, İ.	182
Hüseynbəyli, E.	190
Xəlilzadə, F.	204,211
Kamal, R.	198
Kazımlı, K.	203,210,212
Kərimli, S.	201
Qarabağlı, Ə.	254
Qasimov, Ə.	244
Qasımzadə, Q.	238
Qoldteyn, L.	242
Quliyev, N.	252
Qurbanov, B.	218
Məmmədbəyli, S.	222
Məmmədli, Ş.	163
Məmmədov, K.	240
Miminoşvili, R.	220
Miralayev, T.	227
Mirməmməd, G.	167
Mükərrəmoğlu M.	179
Nəzirli, Ş.	217
Novruz, C.	233

Novruzov, R.	237
Orucov, T.	234
Sadiqov, M.	225
Səfərov M.	169
Səmədoğlu, V.....	226
Sirus	245
Sultanov, M.	159,160, 230
Sultanova, M.	160,178,181
Şeyda, S.	209
Şəfa, S.	197
Şuşinski, F.	236
Vüsal, B.	184
Vəkil, Ə.	221
Zamanov, A.	247

**28.5 MOLLA PƏNAH VAQIF HAQQINDA DÖVRÜ MƏTBUATDA YAZILAN
ƏSƏRLƏRİN ƏLİFBƏ GÖSTƏRİCİSİ**

Ankarada "Molla Pənah Vaqif ili"nin açılışı oldu	180
Azərbaycan ədəbi dilinin inkişafında M.P.Vaqifin rolu	239
Azərbaycan ədəbi dilinin zənginləşməsində və saflaşdırılmasında M.P.Vaqif poeziyasının rolu	169
Azərbaycançılıq məfkurəsi	176
Azərbaycanın böyük mütəfəkkir şairi Molla Pənah Vaqif yaradıcılığı haqqında	183
AzMIU-da Vaqifin 300 illiyi münasibəti ilə elmi seminar	170
Bir eldə ki – Sənətkar şair olmaya, o eli, o obanı, o xalqı	194
Böyük Azərbaycan şairi Molla Pənah Vaqifin 300 illik yubileyinin keçirilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı	157
Böyük söz ustadı yad edildi	202
Böyük şair, ictimai xadim	185
Campiero Bellinceri	208
Dilin qüdrəti	228
Dostluq və məhəbbət nəgməkarı	233
Dövründən gileyli şair	211
Əbədi sənət	221
Fəxrimiz, vüqarımız	222
Folklor, aşiq və klassik ədəbiyyatın şəkil və obrazları M.P.Vaqif poeziyasının dominantı kimi	163
Füzulidən Vaqifə qədər	219
Görkəmli şairin 300 illiyinə həsr olunmuş oxucu konfransı	166
Gözəllərin şairi 298 yaşında	197
Gözəllik və həqiqət şairi	187,191
Gözəllik və sevgi şairi	181
Həmişə tərəvətli poeziya	210
Hər oxuyan Molla Pənah olmaz	229
Həyat aşiqi	254
Xalq sənətkarının xatirəsi əbədidir !	242
Xalqın böyük oğlu	171
Xarici alimlər Vaqif poetikası haqqında	218
“Xəyalını xəyalıma saz eylə”	162
İlk tərcümələr	225
İki dövr arasında	215
Kitabxanada Vaqifin yaradıcılığına həsr olunmuş poeziya axşamı	188
“Könüldən könülə yollar görünür”	172
“Qan içində” romanının tədrisi	216
Qazaxda Molla Pənah Vaqifin 300 illik yubileyi təntənə ilə qeyd edildi	165
Məhəbbət və gözəllik şairi	189
Molla Pənah olan şair	182
Molla Pənah Vaqif	174
Molla Pənah Vaqif – 300	176
Molla Pənah Vaqif haqqında kitabın təqdimatı	173
Molla Pənah Vaqif və Səməd Vurğun	198
Molla Pənah Vaqif və “Vaqif” pyesi	186, 195
M.P.Vaqif və M.V.Vidadinin xatirə muzeyi	212

Molla Pənah Vaqif yaxud milli intibah şairinin yubileyinə ön söz	192
Molla Pənah Vaqifin 300 illik yubileyi qeyd olunur	16
Molla Pənah Vaqifin 300 illiyi münasibətilə kitab işıq üzü görüb	177
M.P.Vaqifin qoşmalarını tədris edərkən	193
Molla Pənah Vaqifin söz xəzinəsi	206
M.P.Vaqifin şeirlərində “Dədə Qorqud” sözləri	246
M.P.Vaqifin yaradıcılığının şagirdlərə öyrədilməsi	201
M.P.Vaqifin yaradıcılığını necə tədris edirəm	244
Müqəddəs məbədgah	203
Nəşədən ələmə	207
Növcavanlar var olsun	217
Poetik fikrin Vaqifi	200
“Poeziya kəhkəşanımızın parlaq ulduzu”	175
Poeziya və məhəbbət	220
Sabahın Vaqifi, haradasan?	167
S.Vurğunun “Vaqif” dramı dağ yəhudiləri dilində	209
Səməd Vurğunun “Vaqif” i və ondan sonrakı “əhvalatlar”	199
Şairin bədii obrazı	224
Şuşada M.P.Vaqifin məqbərəsinin açılışı və keçirilən tədbir haqqında	205, 235
Türk dünyasının şairləri Türküstanda Vaqif işığına toplaşdılar	160
Türkiyədə Molla Pənah Vaqifin anadan olmasının 300 illiyi münasibətilə silsilə tədbirlər keçirildi	179
TÜRKSOY-un “Molla Pənah Vaqif ili” çərçivəsində Sakaryada konfrans keçirilib	178
Türküstanda “Şairlər görüşü” xoş təəssüratlarla yadda qaldı	159, 161
Ustad	238
Vaqif canlanırdı Cıdır düzündə	204
“Vaqif” dramında şəxs adları	237
Vaqif gülür... ağlayır	249
Vaqif haqqında söz	240
Vaqif ilə Vidadinin müşairəsi və elmi dəqiqlik	250, 251
Vaqif müasirimizdir	223
“Vaqif” pyesində novatorluğun öyrədilməsi təcrübəsindən	234
“Vaqif” pyesinin ilk oxunuşu	227
“Vaqif” pyesinin tədrisində tədqiqat materiallarından istifadə	243
Vaqif sevirdi, Vaqif sevilir	253
Vaqif sözünün gerçəyi	158
Vaqif və Sayat Nova	236
“Vaqif, yaradan eşit gələn cavabı...”	196
Vaqifə aid yeni sənəd	230
“Vaqifdən başlanan yol”	213
Vaqifin bir qoşması haqqında	252
Vaqifin qoşmaları İtalyan dilində	231, 232
“Var şirin sözü Vaqifin”	168
“Varlığ”ın yeni sayı	245
Vəzirin şahlığı, yaxud müqəddəs həsrət	184
“Yaralı durna ”	214
Yaza bilsəydim :	226
Yenə iki od arasında	190

**28.6. MOLLA PƏNAH VAQIFİN POEZİYA GÜNLƏRİ HAQQINDA
DÖVRİ MƏTBUATDA YAZAN MÜƏLLİFLƏRİN ƏLİFBƏ GÖSTƏRİCİSİ**

Abbasov, Z.	268
İbrahimov, A.	273
Kazımlı, K.	257,259
Qaraca, B.	263
Quliyev, K.	279
Mansur, T.	261
Novruz, C.	271
Sadiq, F.	269
Salmanlı, R.	267
Süleymanlı, E.	258

**28.7. MOLLA PƏNAH VAQIFIN POEZİYA GÜNLƏRİ HAQQINDA
DÖVRİ MƏTBUATDA YAZILAN ƏSƏRLƏRİN ƏLİFBƏ GÖSTƏRİCİSİ**

İftixar hissi	271
Poeziya bayramı	267
Qarabağda Vaqif günü	279
Qazaxda növbəti Vaqif günü	255
Qazaxda, Şuşada keçirilən Vaqif poeziya günləri haqqında	272
Qazaxda Vaqif poeziya bayramı	257
Qazaxda Vaqif poeziya günləri	256, 262
Qazaxlılar və şuşalılar Bakıda Vaqif poeziya bayramı keçirmişlər	266
Ulu öndər Heydər Əliyev hər zaman Şuşaya böyük diqqət və qayğı göstərmişdir	265
Şairə xalq ehtiramı	276
Şuşa, 29 iyul 1982-ci il	263
Şuşada Poeziya bayramı	260, 264, 278
Şuşada Vaqif poeziya günləri	269,270,274
Təzə muzeydə ənənəvi bayram	261
Vaqif poeziya bayramı	258
Vaqif poeziyasının işığında	259
Vaqif poeziya günləri bərpa olundu	268
Vaqif poeziya günləri haqqında	278
Vaqif poeziya günləri ilə bağlı Şuşada və Qazaxda keçirilən bayram tədbirləri haqqında	276
Vaqifəm, əzəldən bir gövhər idim... ..	273

**28.8. MOLLA PƏNAH VAQIFİN ELMİ DÜNYAGÖRÜŞÜ HAQQINDA
YAZAN MÜƏLLİFLƏRİN ƏLİFBƏ GÖSTƏRİCİSİ**

Bayramov E.	285
Cəfərov C.	284
Əkbərov, T.	280
Əlizadə S.	288
Əminzadə, Ə.	281
Həsənov A.	289
Xəlilov, Q.	282
İmaməliyeva-Babanlı T.	283
Qasımov, M.	284
Məlikova, M.	285
Mərdanov, M.	286
Mikayılov, A.	287
Seyidov, Y.	288
Vəliyev, T.	289

**28.9. MOLLA PƏNAH VAQİFİN ELMİ DÜNYAGÖRÜŞÜ HAQQINDA
YAZILAN ƏSƏRLƏRİN ƏLİFBƏ GÖSTƏRİCİSİ**

Azərbaycanda estetik fikir tarixindən	284
Humanizm – XIII – XVIII əsrlərdə Azərbaycanın mədəniyyət tarixinin mühüm amilidir	282
İnsanın təbiətə estetik münasibəti	280
Qədim və orta əsrlərdə Azərbaycanda təhsil	286
XVII-XVIII əsrlər	288
XV-XVIII əsrlərdə Azərbaycan iqtisadi-sosial fikir tarixinə dair müxtəlif icmal	289
XVII-XVIII əsrlərdə Azərbaycanda ictimai-siyasi şərait və ideoloji mübarizə	281
XVII-XVIII əsrlərdə Azərbaycanda siyasi baxışlar	285
Sənətin qartal qanadları	287
Şəxsiyyətlər	283

**28.10. MOLLA PƏNAH VAQIFİN ELMİ DÜNYAGÖRÜŞÜ HAQQINDA DÖVRİ MƏTBUATDA
YAZAN MÜƏLLİFLƏRİN ƏLİFBA GÖSTƏRİCİSİ**

Adıgözəlov, Ş.	295
Babayev, Y.	293
Cəfərov, N.	290
Hacıyev, T.	294
Kamal, R.	292
Zaloğlu, Ə.	291

**28.11. MOLLA PƏNAH VAQIFIN ELMİ DÜNYAGÖRÜŞÜ HAQQINDA DÖVRİ MƏTBUATDA
YAZILAN ƏSƏRLƏRİN ƏLİFBƏ GÖSTƏRİCİSİ**

Hər oxuyan Molla Pənah olmaz yaxud Vaqifin fəlsəfəsi	290
Molla Pənah Vaqif	292
Molla Pənah Vaqifin söz xəzinəsi	294
XVII-XVIII əsrlərdə Azərbaycanda məktəb təhsilinin və pədaqoji fikrin inkişafı	295
Pədaqoji irsimiz tədqiq edilir	293
Ünlü şairlərimizin tərbiyəvi fikirləri	291

**28.12 MOLLA PƏNAH VAQIF HAQQINDA ƏDƏBİYYATDA VƏ İNCƏSƏNDƏ YAZAN
MÜƏLLİFLƏRİN ƏLİFBA GÖSTƏRİCİSİ**

Abdullayev, M.	296,297
Bayram, T.	303
Bəhmənli, V.	309
Cəfər, M.	305
Cəfərov, C.	306
Cəfərov, M.	307
Çəmənzmənli, Y.V.	308
Əmirov, F.	310
Kürçaylı, Ə.	311
Qabil.	312
Qasimov, M.	324
Məmmədov, C.	313
Məmmədov, V.	314
Müştaq, M. H.	301
Rüstəm, S.	315,316
Sarıvəlli, O.	317
Şirinova, S.	318
Vəliyev S.	325
Vidadi, M. V.	299,300, 326
Vurğun, S.	298,304319,320,321,322
Yaqub, Z.	323
Zakir, Q.	302

**28.13. MOLLA PƏNAH VAQIF HAQQINDA ƏDƏBİYYATDA VƏ İNCƏSƏNƏTDƏ
YAZILAN ƏSƏRLƏRİN ƏLİFBƏ GÖSTƏRİCİSİ**

Böyük Vaqifə	311
“Buradan Vaqif ötmüş”	325
Deyibsiz yeni gəlləm gəldi bir belə xəbər, Vaqif	299
Duman içində	313
Durnaların qatarında	312
“Əbədi dostluq. Tiflis-1783”	296
Əbədi qardaşlıq	297
İki od arasında	308
Kaş görəydi bu günləri, gözü Vaqifin	315,316
Molla Pənah Vaqifə cavab	301
Şairin ölümü	319
Təranəli misralar	314
Vaqif	298
304,305,307,309,320,321,322	
Vaqif günləriydi Cıdır düzündə	323
Vaqif şeir yazırdı	324
Vaqif, nə tez sənəmlərdən usandın	300
“Vaqifi”	310,318
Vaqiflə müşairə	326
Vaqifin məqbərəsi önündə	303
Vaqifin məzarı başında	317
Vəsf-i dilbərdən kam almağım tövrü səyaqi babında	302
Yüksəliş illəri	306

**28.14.MOLLA PƏNAH VAQIF HAQQINDA DÖVRİ MƏTBUATDA YAZAN
MÜƏLLİFLƏRİN ƏLİFBA GÖSTƏRİCİSİ**

Abdullayev, M.	345
Avalov, E.	348
Əliyev, Z.	329
Həsənzadə, N.	331
Hüseynbəyli, E.	328
İnqilab.	343
Kazımov, A.	340
Qasımsadə, Q.	346
Mirməmməd, G.	327
Novruzova, R.	335
Pişəveri, S.	350
Rəşidzadə, L.	347
Rüstəm, S.	349
Sabutay.	334
Sarkisov, N.	344
Sərvaz.	333
Turabov, H.	341
Tvardovski, A.	337
Vəzirov, C.	336

**28.15. MOLLA PƏNAH VAQIF HAQQINDA DÖVRİ MƏTBUTDA YAZILAN
ƏSƏRLƏRİN ƏLİFBA GÖSTƏRİCİSİ**

Böyük söz ustadı yad edildi	330
Böyük şairin abidəsi	344
Canlanan obrazlar	343
Əbədi qardaşlıq	345
Əsl səadət	341
Gördüm	346
Heyran olmuşam	339
İnsandan başlanan tarix	347
Kaş görəydi bu günləri	349
M. P.Vaqif təsviri sənətdə	338
O gün gələcək !... ..	332
Rənglərin qarıblik nəğməsi	329
Səhnəmizin Vaqifi	340
Şuşada Vaqifin türbəsinin memarlığı	348
Vaqif	331
“Vaqif”, “Fərhad və Şirin” pyeslərinin Naxçıvan səhnəsində təcəssümü	336
“Vaqif” pyesi haqqında	350
Vaqif muzeyi	351
“Vaqif” tamaşası haqqında	335
“Vaqif” yenidən səhnədə	342
“Vaqif”in ad günü	333

“Vaqif”in qayıdışı, yoxsa bir yubiley tamaşası	327
“Vaqif”in 70 yaşı	334
Vaqifin ədavəti və şairin qətli	328
Yaddaşın hökmü	337
Yenə iki od arasında. Məhəmməd bəy Cavanşirlə Molla Pənah	328

**XXIX. ВСПОМАГАТЕЛЬНЫЕ УКАЗАТЕЛИ
НА РУССКОМ ЯЗЫКЕ**

**29.1. АЛФАВИТНЫЙ УКАЗАТЕЛЬ ПРОИЗВЕДЕНИЙ
О МОЛЛА ПАНАХА ВАГИФА**

Гошмы ; Гезели ; Мухаммес ; Мушаире	352,353
Лирика	354, 355, 356, 357, 358
Стихи	358

**29.2. АЛФАВИТНЫЙ УКАЗАТЕЛЬ АВТОРОВ ПРОИЗВЕДЕНИЙ
О МОЛЛА ПАНАХА ВАГИФА**

Анар.	359
Ахундова, Э.	360
Вургун, С.	364
Гаджиев, А.	365
Гулиев, Г.	366, 367, 368
Дадашзаде, А.	369, 370, 371, 372, 373, 374, 375
Джафаров, А.	376, 377
Ибрагимов, М.	378
Караев, Я.	382, 383
Сартаков, С.	388
Сумбатзаде, А.	390
Фараджев, А.	391
Шариф, А.	362, 363

**29.3. АЛФАВИТНЫЙ УКАЗАТЕЛЬ ПРОИЗВЕДЕНИЙ
О МОЛЛА ПАНАХА ВАГИФА**

Азербайджанская литература XVIII века	380
Вагиф	382
Вагиф и современность	378
Вагиф Молла Панах	361, 362, 384, 387,389
Великий сын своего народа	364
Идейно-тематическая основа азербайджанской лирики XVIII века	369,371
Из истории эстетической мысли в Азербайджане	376
Карабахское созвездие	365
Культура Азербайджана в XVIII веке	379
Литература XVII-XVIII в.в.	366, 367, 368, 372, 373, 375
Молла Панах Вагиф	362
Общественно-экономическая мысль в Азербайджане в период разложения и ликвидации феодального строя	391
Певец любви. Певец жизни	363,374
Поэзия XVIII века	383
Расцвет национальной литературы. Вагиф	390
Социально – экономические идеи М. П .Вагифа	386
Философская и социально-политическая мысль в Азербайджане в XVII - XVIII вв	385

**29.4. АЛФАВИТНЫЙ УКАЗАТЕЛЬ АВТОРОВ ПРОИЗВЕДЕНИЙ
О МОЛЛА ПАНАХА ВАГИФА**

Дадашзаде, А.	396
Гасанов, К.	397
Исмаилов, Ч.	395
Кафаров, В.	393,394

**29.5. АЛФАВИТНЫЙ УКАЗАТЕЛЬ ПРОИЗВЕДЕНИЙ
О МОЛЛА ПАНАХА ВАГИФА**

Бессмертный стих Вагифа	395
«Вагиф» - имя собственное	393
Вагиф М.П.Лирика	397
Поэт светлых идеалов	396
Распоряжение Президента Азербайджанской Республики О проведении 300-летнего юбилея великого азербайджанского поэта Моллы Панаха Вагифа	392
Слово-полководец человеческой силы	394

**29.6. АЛФАВИТНЫЙ УКАЗАТЕЛЬ АВТОРОВ ПИСАВШИХ О МОЛЛА
ПАНАХ ВАГИФЕ ЛИТЕРАТУРЕ И ИСКУСТВЕ**

Велиев, С.	400
Видади, М.В.	399
Вургун, С.	401, 402, 403, 404
Озеров, Л.	398
Рустам, С.	406
Фархадова, Р.	407
Чеменземенли Ю.В.	408

**29.7. АЛФАВИТНЫЙ УКАЗАТЕЛЬ ПРОИЗВЕДЕНИЙ О МОЛЛА
ПАНАХ ВАГИФЕ ЛИТЕРАТУРЕ И ИСКУСТВЕ**

Азербайджанская ССР	405
Вагиф	401,402,403,407
В крови	408
Друзья	400
Обращение к журавлям ; Поиски правды; Песнь о Фатиме	398
О если бы глаза Вагифа могли увидеть это чудо	406
Первое письмо Вагифу	399
Песнь о Фатиме	398

Поиски правды	398
Смерт поэта	404

**29.8. АЛФАВИТНЫЙ УКАЗАТЕЛЬ ПРОИЗВЕДЕНИЙ О МОЛЛА
ПАНАХ ВАГИФЕ НА АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ**

Poet of love and beauty	409
-------------------------------	-----

KBT 91.9

Tərtibçilər : Nazxanım Cəfərova

İxtisas redaktoru və buraxılışa məsul : Yeganə Əhmədova

**Redaktorlar : Pərvanə Qasımova
Nailə Əsgərova**

**Operator : Səfurə Nəcəfova
Fəxrəddin Nəsibov**

“ Molla Pənah Vaqif – 300 ” : Biblioqrafik göstərici /tərt.ed.: N.Cəfərova, S.Nəcəfova; ixtisas redaktoru və buraxılışa məsul : Y.Əhmədova; red.P.Qasımova, N.Əsgərova; operator F.Nəsibov. S.Vurğun adına Sumqayıt şəhər Mərkəzi Kitabxanası. – Sumqayıt, 2017. – 100 s.

Molla Pənah Vaqifin həyat və yaradıcılığını geniş oxucu kütləsinə çatdırmaq məqsədilə Sumqayıt şəhər S.Vurğun adına Mərkəzi Kitabxananın əməkdaşları “Molla Pənah Vaqif – 300” adlı biblioqrafik göstərici tərtib etmişdir.

Azərbaycan və rus dillərində tərtib olunmuş göstəricidə M.P.Vaqifin həyatı, siyasi fəaliyyəti, yaradıcılığı haqqında 1961-2017-ci illərdə dərc edilmiş məqalələr, həmçinin şairin həyat və fəaliyyətinin əsas tarixləri, görkəmli şəxslər M.P.Vaqif haqqında, aforizmləri öz əksini tapmışdır.

Molla Pənah Vaqif – 300
(Bibliografik göstərici)